Názov stratégie CLLD: „Bohatstvo histórie – príležitosť pre budúcnosť“

Názov MAS: **Občianske združenie „Partnerstvo pre región“, ďalej len „MAS Partnerstvo pre región“**

V Hniezdnom 26. 11. 2018

.....

Ing. Juraj Jedinák, štatutárny zástupca

Verzia: 2.1.

V znení dodatkov č.1, č.2

Abstrakt

Stratégia CLLD s názvom **Bohatstvo histórie – príležitosť pre budúcnosť,** vypracovaná pre územie miestnej akčnej skupiny Partnerstvo pre región je záväzným dokumentom, ktorý vychádza z dôkladnej analýzy územia MAS. Spracovaná stratégia je základnou podmienkou v procese uchádzania sa o štatút MAS a finančné prostriedky z Programu rozvoja vidieka SR 2014-2020 a Integrovaného regionálneho operačného programu 2014-2020. Cieľom predkladanej stratégie je zhodnotenie možností rozvoja územia a jeho plánovanie vo vymedzenom časovom horizonte.

V analýze sa kladie dôraz na faktory súvisiace s rozvojom územia. Vyzdvihujeme silné stránky a príležitostí v rozvoji územia, ktoré vyplývajú z dôkladnej analýzy prírodných, historických a socioekonomických charakteristík územia MAS a spájame ich so slabými stránkami a ohrozeniami rozvoja, ktoré je potrebné riešiť.

Základným poslaním stratégie CLLD územia MAS je vytvorenie platformy pre zapájanie sa do spoločných aktivít a projektov, ktoré podporia integrovaný sociálny a ekonomický rozvoj obcí územia, ktorý bude založený predovšetkým na vnútorných ľudských, materiálnych, prírodných, historických a ekonomických zdrojoch. V tomto svetle, uchádzanie sa o NFP, ako aj ostatné finančné zdroje plánované v rámci stratégie, sa javí ako nevyhnutný doplnok úsilia miestnych aktérov rozvoja vidieka, ako aj využívania endogénnych zdrojov územia.

Dôvodom vypracovania stratégie je okrem formálnych pravidiel potrebných pre získanie NFP, zhodnotenie možností rozvoja územia, ktoré bude nápomocné rozvoju aj bez ohľadu na úspešnosť získania NFP.

Intervenčná logika integrovanej stratégie je nastavená tak, aby sa v časovom horizonte do roku 2023, plánované verejné i súkromné zdroje a ich aktivity synergicky prejavili v čo najväčšom efekte a pomohli rozvoju územia v zmysle vízie obyvateľov územia MAS Partnerstvo pre región.

Členovia MAS Partnerstvo pre región

Obsah

1. Základné informácie o MAS 8
1.1. Identifikačné údaje MAS 8
1.2. Vymedzenie oblasti a obyvateľstva, na ktoré sa stratégia CLLD vzťahuje 9
2. Vznik, história a tvorba partnerstva a stratégie CLLD 10
2.1. Vznik a história partnerstva 10
2.2. Tvorba partnerstva a stratégie CLLD 13
3. Analytický rámec 17
3.1. Analýza zdrojov územia 17
3.2. SWOT analýza 60
3.3. Identifikácia potrieb 65
4. Strategický rámec 69
4.1. Definovanie vízie a strategického cieľa 71
4.2. Stanovenie priorít, špecifických cieľov a opatrení 72
4.3. Súhrn strategického rámca 83
4.5. Integrované znaky stratégie CLLD 85
4.6. Inovatívne znaky stratégie CLLD 87
5. Implementačný rámec 89
5.1. Popis riadiaceho a implementačného procesu 89
5.1.1. Riadiaci proces - organizačná štruktúra MAS 89
5.1.2. Implementačný proces 94
5.2. Akčný plán 99
5.3. Monitorovanie a hodnotenie stratégie CLLD 119
5.3.1. Opis monitorovania a hodnotenia stratégie CLLD 119
5.3.2. Monitorovacie ukazovatele 125
6. Finančný rámec 128
6.1. Financovanie stratégie CLLD 128
6.2. Finančný plán pre opatrenia 131
7. Zhodnotenie prínosov stratégie CLLD, jej synergie a doplnkovosť 133

7.1. Prínosy k zlepšovaniu ekonomického rozvoja územia 134
7.2. Prínosy k napĺňaniu cieľov PRV 136
7.3. Prínosy k napĺňaniu cieľov IROP 138
7.4. Synergie a doplnkovosť stratégie CLLD 138
7.4.1. Popis iných stratégií, ktoré sa na danom území realizujú, resp. plánujú realizovať 138
7.4.2. Synergie a komplementarity 139
7.5. Popis multiplikačných efektov 140
8. Prílohy k stratégii CLLD 141

Zoznam skratiek

CLLD - Community Led Local Development – rozvoj vedený komunitou
CR – Cestovný ruch
EÚ – Európska únia
EŠIF – Európske štrukturálne a investičné fondy. Päť štrukturálnych a investičných fondov EÚ, ktoré sa riadia jednotným súborom pravidiel, Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR), Európsky sociálny fond (ESF), Kohézny fond (KF), Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV), Európsky námorný a rybársky fond (ENRF)
HDP – Hrubý domáci produkt
CHKO – Chránená krajinná oblasť
IBV – Individuálna bytová výstavba
IKT - Informačno-komunikačné technológie. Zahŕňajú informačné systémy, technológie, ostatné systémy (periférne zariadenia), prevádzku a pripojenia do sietí, ktoré sú určené k napĺňaniu informačných procesov a komunikačných funkcií.
IROP – Integrovaný regionálny operačný program
IÚS – Integrovaná územná stratégia
KURS – Koncepcia územného rozvoja Slovenska
LEADER - Links between actions of rural development -Linky akcií pre rozvoj vidieckej ekonomiky
MAS – Miestna akčná skupina
MRK – Marginalizované rómske komunity
NFP – Nenávratný finančný prostriedok
NKP – Národná kultúrna pamiatka
NSRR – Národná stratégia regionálneho rozvoja
NUTS – Nomenclature des unités territoriales statistiques - skratka pre normalizovanú klasifikáciu územných celkov na Slovensku pre potreby štatistického úradu a Eurostatu.
OP – Operačný Program
OZ – Občianske združenie
PHSR – Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja
PRO – Program rozvoja obce
PRV – Program rozvoja vidieka
PSK – Prešovský samosprávny kraj
RĽZ – Rozvoj ľudských zdrojov
SEA – z anglického jazyka (strategic environmental assessment) vo význame strategické environmentálne hodnotenie, strategické posudzovanie vplyvov na životné prostredie.
SHMU – Slovenský hydrometeorologický ústav
SR – Slovenská republika
ŠFRB – Štátny fond rozvoja bývania
ŠÚ SR – Štatistický úrad Slovenskej republiky
SWOT – Analýza silných a slabých stránok, príležitostí a ohrození
UPSVAR – Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny
VÚC – Vyšší územný celok
ZMOS – Združenie miest a obcí Slovenska

Zoznam máp, grafov, obrázkov a tabuliek

Mapy

Mapa č. 1: Krajinná pokrývka v území 24
Mapa č. 2: Vekové zloženie obyvateľstva 35
Mapa č. 3: Turistické zaujímavosti v území 52

Grafy

Graf č. 1: Výmera pôdy v území 23
Graf č. 2: Vývoj počtu obyvateľov MAS 31
Graf č. 3: Vývoj prirodzeného prírastku v území 31
Graf č. 4: Migračné saldo územia 32
Graf č. 5: Celkový prírastok obyvateľov 33
Graf č. 6: Štruktúra obyvateľov podľa veku pri sčítaní 34
Graf č. 7: Štruktúra obyvateľov podľa veku 34
Graf č. 8: Štruktúra obyvateľov podľa vierovyznania 36
Graf č. 9: Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti v okrese Stará Ľubovňa 38
Graf č. 10: Vývoj počtu uchádzačov o zamestnanie v území 39
Graf č. 11: Uchádzači o zamestnanie podľa vzdelania v území 41
Graf č. 12: Uchádzači o zamestnanie podľa veku v území 41
Graf č. 13: Uchádzači o zamestnanie podľa dĺžky v evidencii UPSVaR 42
Graf č. 14: Vývoj počtu žiakov 48

Obrázky

Obrázok č. 1: Opatrenia priority 1 73
Obrázok č. 2: Opatrenia priority 2 76
Obrázok č. 3: Opatrenia priority 3 80
Obrázok č. 4: Opatrenia priority 4 82
Obrázok č. 5: Schéma organizačnej štruktúry Partnerstva 90

Povinné tabuľky

Tabuľka č. 1: Identifikačné údaje MAS 8
Tabuľka č. 2: SWOT analýza 59
Tabuľka č. 3: Súhrnný prehľad strategického rámca 80
Tabuľka č. 4. A: Opatrenie stratégie CLLD 95
Tabuľka č. 4. B: Opatrenie stratégie CLLD 98
Tabuľka č. 4. C: Opatrenie stratégie CLLD 100

Tabuľka č. 4. D: Opatrenie stratégie CLLD.....102
Tabuľka č. 4. E: Opatrenie stratégie CLLD.....105
Tabuľka č. 4. F: Opatrenie stratégie CLLD.....106
Tabuľka č. 4. G: Opatrenie stratégie CLLD.....109
Tabuľka č. 4. H: Opatrenie stratégie CLLD.....112
Tabuľka č. 4. I: Opatrenie stratégie CLLD.....114
Tabuľka č. 4. J: Opatrenie stratégie CLLD.....116
Tabuľka č. 4. K: Opatrenia stratégie CLLD.....116
Tabuľka č. 4. L: Opatrenia stratégie CLLD.....117
Tabuľka č. 5: Povinné ukazovatele na úrovni programu – PRV SR 2014-2020.....124
Tabuľka č. 6: Celkové verejné výdavky – PRV SR 2014-2020.....124
Tabuľka č. 7: Povinné ukazovatele na úrovni IROP 2014-2020.....126
Tabuľka č .8 Povinné ukazovatele v súvislosti s IROP a PRV – úroveň špecifických cieľov IROP a fokusových oblastí PRV.....126
Tabuľka č. 9: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP rozdelené podľa fondov.....126
Tabuľka č. 10: Rozdelenie zdrojov na jednotlivé typy výdavkov v rámci príslušných programov.....127
Tabuľka č. 11: Sumárna tabuľka finančného plánu.....128
Tabuľka č. 12: Celkový pomer medzi fondmi na stratégiu.....129
Tabuľka č. 13: Zameranie stratégie podľa sektorov.....129

Nepovinné tabuľky

Tabuľka A: Odvetvová zamestnanosť v území 37
Tabuľka B: Nehnuteľné národné kultúrne pamiatky (NKP) v území 55
Tabuľka C: Kultúrne pamiatky v území 56
Tabuľka D: Prírodné zaujímavosti v území 58
Tabuľka E: Majetok obcí 58
Tabuľka F Implementačný proces 97
Tabuľka G: Povinné ukazovatele v súvislosti s IROP a PRV – úroveň špecifických cieľov IROP a fokusových oblastí PRV.....125

1. Základné informácie o MAS

1.1. Identifikačné údaje MAS

Tabuľka č. 1: Identifikačné údaje MAS

Údaje o MAS	Názov MAS	Občianske združenie Partnerstvo pre región
	Dátum registrácie v zmysle zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov	21. 03. 2014, číslo spisu: VVS/1-900/90-43374
	Sídlo	Hniezdne 180, 065 01 Hniezdne
	IČO	42383315
	DIČ (ak relevantné)	2120102732
Údaje o banke	Názov banky	Všeobecná úverová banka, a. s.
	Číslo účtu	3364069854/0200
	IBAN	SK32 0200 0000 0033 6406 9854
	SWIFT	SUBASKVX
Údaje o štatutárovi	Meno a priezvisko	Ing. Juraj Jedinák
	E-mail	obeckamienka@slnet.sk
	Telefón	0903 488 987
Údaje o kontaktnej osobe	Meno a priezvisko	Ing. Juraj Jedinák
	E-mail	obeckamienka@slnet.sk
	Telefón	052/428 44 81

1.2. Vymedzenie oblasti a obyvateľstva, na ktoré sa stratégia CLLD vzťahuje

Stratégia CLLD s názvom Bohatstvo histórie – príležitosť pre budúcnosť sa vzťahuje na územie MAS Partnerstvo pre región. Územie administratívne zaraďujeme do Prešovského samosprávneho kraja a všetky obce patria do okresu Stará Ľubovňa.

MAS partnerstvo pre región je tvorené desiatimi obcami okresu Stará Ľubovňa – Forbasy, Hniezdne, Hraničné, Jarabina, Kamienka, Lacková, Litmanová, Nižné Ružbachy, Podolínec a Vyšné Ružbachy. Územie MAS tvorí kompaktný geografický celok, ktorý sa tiahne severo-južným smerom od hraníc Slovenskej republiky s Poľskom cez dolinu rieky Poprad. Rozloha tohto územia je 167,735 km^2 a na tomto území k 31.12. 2014 žilo spolu 10 379 obyvateľov. Hustota obyvateľov na tomto území je 61,9 obyvateľa na km^2. Najvyšší počet obyvateľov žil v roku 2014 v meste Podolínec a najmenej obyvateľov žilo v obci Lacková.

Územie MAS partnerstvo pre región je súčasťou okresu Stará Ľubovňa, v ktorom priemerná nezamestnanosť k 31.12.2014 predstavovala 13,1 %. Nezamestnanosť medzi obcami sa značne líši. Centrom regiónu je mesto Podolínec a tiež obec Hniezdne.

2. Vznik, história a tvorba partnerstva a stratégie CLLD

2.1. Vznik a história partnerstva

Členov Partnerstva pre región spájalo už v minulosti, okrem geografickej blízkosti, aj množstvo spoločných problémov, ktoré vyplývajú zo spoločnej histórie, geografie a podobného ekonomického vývoja územia a krajiny. Cieľom Partnerstva je na základe dôslednej analýzy potenciálu územia, komplexný, efektívny a trvalo udržateľný rozvoj územia s využitím miestneho potenciálu.

Vzniku partnerstva predchádzali iniciatívy starostov a predstaviteľov súkromného a občianskeho sektora, informačné semináre s cieľom vysvetliť zástupcom verejnej správy, podnikateľom a občanom územia podstatu integrovaného prístupu k riešeniu problémov územia. Absolvovanie informačných seminárov o princípoch prístupu LEADER a podstate MAS, organizovaných z úrovne Regionálneho pracoviska NSRV pre Prešovský kraj v roku 2013, boli pre účastníkov impulzom pre vytvorenie združenia, ktoré svojimi cieľmi a metódou práce prinášalo nové možnosti zvýšenia kvality života na vidieku, dávalo možnosť zapojenia širokej verejnosti do rozhodovacích a plánovacích procesov v území.

Myšlienka vzniku OZ Partnerstvo pre región vznikla v rámci existujúceho mikroregiónu Poľana, ktorého členmi boli aj obce v súčasnosti združené v OZ Partnerstvo pre región. Starostovia obcí Kamienka a Vyšné Ružbachy, Ing. Juraj Jedinák a Mgr. Ján Dudjak boli spoločne na pracovnej ceste v Rakúsku, na ktorej boli účastní aj zástupcovia miestnych akčných skupín z okresov Levoča, Humenné a Vranov nad Topľou. Prezentované MAS, ich skúsenosti a nadšenie zo spolupráce motivovali našich zástupcov, ktorí sa zhodli na potrebe založiť Občianske združenie, ktorého cieľom bude vytvorenie platformy pre vznik miestnej akčnej skupiny.

Po prijatí rozhodnutia o spoločnom postupe prebehli viaceré stretnutia – v Podolínci, Vyšných Ružbachoch, v Hniezdnom, na ktorých sa zúčastnili starostovia obcí a zástupcovia súkromného sektora. Za koordinátora procesu vzniku občianskeho združenia Partnerstvo pre región bol vybraný Martin Karaš, ktorý následne zabezpečil všetky potrebné doklady a urobil nevyhnutné kroky pre vznik OZ Partnerstvo pre región. Hlavnými iniciátormi vzniku OZ Partnerstvo pre región boli predovšetkým Ing. Juraj Jedinák – starosta obce Kamienka a Mgr. Ján Dudjak – starosta obce Vyšné Ružbachy, ako aj primátorka mesta Podolínec a starostovia obcí Hniezdne, Nižné Ružbachy, Lacková, Forbasy, Jarabina, Litmanová a Hraničné. Iniciátorom zo súkromného sektora bol Ing. Jaromír Dubay – generálny riaditeľ BGV Hniezdne.

Základným cieľom OZ Partnerstvo pre región je spoločnými silami riešiť problémy v území, zapojiť aktérov a verejnosť, vyzdvihnúť krásy a silné stránky, pomocou ktorých podporí rozvoj územia. Získanie štatútu MAS a finančnej podpory pre územie Partnerstva prostredníctvom stratégie CLLD, predstavuje jeden z hlavných cieľov avšak nepodmieňuje rozvoj územia Partnerstva pre región Súbežne s formálnym a administratívnym založením Partnerstva a riešením spoločných aktivít vo forme projektov, prebiehali rôzne marketingové a informačné aktivity, ktorých cieľom bolo zapojiť verejnosť územia Partnerstva do procesu plánovania princípom "bottom – up", teda zapojením širokej verejnosti z radov podnikateľov, tretieho sektora a občanov, ktorí žijú v území verejno – súkromného partnerstva, do rozhodovacích a neskôr realizačných aktivít a procesov. Na základe týchto aktivít sa členmi OZ Partnerstvo pre región stali ďalšie subjekty so súkromného sektora a tiež z tretieho sektora.

Zloženie partnerstva na základe týchto aktivít nadobudlo nasledovné kontúry. Subjekty reprezentujúce verejnú správu sú obce územia, ktorých je spolu desať a tvoria tak 47% podiel na členskej základne. Súkromný sektor je reprezentovaný šiestimi zástupcami a predstavuje tak 28% podiel členov. Tretí sektor je zastúpený piatimi subjektmi a predstavuje zvyšný 25% podiel členov. Uvedené podiely členov predstavujú takmer ideálne prerozdelenie kompetencií a motivácie pre rozvoj územia. Partnerstvo v sebe spája všetkých verejných predstaviteľov vymedzeného územia, ktorými sú starostovia obcí, silných zástupcov súkromného sektora predstavujúcich ekonomickú silu regionálneho významu vo forme zástupcov BVG Hniezdne či Kúpeľov Vyšné Ružbachy a zástupcov tretieho sektora, ktorý sa snažia o podporu aktivít vychádzajúcich so zvykov a tradícií územia. Žiadna z týchto troch zložiek partnerstva nemá výraznú prevahu, čím je zaručená spolupráca členov partnerstva.

Oficiálnu žiadosť o registráciu OZ Partnerstvo pre región podali členovia prípravného výboru Ing. Juraj Jedinák, Ing. Viktor Selep a Mikuláš Kaňa na Ministerstvo vnútra SR dňa 14. 02. 2014 a občianske združenie bolo oficiálne zaregistrované 21. 03. 2014. Fungovanie partnerstva sa riadi stanovami, ktoré sú zverejnené na oficiálnom webovom sídle partnerstva (http://www.pprmas.sk/stanovy) a tvoria prílohu Stratégie CLLD.

Formovanie verejno – súkromného Partnerstva "zdola" ako spoločná aktivita verejného, súkromného a občianskeho sektora na báze prístupu LEADER sa realizovalo prostredníctvom rôznych aktivít, ktoré boli realizované v období od roku 2014 a realizujú sa aj v súčasnosti. Partnerstvo je flexibilné voči zmenám vnútorného ako aj vonkajšieho prostredia a jeho lídri sa snažia rozpoznať najpálčivejšie problémy rozvoja územia a hľadať ich najefektívnejšie riešenia. Výsledkom je silné partnerstvo verejného a súkromného

priestoru s vysokou ambíciou pozitívne ovplyvňovať budúcnosť územia a pristupovať zodpovedne k jeho rozvoju a zlepšeniu kvality života v území s využitím miestneho potenciálu.

Partnerstvo realizuje spoločné podujatia a zapája sa do spoločných postupov rozvoja. V roku 2015 sa partnerstvo zapojilo do prípravy projektu cezhraničnej spolupráce Interreg V-A Poľsko-Slovensko s názvom – *Dunajec, Poprad – rieky, ktoré nás spájajú.* Projekt komplexne rieši oživenie vodnej cesty a to na oboch tokoch pre účely vodnej turistiky. Výsledkom projektu bude vybudovanie infraštruktúry – lodenica, prístavisko, chatová osada, parkovacie plochy, toalety, stravovacie zázemie, lávka. V rámci tejto infraštruktúry budú zakomponované aj infocentra, požičovne vodáckej výstroje a bude poskytovaný priestor pre dopravné služby na spätný prevoz turistov. Ak bude projekt úspešný, podporí rozvoj vidieckeho cestovného ruchu na území, no aj samotná príprava projektu vytvorila a posilnila vzťahy s aktérmi z PL a členovia partnerstva sa inšpirovali u už existujúcich zoskupení zo štatútom MAS.

Partnerstvo pre región získalo pre svoje aktivity partnera na poľskej strane a to úspešnú miestnu akčnú skupinu LGD Perly Beskydu Sadeckiego, ktorá združuje 6 gmin v Nowosadeckom regióne.

Zástupcovia OZ Partnerstvo pre región navštívili LGD Perly Beskidu Sadeckiego dňa 20. 03. 2015, kde im poľskí zástupcovia prezentovali aktivity LGD od jej založenia v roku 2006. Poľskí partneri boli aktívni a počas programovacieho obdobia 2007 – 2013 zrealizovali množstvo zaujímavých investičných i neinvestičných projektov. Ich skúsenosti a aktivity boli dobrou motiváciou aj pre zástupcov novovznikajúcej MAS, ktorí sa utvrdili, že ich smerovanie je správne a môže priniesť obrovský úžitok nielen členom MAS, ale celému ľubovnianskemu regiónu.

Zástupcovia OZ Partnerstvo pre región, ktoré sa usiluje o získanie štatútu MAS sa stretli aj zo zástupcami chorvátskej miestnej akčnej skupiny LAG Laura. Navzájom si prezentovali fotografie a videá zo svojich podujatí a prejavili vzájomný záujem o budúcu spoluprácu. Dňa 25. Septembra 2015 zástupcovia LAG Laura navštívili obce Kamienka a Jarabina, kde im bol prezentovaný zrekonštruovaný amfiteáter a tiež fungovanie miestnej samosprávy na Slovensku. Hostia ocenili aj prehliadku Nestville Parku v Hniezdnom, ktorý je vhodným príkladom toho ako prostredníctvom oživenia remesiel zabezpečiť podporu zamestnanosti a cestovného ruchu. Zástupcovia obidvoch verejno-súkromných partnerstiev sa v závere dohodli na budúcej spolupráci, ktorá by mala spočívať vo vzájomnej komunikácii a výmene informácii, jednotlivcov i kolektívov v rámci kultúry, športu a ďalších oblastí.

2.2. Tvorba partnerstva a stratégie CLLD

Členov Partnerstva spája okrem identických problémov aj snaha spoločnými inovatívnymi aktivitami zlepšovať kvalitu života obyvateľov územia. Pri tvorbe týchto aktivít sa členovia partnerstva snažia o zapojenie širokej verejnosti a využívanie miestneho potenciálu, pričom základným cieľom týchto aktivít je spoločným plánovaním zabezpečiť komplexný a efektívny rozvoj územia a zvýšiť kvalitu života nie len jeho obyvateľov, ale aj návštevníkov.

Po realizovaní prvých krokov pre vznik OZ Partnerstvo pre región bolo združenie oficiálne zaregistrované a začalo vyvíjať aktivity pre tvorbu stratégie CLLD. Prostredníctvom výberového konania na výber spracovateľa stratégie CLLD, bola vybraná nezisková organizácia Združenie pre rozvoj regiónu, zastúpená Mgr. Tomášom Sahuľom. Združenie pre rozvoj regiónu n.o., disponuje kvalifikovaným odborným tímom s dlhoročnými skúsenosťami v oblasti regionálneho rozvoja, rozvoja vidieka so znalosťami v problematike operačných programov PRV SR 2014-2020 a IROP 2014-2020 a princípu LEADER. Odborným garantom prípravy stratégie CLLD bol RNDr. Martin Angelovič, PhD. a spracovateľom stratégie bola RNDr. Alena Juricová. Na prípravu stratégie CLLD bol vytvorený tím v zložení Ing. Juraj Jedinák (predseda MAS Partnerstvo pre región), Ing. Michal Sivuľka (podpredseda MAS Partnerstvo pre región) a manažér MAS Partnerstvo pre región Ing. Miroslava Sanigová. Všetky pracovné pozície potrebné pre chod MAS sú obsadené kvalifikovanými pracovníkmi. Tvorba stratégie prebiehala v spolupráci so všetkými členmi partnerstva a vzájomnými konzultáciami s obyvateľstvom.

Tvorcovia stratégie vytvorili dotazník pre potreby analýzy územia. Dotazník bol koncipovaný ako zdroj dát pre tvorcov stratégie a bol určený pre všetkých členov partnerstva bez rozdielu ich sektorovej príslušnosti. Dotazník obsahoval spolu 44 otázok a bol zameraný na všetky oblasti života v území. Jeho cieľom bolo zistenie problémových oblastí v území a na základe doplnenia informácií z iných zdrojov prevažne štatistického charakteru, návrh najefektívnejších riešení zistených problémov. Vzor dotazníka tvorí prílohu stratégie.

Dotazník bol rozdelený na viacero častí podľa druhu informácii, ktoré mal získať. V prvej časti boli otázky zamerané na základné údaje o obciach a občianskej vybavenosti. Druhá časť dotazníka bola zameraná na demografickú situáciu obyvateľstva v území. V ďalšej časti dotazníka boli otázky zamerané na zistenie zamestnanosti a nezamestnanosti v území, otázky ohľadom infraštruktúrnej vybavenosti v území, otázky zamerané na podnikateľský sektor, služby a cestovný ruch. Dotazník tiež obsahoval otázky zamerané na

zistenie dodržiavania tradícií a zvykov, existenciu občianskych združení, vlastníctvo krojov a zachovaných remesiel v území.

Po dôkladnej analýze dotazníkového šetrenia pristúpili tvorcovia stratégie k tvorbe analytickej časti stratégie CLLD. Ako podklad a zdroj dát analytickej časti boli použité výsledky analýzy dotazníkového šetrenia a tiež voľne dostupné štatistické údaje zverejnené na webovom sídle Štatistického úradu Slovenskej republiky (ŠÚ SR). Tiež boli použité odborné práce venujúce sa analýze územia, diplomové práce geografického charakteru o území, už existujúce rozvojové dokumenty obcí (PHSR a PRO), mnohé mapové portály, výsledky sčítaní obyvateľstva, údaje získané od subjektov štátnej správy – Úradov práce, sociálnych vecí a rodiny ako aj iné zdrojové dokumenty, ktoré sú opísané v prílohách. Popri tvorbe stratégie prebehlo viacero stretnutí, na ktorých boli výsledky čiastkových analýz konzultované s predstaviteľmi partnerstva.

Do prípravy stratégie boli aktívne zapojení aj občania žijúci v území, ktorí mali možnosť zúčastniť sa stretnutí a konfrontovať svoje názory so zisteniami tvorcov stratégie a zapojiť sa do tvorby stratégie vo všetkých kľúčových fázach. Verejnosť bola zapojená do týchto fáz prostredníctvom osobných stretnutí, mailovým prieskumom a na stretnutiach so starostami.

Dotazník predstavoval iba jeden zo zdrojov dát o území. Pre lepšie pochopenie možností čerpania finančných prostriedkov bol medzi členmi partnerstva rozoslaný leták s podrobnými informáciami o opatreniach PRV SR 2014-2020 a IROP. Tiež bol všetkým členom partnerstva rozoslaný formulár, ktorý obsahoval ich návrhy na konkrétne zámery, ktoré chcú v najbližšom období realizovať. Pre získanie podrobných informácii prebehli aj osobné stretnutia zo zástupcami verejného a súkromného sektora, stratégia CLLD a prístup LEADER boli prezentované aj širokej verejnosti na obecných podujatiach a na propagáciu a šírenie informácií sa využívalo aj webové sídlo partnerstva.

V rámci procesu tvorby stratégie sa členovia partnerstva stretávali pri spoločných rokovaniach, workshopoch a pracovných stretnutiach, na ktorých sumarizovali a preberali zozbierané údaje v rámci analýzy územia. Medzi kľúčové môžeme zahrnúť pracovné stretnutia Kamienke, ktoré boli verejné a pozvaní boli všetci členovia partnerstva.

Prvé stretnutie sa uskutočnilo 19.10.2015 v Kongresovom centre v Kamienke. Účelom stretnutia bolo predstavenie prvých výstupov analýzy územia, konzultácie SWOT analýzy územia, konzultácia pripravovaných opatrení a vytvorenie názvu stratégie.

Stretnutie otvoril predseda OZ „Partnerstvo pre región“ Ing. Juraj Jedinák, starosta obce Kamienka. Následne RNDr. Martin Angelovič PhD., prezentoval prítomným analýzu územia a návrh SWOT analýzy územia. SWOT analýza bola postupne zostavená so silných a slabých stránok, príležitostí a ohrození v území, ktoré boli navrhované členmi partnerstva, aktérmi a obyvateľmi z územia, na stretnutiach a prostredníctvom mailového prieskumu. Diskusiou bola vytvorená prvá verzia SWOT analýzy územia. Prezentáciu opatrení PRV SR 2014 – 2020 a IROP 2014-2020 predniesla Mgr. Petra Kovářová. Na základe jej prezentácie prítomní zástupcovia verejného, súkromného a tretieho sektora jasne zadefinovali opatrenia, ktoré by mali do budúcnosti prispieť k rozvoju rôznych oblastí (cestovný ruch, tvorba pracovných príležitosti, prezentácia a propagácia regiónu, kvalitnejšia cezhraničná spolupráca a prepojenie jednotlivých obcí a subjektov a pod.).

Druhé pracovné stretnutie k tvorbe stratégie CLLD verejno-súkromného partnerstva Partnerstvo pre región sa opäť konalo v Kongresovom centre v obci Kamienka. Dňa 4. 11. 2015 sa tu zišli členovia OZ Partnerstvo pre región, aby diskutovali o oprávnených aktivitách v rámci jednotlivých opatrení PRV a IROP a tiež prejednali navrhnuté opatrenia v rámci stratégie. V ďalšej časti stretnutia boli predmetom diskusie podmienky monitorovania a hodnotenia stratégie CLLD a ich nastavenie. Pracovné stretnutie pomohlo uzavrieť a schváliť implementačný rámec stratégie a posunulo proces tvorby stratégie do ďalšej časti, ktorá sa blíži finalizácii.

Tretie pracovné stretnutie k tvorbe stratégie CLLD konalo v obci Kamienka. Dňa 10. 11. 2015 sa tu zišli členovia OZ Partnerstvo pre región, aby pripomienkovali a dopĺňali už vytvorené časti stratégie CLLD. V rámci programu stretnutia boli prítomným prezentované spracované časti stratégie, taktiež im boli predstavené stanovené opatrenia zo stratégie CLLD. Prítomní členovia partnerstva navrhovali rôzne zmeny a pripomienkovali jednotlivé opatrenia. Taktiež boli upresňované priority za verejný, súkromný a tretí sektor a bola odsúhlasená organizačná štruktúra MAS.

Dňa 20.11.2015 sa v Kamienke uskutočnilo záverečné stretnutie k tvorbe stratégie CLLD pre Partnerstvo pre región. Na stretnutí boli prítomným predstavené hlavné a najdôležitejšie časti stratégie CLLD, ku ktorým všetci vyjadrili svoj súhlas. Prejednané boli tiež povinné prílohy stratégie, ktoré boli podpísané zástupcami verejného a súkromného sektora.

Celkové zameranie stratégie CLLD bolo prijaté ako podpora rozvoja územia a na základe zhody medzi členmi partnerstva bolo rozhodnuté, že zameranie stratégie bude v prospech podpory súkromného sektora. Tomuto rozhodnutiu predchádzala diskusia, z ktorej

vzišiel názor, že na základe prítomnosti silných ekonomických subjektov v území, bude najefektívnejší rozvoj územia zabezpečený prostredníctvom podpory týchto subjektov. Toto rozhodnutie bolo prijaté aj základe podpory čo najvyššieho bodového hodnotenia pre stratégie CLLD.

V rámci stretnutí sa členovia MAS dohodli aj na ďalšom spoločnom postupe. Bez ohľadu na úspešnosť stratégie CLLD sa členovia budú uchádzať o projekty mimo stratégie teda cez operačné programy ako napríklad Operačný program Ľudské zdroje či Program rozvoja vidieka alebo iné.

Členovia ďalej plánujú spoluprácu na minimálne dvoch národných a dvoch nadnárodných programoch. Tiež sa členovia zaviazali na spolupráci pri príprave, prezentácii a účasti na výstavách, pričom by sa malo jednať minimálne o dve národné a dve nadnárodné výstavy.

Členovia OZ Partnerstvo pre región preukázali vysokú schopnosť vzájomnej kooperácie a schopnosti dohodnúť sa na riešení spoločných problémoch územia. Tvorba partnerstva a spolupráca pri tvorbe Stratégie CLLD boli prínosom pre všetkých zúčastnených, ktorí sa zhodujú v tom, že skúsenosti a kontakty nadobudnuté pri týchto aktivitách využijú pri ďalšom rozvoji územia.

3. Analytický rámec

3.1. Analýza zdrojov územia

Dôkladná analýza zdrojov územia je základným predpokladom poznania potrieb rozvoja územia a stanovenia možností ich naplnenia. Zameriavame sa na dôkladnú analýzu prírodných, socioekonomických a kultúrnohistorických zdrojov územia MAS Partnerstvo pre región, za použitia metodiky opísanej v časti Tvorba stratégie CLLD a s využitím dostupných zdrojov uvedených v prílohách.

3.1.1. Všeobecná charakteristika územia

Geografická poloha územia MAS je charakterizovaná krajnými bodmi. Najsevernejší bod územia je hranica katastra obce Litmanová, ktorá je súčasne aj hranicou Slovenska s Poľskou republikou. Najjužnejší bod územia sa nachádza v katastri mesta Podolínec. Najvýchodnejší bod je v katastri obce Hraničné a najvýchodnejší bod sa nachádza v katastri obce Vyšné Ružbachy. Najvyšším bodom územie je vrch Veterný vrch s nadmorskou výškou 1111 m n. m., ktorý sa nachádza na hraniciach v katastra obce Vyšné Ružbachy. Najnižším bodom je výtok Popradu z územia v katastri obce Hniezdne.

Poloha územia MAS Partnerstvo pre región je výhodná predovšetkým v pozícii k rozvoju cezhraničnej spolupráce, pretože územie MAS priamo susedí s Poľskou republikou. Najzávažnejší problém v rozvoji tejto oblasti vidíme v nekvalitnej infraštruktúre, ktorá je brzdou rozvoja aj iných oblastí. Nevýhodou polohy územia je relatívna vzdialenosť od centier rozvoja – väčších miest ako Prešov či Poprad. Tiež v území sa nenachádza výraznejšie centrum zamestnanosti, ktoré by mohlo byť pólom rozvoja.

Administratívne patrí všetkých desať obcí MAS do okresu Stará Ľubovňa. Okres je jedným z trinástich okresov Prešovského samosprávneho kraja a je situovaný v jeho severovýchodnej časti.

Cez územie MAS prechádza cesta prvej triedy číslo 77 Spišská Belá – Stará Ľubovňa, s možnosťou napojenia na diaľnicu D1 v Poprade a na cestnú sieť Poľskej republiky. Cez územie tiež prechádza železničná trať Kežmarok – Stará Ľubovňa s možnosťou napojenia sa na železničnú trať SR a tiež na železničnú trať Poľskej republiky.

Geografická poloha územia mu poskytuje veľký prírodný potenciál pre rozvoj cestovného ruchu. Územie ponúka rozdielne geografické podmienky pre rozvoj pešej turistiky a letného aj zimného cestovného ruchu. V území sa vďaka jeho polohe a rozmanitosti vytvorilo špecifické kultúrno-historické pozadie, ktoré formovalo vývoj územia a jeho dnešné

špecifiká. Tiež sa v území nachádza viacero zaujímavostí prírodného charakteru, ktoré popisujeme v ďalších častiach stratégie.

Výhody z hľadiska polohy a lokalizácie územia OZ Partnerstvo pre región:

- Poloha územia pri poľskej hranici predurčuje rozvoj cezhraničnej spolupráce,
- Cesta prvej triedy číslo 77 Spišská Belá – Stará Ľubovňa, s možnosťou napojenia na diaľnicu D1 v Poprade a na cestnú sieť Poľskej republiky,
- Železničná trať Kežmarok – Stará Ľubovňa s možnosťou napojenia sa na železničnú trať SR a tiež na železničnú trať Poľskej republiky,
- Veľký prírodný potenciál,
- Rozdielne geografické podmienky pre rozvoj rôznych druhov turizmu,
- Špecifická kultúra, gastronómia

Nevýhody z hľadiska polohy a lokalizácie územia OZ Partnerstvo pre región:

- Nekvalitná infraštruktúra a slabá dopravná dostupnosť,
- Relatívna vzdialenosť od centier rozvoja – väčších miest ako Prešov či Poprad,
- V území sa nenachádza výraznejšie centrum zamestnanosti, ktoré by mohlo byť pólom rozvoja.

Územie Občianskeho združenia Partnerstvo pre región je nesmierne bohaté či už prírodnými, kultúrnymi alebo jeho historickými prednosťami. Jeho zvláštnosti a špecifiká sú popísané v nasledovných častiach tejto kapitoly.

História

Obce MAS prešli rozdielnym historickým vývojom. Medzi spoločné centrá diania ktoré výrazne ovplyvňovali historický vývoj územia MAS môžeme považovať Staroľubovniansky hrad a mesto Podolínec. Tiež terajšia obec Hniezdne mala v stredoveku mestské výsady. História územia je úzko prepojená s geografickými charakteristikami územia, ktoré poskytovali priaznivé podmienky pre rozvoj obchodnej cesty, čo bolo v minulosti výrazným akcelerátorom rozvoja a vzniku nových osád či miest. Mnohé historické udalosti sa neodohrali priamo v území hoci ich následky tu zanechali výrazné stopy. História zanechala v území mnohé zaujímavosti, ktoré dnes môžu prilákať návštevníkov.

Najstaršie osídlenie územia môžeme datovať až do doby kamennej. V okolí mesta Podolínec sa našiel rydlový odštiepok s drobnou retušou z hnedého rádiolaritu, tiež drobná štiepaná industria ku ktorej patrí pentagonálny úštep vo funkcii retušovača a drobné

nechtíkové škrabadlo z bledohnedého rohovca. Dôkazy o osídlení v dobe kamennej máme tiež z iných obcí územia ako napr. Jarabina. Z obdobia ranného stredoveku sú informácie najstohejšie. Prvé doložené správy, teda písomné pramene pochádzajú z obdobia trinásteho storočia. Z tohto obdobia už máme písomne doložené správy o takmer všetkých obciach územia, hoci pravdepodobne existovali už skôr. Za oficiálne najstaršiu obec územia MAS môžeme považovať mesto Podolínec, ktoré je doložené v listine z roku 1235. Vzniklo teda ešte pred kolonizáciou po tatárskom vpáde v roku 1241. Po devastujúcom tatárskom vpáde začali územie Spiša kolonizovať nemecký usadlíci na Šoltýskom (doživotné rychtárstvo) práve. Z historicky známych rodov to boli v tomto území predovšetkým Berzevici a Gôrgeyovci. Významnú úlohu však zohrali aj kráľovské rody – bl. Kunigunda zakladateľka Podolínca a dcéra uhorského kráľa Bela IV. Väčšina obcí v území vznikla v druhej polovici trinásteho storočia. Najmladšou obcou územia je obec Litmanová, ktorá je doložená až v roku 1412.

Územie tejto časti Spiša bolo v stredoveku výrazne poznačené Spišským zálohom, ktorý na 360 rokov prakticky dovolil vytvorenie Poľskej enklávy na Uhorskom území. V rámci Poľského zálohu boli Poľsku prenechané viaceré mestá a obce Spiša, čo malo na ich rozvoj výrazný vplyv. Ďalšou dôležitou historickou udalosťou, ktorá má vplyv aj na súčasnú podobu územia bola Valašská kolonizácia. Počas tejto kolonizácie sa do územia dostali Valasi, ktorý okrem špeciálneho druhu chovu zvierat, priniesli do územia aj inú kultúru.

Z tohto obdobia sa v území zachovalo množstvo pamiatok. Medzi najvýznamnejšie lokality so zvýšeným výskytom Národných kultúrnych pamiatok (NKP) môžeme bez pochyby zaradiť mesto Podolínec, ktorého centrum bolo vyhlásené za Mestskú pamiatkovú rezerváciu. Tiež obec Hniezdne, ktorá mala v minulosti štatút mesta sa môže pýšiť viacerými NKP. Obec vyšné Ružbachy má tiež viaceré NKP hoci sú mladšie a súvisia s rozvojom kúpeľníctva v území. V takmer každej obci sa nachádza NKP, pričom sa jedná o miestne kostoly. Viac o pamiatkach v území uvádzame v časti o historických zdrojoch územia.

V osemnástom storočí sa pod vplyvom povstaní a celkovej destabilizácie situácia obyvateľstva nie len v tejto časti vtedajšieho Uhorska zhoršila. Dochádza k zvyšovaniu zdaňovania obyvateľstva čo vytvára napätie, ktoré je zaznamenané v mnohých historických prameňoch. Čiastočne sa situácia pre bežný ľud zlepšuje až v devätnástom storočí v súvislosti so zrušením poddanstva. Ďalším výrazným medzníkov vo vývoji boli výrazná migrácia obyvateľstva do zámoria, svetové vojny a povojnová industrializácia územia.

V nepokojných časoch sa obyvateľstvo prikláňalo k remeselnej výrobe, ktorá vychádzala zo základných geografických podmienok územia. Medzi najznámejšie remeslá,

ktorými sú jednotlivé obce charakteristické môžeme zaradiť napr. v Hniezdnom pivovarníkov, krajčírov, obuvníkov či kováčov, ktorý v roku 1636 vytvárali cechy.

Osobitnú kapitolu remesiel v území si zasluhuje Drotárstvo. Objavilo sa ako forma doplnkového zamestnania a príčinou jeho vzniku boli nedostatočné možnosti obživy, ktoré obyvateľstvu poskytovala pôda. Drotári boli potulnými remeselníkmi, ktorí vandrovali od dediny k dedine, od mesta k mestu a ponúkali svoju prácu. Do drôtených sietí opletali hlinené, porcelánové, kameninové, ale aj sklenené nádoby. Drotári dokázali opraviť prasknutý alebo aj na dva až tri kusy rozbitý hrniec, mliečnik, pekáč alebo tanier. Opletali aj nový riad, čím ho preventívne chránili pred poškodením. Využili tiež nedostatok praktických výrobkov z drôtu, najmä kuchynských potrieb na trhu a začali ich sami vyrábať. Žiadaným artiklom sa stali najmä pasce na myši, podstavce pod žehličky, šparáky do fajok, vešiaky, ručné šľahače, habarky a naberačky, košíky na fľaše, klietky pre cudzokrajných vtákov, siete na okná i sitá. Všetky tieto predmety vyrábali z čierneho drôtu, ktorý povrchovo upravovali cínovaním. Od druhej polovice 19. storočia začali drotári opravovať aj plechový, najmä smaltovaný riad. Diery v hrnci vyplnili tak, že ich prekryli kúskami plechu natretého kašou z hladkej múky a vody a spojili ich nitom. V prípade väčšieho poškodenia vymieňali na nádobách celé časti, napríklad dná. Hlavný zdroj ich príjmov však nepredstavovali opravy, ale tržby za hotové plechové výrobky. Z čierneho plechu vyrábali riad, formy na pečenie chleba a bábovnice, z bieleho formičky na vykrajovanie perníkov, lieviky na pálenku, sitká, cedidlá či lopatky na múku.

V území sa vyskytovali všetky remeslá, ktoré boli charakteristické pre danú oblasť. Z tradičných remesiel mali dôležité zastúpenie garbiarstvo, ktoré sa rozšírilo hlavne v Jarabine či tkáčstvo, ktoré bolo rozšírené po celom území. Základnou surovinou na výrobu tkanín boli ľan a ovčia vlna, z ktorých sa ďalším spracovávaním tvorili nite na šitie bežného oblečenia. Tkanie bolo údelom žien, ktoré sa starali, aby rodina mala dostatok plátna a súkna na odev a iné účely v domácnosti.

Obyvatelia územia sa venovali prevažne drevospracujúcim remeslám. V okolitých lesoch bol dostatok dreva, ktoré využívali na kúrenie, na stavbu príbytkov, hospodárskych budov, výrobu dopravných prostriedkov (vozy, pluhy, borony, saňi), pracovného náradia a rôznych úžitkových predmetov. Svoje zastúpenie v území malo aj kováčstvo a obuvníctvo či vytváranie tradičných domácich živočíšnych produktov.

V dvadsiatom storočí do života obyvateľov zasiahli štyri významné udalosti, ktoré mali vplyv na celkové spoločensko-ekonomické dianie a ďalší vývoj územia. Prvou touto udalosťou bola prvá svetová vojna. Z obcí územia muselo narukovať množstvo chlapov,

z ktorých sa domov viacerí nevrátili. Po skončení vojny nastali v mnohých obciach ďalšie problémy s pričlenením obcí k novovznikajúcej ČSR. Po relatívne pokojnom medzivojnovom období prišlo ďalšie problémové obdobie v podaní druhej svetovej vojny. V týchto časoch sa opäť muži museli zapojiť do bojov. S blížiacim sa koncom vojny sa v území pohybovali viaceré partizánske skupiny, ktorým obyvatelia obcí pomáhali. Po skončení vojny a následným prechodom k centrálne riadenej ekonomike nastáva rozvoj územia, zvýšenie zamestnanosti a stieranie rozdielov. Hodnotenie tohto obdobia je zložitou úlohou pre historikov, pretože priemyselný pokrok bol uskutočnený na úkor zásahov do životného prostredia a zmeny charakteru vidieckych oblastí.

V dnešných časoch však na rozvoj územia v najväčšej miere vplýva systém trhovej ekonomiky, ktorý zničil nástroje predrevolučnej nivelizačnej centrálne riadenej ekonomiky a odhalil mnohé závažné problémy rozvoja územia.

3.1.2. Geografická charakteristika

Geomorfológia

Z geomorfologického hľadiska sa celé územie nachádza v Aplsko-himalájskej sústave, podsústave Karpát, provincii Západné Karpaty, subprovinciách Vonkajšie Západné Karpaty a Vnútorné Západné Karpaty. Územie sa ďalej rozprestiera v troch oblastiach Podhôľno Magurskej, Fatransko-tatranskej a oblasti Východné Beskydy. Do územia zasahujú geomorfologické celky Popradská kotlina, Spišská Magura, Pieniny, Ľubovnianska vrchovina a Spišsko-šarišské medzihorie. Najvyšším bodom územia je už spomínaný Veterný vrch (Atlas Krajiny SR).

Geomorfologicky je územie veľmi pestré. Celková výšková členitosť reliéfu je značná a dosahuje 600 metrov. V území sa môžeme stretnúť s najrôznejšími geomorfologickými útvarmi ako napr. prielomy potokov, skalné útvary či jedinečné jazierko kráter.

Geológia

Geologická stavba územia MAS je pestrá. Najvýraznejšie sú zastúpené pieskovce, vápnité ílovce flyša hutnianského a zuberského súvrstvia. Tiež tu v menšej miere môžeme nájsť v okolí Podolínca pieskovce a ílovce bielopotockého súvrstvia, pričom všetky spomenuté súvrstvia patria paleogénu vnútorných Karpát. V severnej časti územia sú hojne zastúpené pieskovce a mikrokonglomeráty strihovských vrstiev, ktoré tiež patria k paleogénu vnútorných Karpát. V menšej miere sa v území vyskytuje mezozoikum a paleogén bradlového pásma, ktorý je zastúpený pieskovcami, ílovcami a zlepencami, tiež vrstevnatými ílovitými vápencami a škvrnitými a krinoidovými hľuznatými vápencami.

Tektonicky je územie rozdelené medzi flyšové pásmo, ktoré je v severnej časti, stred územia vypĺňa pieninské bradlové pásmo a na juhu sa nachádzajú paleogénne vnútrokarpatské panvy. Prechádza cez neho viacero tektonických zlomov priamych alebo zakrytých. Priame sú v severovýchodnom smere a zakryté v juhovýchodnom smere.

Pôdy

Vzhľadom na geologické podložie majú v území prevahu kambizeme modálne kyslé a sprievodné kultizemné a rankre; zo zvetralín kyslých až neutrálnych hornín, pričom vo vyšších hrebeňových polohách sa nachádzajú kambizeme podzolové, sprievodné podzoly kambizemné a rankre; zo zvetralín kyslých hornín. Tiež tu môžeme nájsť kambizeme modálne a kultizemné nasýtené. V najvyšších polohách územia sa vyskytujú rendziny a kambizeme rendzinové, sprievodné litozeme modálne karbonátové, lokálne rendziny sutinové zo zvetralín pevných karbonátových hornín a tiež pararendziny kambizemné a kambizeme rendzinové. Naproti tomu v najnižších polohách územia v okolí riečnych tokov môžeme nájsť fluvizeme kultizemné, sprievodné fluvizeme glejové, modálne a kultizemné ľahké z nekarbonátových aluviálnych sedimentov (Atlas SR).

Pôdy v prevažnej časti sú ílovito-hlinité a stredne kamenité (štrkovité) s výskytom 20 - 50 % štrku a kameňa, pričom najvyšší podiel je v spodných častiach údolí bočných prítokov a vo vyšších polohách (Atlas SR).

Využitie pôdy

Z analýzy pôd podľa Atlasu krajiny je zrejmé, že pôdy v území MAS nepatria medzi najbonitnejšie na Slovenku. Podľa údajov z Výskumného ústavu pôdoznalectva a ochrany pôdy SR v území MAS prevládajú z hľadiska bonity pôd pôdy nízkej kvality a nachádza sa tu tiež malé množstvo pôd strednej kvality. Zo tohto pohľadu je zrejmé že pôdy sa vo zvýšenej miere budú využívať na nenáročné poľnohospodárske činnosti ako je využívanie pôdy na trvalo trávnaté porasty a tiež lesné hospodárstvo.

Z bonity pôd vyplýva využitie pôdy v území. Rozloha územia MAS je 167,735 km^2. To predstavuje 16 773,5 ha pôdy. Z toho je 49,9 % poľnohospodárskej pôdy, 48,6% nepoľnohospodárskej pôdy a 1,5% vodných plôch. V štruktúre poľnohospodárskej pôdy sú najvýraznejšie zastúpené Trvalé trávnaté porasty, ktoré sa rozprestierajú až na 75,5% poľnohospodárskej pôdy. Viac ako 23% poľnohospodárskej pôdy sa využíva ako orná pôda, 1,1% ako záhrada a 0,2% predstavujú ovocné sady.

Nepoľnohospodárska pôda sa najviac využíva ako lesné pozemky, ktoré v území zaberajú až 83,8% nepoľnohospodárskej pôdy. Menšie podiely majú zastavané plochy a nádvoria – 6,9% a ostatná plocha so zastúpením 9,3%.

Graf č. 1: Výmera pôdy v území

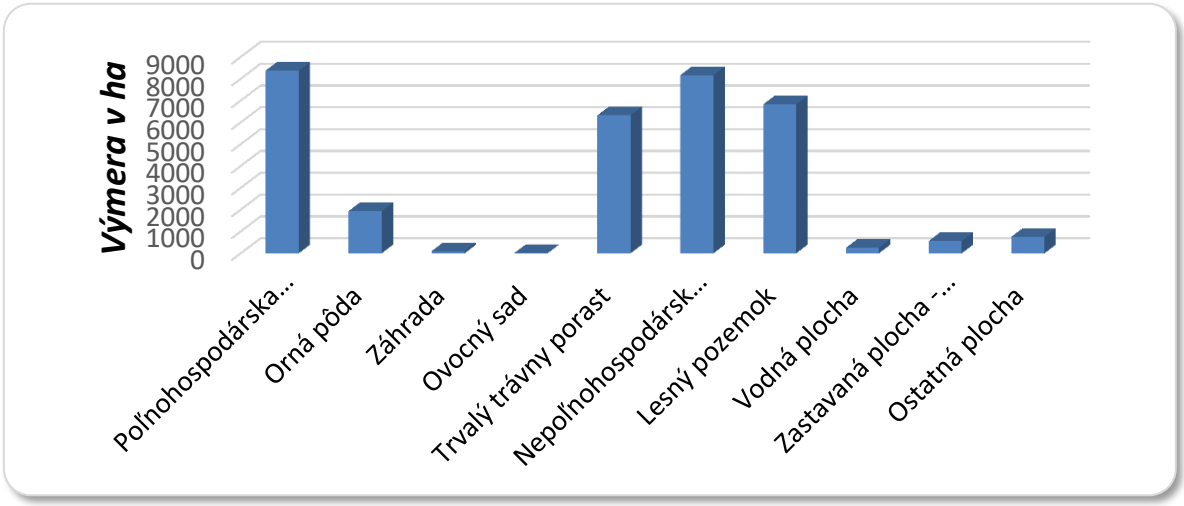

Zdroj: ŠÚ SR, spracovali autori

S výmerou pôd v území úzko súvisí krajinná pokrývka, ktorá je výsledkom interpretácie leteckých a satelitných snímok súčasnej (2012) krajiny. Krajinná pokrývka predstavuje zhmotnený priemet prírodných priestorových daností a súčasného využívania krajiny spoločnosťou a možno ju chápať aj ako deskripciu, opis objektov zemského povrchu napr. tráva, stromy, skaly (Krajina a krajinná pokrývka).

Z hore uvedených dôvodov sa na mape krajinnej pokrývky územia objavujú odlišné kategórie ako pri analýze využitia pôd.

Mapa č. 1: Krajinná pokrývka v území

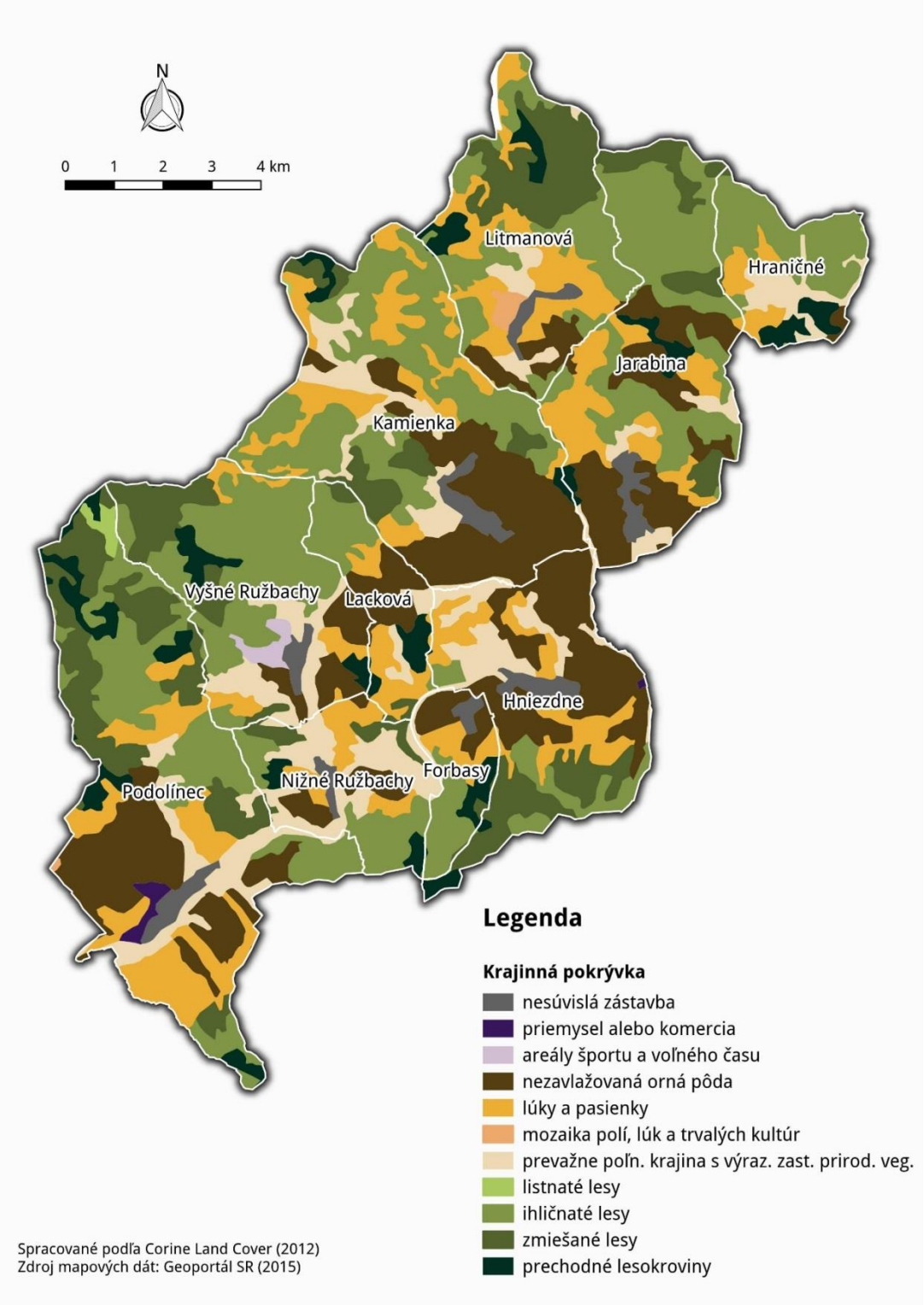

Na mape krajinnej pokrývky je možné koncentráciu rôznych spôsobov využitia pôd. Intravilány obcí predstavujú nesúvislú zástavbu spolu s areálmi priemyslu. Jasne je viditeľný areál voľného času Kúpele Vyšné Ružbachy. V okolí intravilánov obcí sú prevažne orné

pôdy, lúky a pasienky a mozaika polí. Vo vyšších nadmorských výškach je pásmo listnatých a ihličnatých lesov a pásmo lesokrovín.

Pre územie MAS je potrebné z hľadiska výsledkov analýzy pôd zvýšenú pozornosť venovať rozvoju miestnych remesiel súvisiacich s poľnohospodárstvom, podporovať využívanie pôdy formou podpory mladých farmárov či rozvojom družstiev alebo fariem ktoré už v území pôsobia. Tiež by bolo vhodné sa zamerať na exkluzivitu vo forme výroby miestnych výrobkov napríklad v oblasti gastronómie.

Klíma

Územie MAS spadá do dvoch klimatických oblastí. Drvivá väčšina územia spadá do chladnej klimatickej oblasti, ktorá je charakterizovaná ako oblasť s júlovou priemernou teplotou vzduchu nižšou ako 16℃. Všetky okrsky tejto oblasti sú veľmi vlhké. Malá časť územia spadá do mierne teplej oblasti, ktorá je charakterizovaná ako oblasť s priemernou júlovou teplotou vzduchu vyššou ako 16 ℃. V tejto oblasti územie spadá do mierne teplého, vlhkého okrsku s chladnou až studenou zimou, pričom tento okrsok je charakterizovaný ako dolinový či kotlinový a v území sa rozprestiera v doline rieky Poprad.

Na základe analýzy údajov SHMU stanice Podolínec je možné konštatovať, že najteplejším mesiacom je júl, s priemernou mesačnou teplotou medzi rokmi 1997 až 2006 na úrovni 16,6 °C. Najchladnejším mesiacom je január s priemernou teplotou za rovnaké obdobie na úrovni -5,2 °C. Samozrejme že vo vyšších nadmorských výškach sú priemerné teploty nižšie.

Oblačnosť ovplyvňuje dĺžku slnečného svitu cez deň a v noci ovplyvňuje vyžarovanie, čí ovplyvňuje vlhkosť a teplotu vzduchu. Najväčšia oblačnosť v území pripadá na zimné mesiace od decembra až do marca. V lete je priemerná oblačnosť nižšia. Väčšia oblačnosť v zime je tiež spôsobená teplotnou inverziou a vznikom častých hmiel v tomto území. Najnižšiu oblačnosť v priebehu roka zaznamenávame na základe údajov zo stanice Vyšné Ružbachy v mesiaci september.

Atmosférické zrážky sú popri teplote vzduchu jedným z rozhodujúcich ukazovateľov podnebia. Zrážkové pomery v území sa veľmi nelíšia, pričom základným činiteľom ich rozdelenia v území je reliéf. So zvyšovaním nadmorskej výšky úhrny zrážok stúpajú. Priemerný úhrn zrážok v území určujeme na základe údajov zo stanice Vyšné Ružbachy a Podolínec. Priemerné ročné úhrny zrážok sa v území pohybujú na úrovni od 650 do 750 mm ročne. Maximálne mesačné množstvá zrážok boli namerané v mesiacoch jún a júl. Na zrážky najchudobnejšie sú mesiace február a december.

Vodstvo

Rieka Poprad tvorí os vodnej siete územia MAS. Rieka Poprad preteká územím z juhu na sever a priamo preteká cez katastre Podolínca, Nižných Ružbách, Lackovej, Forbás a Hniezdneho. V území rieka Poprad priberá viacero prítokov z pravej aj ľavej strany. Medzi najvýznamnejšie pravostranné prítoky Popradu v území môžeme považovať Komrovský potok a Lomnický potok. Najvýznamnejšie ľavostranné prítoky sú Krížny potok, Zálažný potok, Lípnik a Malý Lípnik. Rieka Poprad v minulosti zohrávala významnú úlohu z hľadiska rozvoja územia, predovšetkým pri zvážaní dreva až do Poľského Gdaňska. Z hľadiska charakteristiky vodstva v území je potrebné povedať, že cez všetky obce MAS preteká viac alebo menej významný vodný tok. Územie MAS je tiež zaujímavé z hľadiska podzemných vôd a prameňov. V území je v súčasnosti viacero uznaných/registrovaných prameňov minerálnych vôd.

Minerálne vody v území

Slovensko je na výskyt minerálnych a termálnych vôd neobyčajne bohaté. Pre každú oblasť, v ktorej sa nachádzajú, majú veľký zdravotnícky, hospodársky a spoločenský význam. Na území celého Slovenska sa nachádzajú všetky známe typy minerálnych vôd okrem rádioaktívnych. Minerálne vody v širšom zmysle chápeme ako vody, ktoré sa od obyčajných vôd odlišujú svojim chemickým zložením a fyzikálnymi vlastnosťami, pričom ich delíme na

1. prírodné minerálne vody - sú vody v prírodných prameňoch i v umelých záchytných objektoch, ktoré majú v mieste výveru obsah rozpustených pevných látok viac ako 1000 mg/l rozpustného CO2.
2. prírodné liečivé /kúpeľné/ vody - sú vody, ktoré vzhľadom na svoje chemické zloženie a fyzikálne vlastnosti majú vedecky dokázané blahodárne účinky na ľudské zdravie, takže ich možno využívať na liečebné účely.
3. prírodné minerálne vody stolové - sú vody, ktoré svojim chemickým zložením, fyzikálnymi a chuťovými vlastnosťami sú vhodné ako diabetické osviežujúce nápoje. Obsah rozpusteného kysličníka uhličitého je vyšší ako 1000 mg/l a obsah rozpustených pevných látok nižší ako 5000 mg/l. Ani jedna zo zložiek a tak isto ani celý súbor týchto zložiek však nemá výrazné farmakologické účinky (SAŽP).

Prieskum minerálnych a kúpeľných prameňov je súčasťou pasportizácie a inventarizácie prameňov na Slovensku. Pri tejto pasportizácii bol každý prameň presne zameraný satelitnou technológiou GPS (SAŽP) a tieto údaje sú voľne dostupné na:

- http://www.sazp.sk/slovak/struktura/ceev/DPZ/pramene/pramene.html.

V území MAS sa nachádza až 33 oficiálne uznaných a kategorizovaných prameňov minerálnych vôd. V obci Forbasy a Hraničné je jeden prameň minerálnych vôd. Obec Hniezdne má dva pramene, obec Kamienka má tri pramene. Obec Lacková disponuje šiestimi prameňmi a najvýraznejšie zastúpenie minerálnych prameňov je v obci Vyšné Ružbachy, kde je ich až dvadsať tri.

Je zrejmé že územie MAS je výnimočné svojimi minerálnymi prameňmi a je to jedna z možností naštartovania rozvoja cestovného ruchu práve na základe využívania prírodného potenciálu minerálnych vôd. Tiež je možné tieto pramene využiť na tvorbu nových pracovných miest prostredníctvom výstavby plničky minerálnych vôd v území.

Rastlinstvo

Územie MAS spadá podľa členenia Plesníka v Atlase krajiny SR do Ihličnatej zóny a Bukovej zóny, ktoré ďalej delíme na okresy, podokresy a obvody.

Ihličnatá zóna zasahuje do južnej časti územia v okolí mesta Podolínec. Je charakterizovaná Smrekovým pásmom, ktoré sa rozkladá od bučín po hornú hranicu lesa (1 600 m.n.m.) v oblastiach s chladnou klímou, krátkym vegetačným obdobím a množstvom zrážok. Zo stromov sa v území vyskytujú smrek, smrekovec opadavý, jarabina vtáčia a borovica limba. Kríky reprezentujú čučoriedka obyčajná, brusnica pravá a zemolez čierny a charakteristické byliny vyskytujúce sa v tejto zóne sú smlz chĺpkatý, metlica krivoľaká, papraď rozložená či soldanelka horská. Vegetačné jednotky možno rozčleniť na jedľové a jedľovo-smrekové lesy, čučoriedkové, vysokobylinné, zamokrené a smrekovo-borovicové.

Buková zóna je v území rozdelená na viacero okresov. Vo floristickom okrese Spišská Magura, ktorý do územia MAS zasahuje v jeho severo-západnej časti sa môžeme stretnúť so zmenenými nepôvodnými smrekovými monokultúrami, ktoré vzhľadom na svoju malú odolnosť v súčasnosti trpia abiotickými a biotickými škodlivými činiteľmi (vietor, podkôrny hmyz), pričom odolnostný potenciál výrazne znižujú imisie. Okolo vodných tokov v Spišskej Magure a majú prevahu jelšové lesy s výskytom rastlinných druhov ako: čremcha obyčajná (Padus avium), jaseň štíhly (Fraxinus excelsior), jelša lepkavá (Alnus glutinosa), jelša sivá (Alnus incana), kalina obyčajná (Viburnum opulus), lieska obyčajná (Corylus avellana), smrek obyčajný (Picea abies) či vŕba červená (Salix purpurea). Významné zastúpenie v krajine Spišskej Magury majú poľnohospodársky využívané plochy najmä trvalé trávne porasty a pasienky. Hrozbou pre zachované spoločenstvá lúk a pasienkov a brehovej vegetácie v území je výskyt nepôvodných inváznych rastlinných druhov ako boľševník obrovský (Heracleum mantegazzianum), krídlatka japonská (Fallopia japonica) či zlatobyľ

kanadská (Solidago canadensis), ktoré môžu ohrozovať pôvodné domáce druhy rastlín prípadne vyvolávať u obyvateľov a návštevníkov územia alergické reakcie.

V juhovýchodnej časti územia sa na malom území stretávame s floristickým okresom Levočské vrchy, ktorý je floristicky podobný okresu Spišská Magura. Situácia je odlišná iba vo využívaní lesných porastov, nakoľko takmer celé územie Levočských vrchov bolo v minulosti vojenským obvodom a preto má viaceré špecifiká – viac pôvodných druhov a menej smrekových monokultúr.

Do severnej časti územia MAS zasahuje obasť Pieniny. Táto oblasť je charakteristická druhovo bohatou a pestrou skladbou rastlinstva, čo bolo aj jedným z dôvodov, prečo bol vyhlásený za Národný park. Aj napriek tomu, že do územia MAS Pieninský národný park zasahuje iba okrajovo, do územia okres floristicky zasahuje. Vďaka nevytvoreniu horského ľadovca v poslednej dobe ľadovej, poskytlo územie Pienin možnosti pre vznik viacero subendemitov a endemitov. K najvýznamnejším druhom patrí chryzantéma pieninská (Dendrathema pieninicum), palina pravá (Artemisia absinthum var.calcigena), horčičník pieninský (Erysimum pieninicum), nevädza Triumfettova pieninská (Centaurea triumfetti subsp.pieninica), borievka netatová (Juniperus sabina), či tavolník prostredný (Spirea media subsp. media). Okrem pieninských endemitov či subendemitov sa tu vyskytuje niekoľko západokarpatských endemitov alebo subendemitov ako napríklad horčičník Wittmannov (Erysimum wittmannii), bodliak laločnatolistý (Carduus lobulatus), bodliak sivastý (Carduus glaucinus), klinček včasný (Dianthus hungaricus), soldanelka karpatská (Soldanella carpatica), chrastavec Kitaibelov (Knautia kitaibelii), rožec tuhý tatranský (Cerastium strictum subsp. tatrae). Tiež tu môžeme nájsť termoxerofytné kalcifyty ako napr. bršlen bradavičnatý (Evonymus verrucosa), skalník čiernoplodý (Cotoneaster niger), arábka chlpatá (Arabis hirsuta), rebrica pyrenejská (Libanotis pyrenaica) či zvonček klbkatý (Campanula glomerata) a iné.

Pieniny sa môžu pýšiť aj zachovalejšími pôvodnými lesnými porastmi. Umelé smrekové monokultúry, alebo iné zmenené porasty sa vyskytujú prevažne v ochrannom pásme národného parku. Najrozšírenejšou skupinou lesných typov na území národného parku sú jedľové bučiny, lipové javoriny, vápencové bučiny a bučiny s lipou. Na neprístupných skalnatých hrebeňoch k vzácnym lesným spoločenstvám patria reliktné boriny.

Na severnom svahu Holice a na ťažko prístupných miestach katastrálneho územia obce Kamienka, v časti Smereková rastie vzácny treťohorný relikt - tis obyčajný.

Do územia ešte zasahujú floristické okresy ľubovnianskej vrchoviny a Ľubovniansko-hromovecký okres.

Živočíšstvo

V území sa vyskytuje početná druhová škála živočíchov, ktorej početnosť a pestrosť je čiastočne daná striedaním sa rôznych biotopov. Vyskytujú sa tu druhy viazané na vodné a mokraďové biotopy, druhy vyskytujúce sa v poľnohospodárskej krajine či v lesných komplexoch ihličnatých a listnatých lesov.

Môžeme tu vidieť rôzne druhy motýľov ako napr. babôčka admirálska (Vanessa atalanta) či babôčka pávooká (Inachis io). Na lúkach sa nachádza aj viac druhov modráčikov (Maculinea sp) a viacero druhov nočných motýľov napr. priadkovec trávový (Euthrix potatoria) či spriadač medvedí (Arctia caja). Príznačný pre lúčne spoločenstvá je výskyt čmeľov ako čmeľ zemný (Bombus terrestris), čmeľ lúčny (Bombus pratorum) a výskyt včiel.

Najčastejšími druhmi rýb v potokoch sú pstruh potočný (Salmo trutfa morpha fario), hlaváč obyčajný (Cottus gobio) a hlaváč pásoplutvý (C. poecilopus). V území sa môžeme stretnúť tiež s obojživelníkmi ako mlok vrchovský (Triturus alpestris) či mlok karpatský (Triturus montandoni), častejšie sa vyskytuje salamandra škvrnitá (Salamandra salamandra). Zo žiab sa v území nachádza kunka žltobruchá (Bombina variegata), ropucha zelená (Bufo viridis), skokan hnedý (Rana temporaria) a skokan zelený (R. esculenta).

Mnohé druhy vtákov žijúcich v území sú viazané na lesné spoločenstvá ako napr. bocian čierny (Ciconia nigra), tesár čierny (Dryocopus martius), ďateľ trojprstý (Picoides tridactylus), orešnica perlovaná (Nucifraga caryocatactes), drozd kolohrivý (Turdus torquatus) či sýkorka čiernohlavá (Parus montanus). V lesoch môžeme vidieť a počuť aj iné spevavce ako červienku obyčajnú (Erithacus rubecula), sýkorku uhliarku (Parus cristatus) či sýkorku veľkú (P. major).

V blízkosti ľudských sídel sú bežnými druhmi vrabec domový (Passer domesticus) a vrabec poľný (Passer montanus), žltochvost domový (Phoenicurus ochruros), pinka obyčajná (Fringilla coelebs), sýkorka veľká (Parus major), drozd čvíkotavý (Turdus pilaris), škorec obyčajný (Sturnus vulgaris), stehlík obyčajný (Carduelis carduelis).

V lesných spoločenstvách sa najčastejšie vyskytuje hrdziak hôrny (Clethrionomys glareolus), ryšavka žltohrdlá (Apodemus flavicolis), piskor obyčajný (Sorex araneus), hrabáč podzemný (Microtus subterraneus). Zaujímavými druhmi vyhľadávajúce lesné okraje a časti lesa s bohatšou krovitou vrstvou sú píšik lieskový (Muscardinus avellanarius) a pich lesný (Dryomys nitedula). Bežným druhom v lesoch je veverica obyčajná (Sciurus vulgaris) a zajac poľný (Lepus europaeus). Predátormi v lesných a nelesných ekosystémoch sú kuna lesná (Martes martes), kuna skalná (Martes foina), tchor obyčajný (Putorius putorius) a lasica myšožravá (Mustela nivalis). Väčšími predátormi v území sú líška obyčajná (Vulpes vulpes) a

vzácnejšie jazvec obyčajný (Meleš meles). Poľovnícky zaujímavé druhy žijúce v území sú jeleň obyčajný (Cervus elaphus), srnec hôrny (Capreolus capreolus) a sviňa divá (Sus scrofa). V území sa môžete stretnúť aj medveďa hnedého či mačku divú (Felis silvestris).

Rastlinstvo a živočíšstvo územia je veľmi pestré. Pokojné prostredie s bohatou faunou a flórou v sebe skrýva nevyužité možnosti pre rozvoj vidieckeho cestovného ruchu.

3.1.3. Demografia

Charakteristika obyvateľstva je veľmi dôležitou, ak nie najdôležitejšou súčasťou každej rozvojovej stratégie územia. Všetky aktivity, ktoré sa v území konali alebo budú konať majú slúžiť pre obyvateľov územia a preto je veľmi dôležité poznanie súčasného stavu ako aj vývoja obyvateľstva územia MAS.

MAS Partnerstvo pre región mala k 31.12. 2014 spolu 10 379 obyvateľov. Pri rozlohe 167,735 km^2 to predstavovalo priemernú hustotu obyvateľov na úrovni necelých 62 obyvateľov na kilometer štvorcový, čo je nižšia hodnota, ako celoslovenský priemer na úrovni 110 obyvateľov na kilometer štvorcový v danom roku. To naznačuje že územie MAS je riedko obývané a tiež to poukazuje na vidiecky charakter územia.

Vývoj počtu obyvateľov územia budeme hodnotiť na základe údajov z posledných troch sčítaní obyvateľov domov a bytov a na základe údajov so Štatistického úradu SR.

Z údajov zo sčítaní obyvateľstva vyplýva, že v roku 1991 žilo na území MAS spolu 9 731 obyvateľov. O desať rokov neskôr v 2001 žilo v území už 10 108 obyvateľov, čo predstavuje nárast o 377 obyvateľov. V roku 2011 už v území žilo 10 403 obyvateľov, čo bol nárast o 295 obyvateľov. Údaje zo sčítaní naznačujú pozitívny trend rastu počtu obyvateľov územia.

Vývoj v posledných štyroch rokoch však naznačuje pokles počtu obyvateľov. K 31.12.2014 žilo v území spomínaných 10 379 obyvateľov čo predstavuje pokles oproti údaju z posledného sčítania z roku 2011 o 24 obyvateľov. Klesajúci trend počtu obyvateľov územia v posledných rokoch sa potvrdí pri analýze vývoja počtu obyvateľov za posledných 19 rokov od roku 1996 na základe údajov zo Štatistického úradu SR. Spracované údaje pre lepšiu názornosť uvádzame na grafe č. 2.

V rokoch 2012 až 2014 zaznamenáva územie pokles počtu obyvateľov. Príčiny tohto poklesu objasníme v analýze prirodzeného prírastku a migračného salda územia.

Graf č. 2: Vývoj počtu obyvateľov MAS

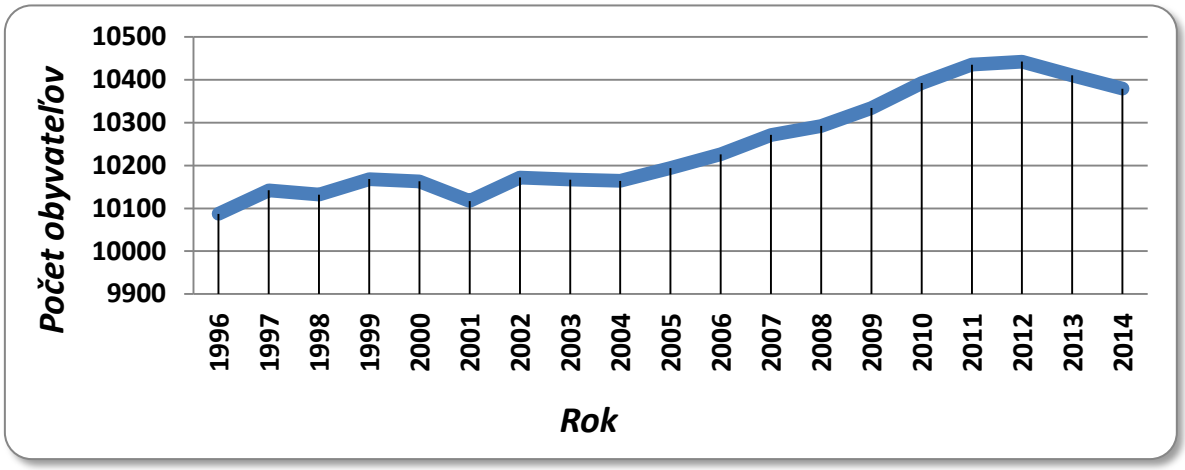

Zdroj: ŠÚ SR, Spracovali autori

Prirodzený prírastok počtu obyvateľov vyjadruje rozdiel medzi narodenými a zomrelými v území a vypovedá mnoho o populácii územia. Vývoj prirodzeného prírastku územia budeme sledovať v rokoch 2001 až 2014. Za toto obdobie získalo územie prirodzeným prírastkom spolu 423 obyvateľov. To je veľmi pozitívne hodnotenie. Najvyšší prirodzený prírastok za uvedené obdobie v absolútnych hodnotách zaznamenávame v meste Podolínec na úrovni 106 nových obyvateľov a najnižší v obci Hraničné, ktorá za obdobie stratila 25 obyvateľov. V Hraničnom teda za spomínané obdobie došlo k prirodzenému úbytku obyvateľov, ktorý v menšej miere zaznamenávame aj v obciach Lacková a Nižné Ružbachy. Vývoj prírastku za celé územie uvádzame na grafe č 3. Najvyšší prirodzení prírastok zaznamenávame v roku 2002 na úrovni 64 obyvateľov a najnižší v roku 2003.

Graf č. 3: Vývoj prirodzeného prírastku v území

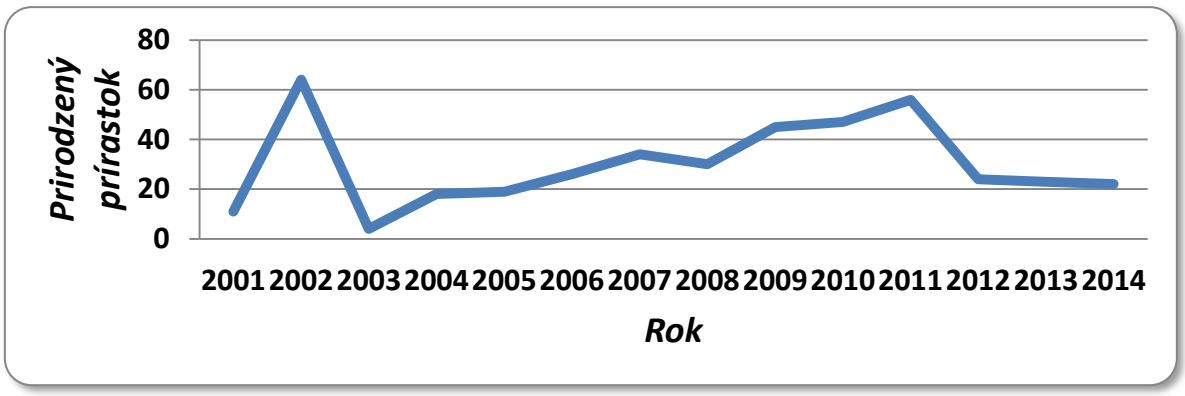

Zdroj: ŠÚ SR, Spracovali autori

Aj napriek negatívnemu vývoju v posledných rokoch je potrebné poukázať na pretrvávajúce pozitívne hodnoty prirodzeného prírastku v území počas celého sledovaného obdobia, čo dáva vysoké predpoklady pre opätovné zvýšenie prirodzeného prírastku v budúcnosti.

Druhým činiteľom vplývajúcim na vývoj počtu obyvateľov územia je migračné saldo, ktoré je zjednodušene povedané rozdielom medzi prisťahovanými a odsťahovanými. Z údajov je zrejmé že migrácia je dôvodom poklesu počtu obyvateľov územia, pretože počas celého sledovaného obdobia zaznamenávame negatívne migračné saldo. Migračné saldo vykazuje predovšetkým v posledných rokoch výrazne negatívne hodnoty a to je dôvod, prečo aj napriek relatívne vysokému a stálemu prirodzenému prírastku počet obyvateľov územia klesá.

Počas sledovaného obdobia od roku 2001 stratilo územie migráciou 142 obyvateľov, pričom najvýraznejšie poklesy sú v posledných rokoch. Najviac ľudí odišlo z mesta Podolínec, celkovo až 193 a najmenej z obce Forbasy, ktorá zaznamenala dokonca nárast počtu o 64 obyvateľov iba prostredníctvom migrácie do obce. Pozitívne hodnoty migračného salda za celé obdobie zaznamenávame aj v obciach Jarabina, Lacková a Nižné Ružbachy.

Graf č. 4: Migračné saldo územia

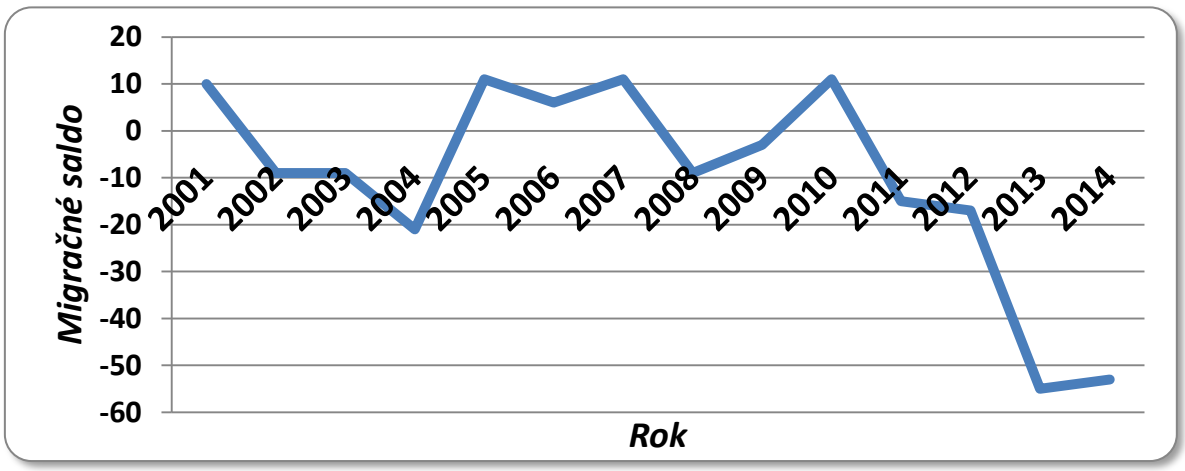

Zdroj: ŠÚ SR, Spracovali autori

Z uvedených skutočností je zrejmé, že za znižovanie počtu obyvateľov v poslednom období v území je zodpovedná migrácia. Celkový prírastok obyvateľov, ktorý je výslednicou migrácie a prirodzeného prírastku je za sledované obdobie v pozitívnych číslach. Medzi rokmi 2001 až 2014 sa počet obyvateľov územia zvýšil o 281. Negatívny trend posledných rokov sa ešte nestihol pretaviť do reálneho poklesu počtu obyvateľov za celé sledované obdobie. Najvýraznejší nárast počtu obyvateľov je v obci Vyšné Ružbachy, ktorá sa rozrástla o 102 obyvateľov. Najvýraznejší prepad zaznamenáva obec Hraničné ktorá stratila celkovo 36 obyvateľov.

Vývoj počtu obyvateľov za celé územie MAS v rokoch 2001 až 2014 je pozitívny. Za sledované obdobie štrnástich rokov zaznamenávame iba štyri roky s úbytkom obyvateľov. Najvýraznejší úbytok zaznamenávame v posledných dvoch rokoch.

Graf č. 5: Celkový prírastok obyvateľov

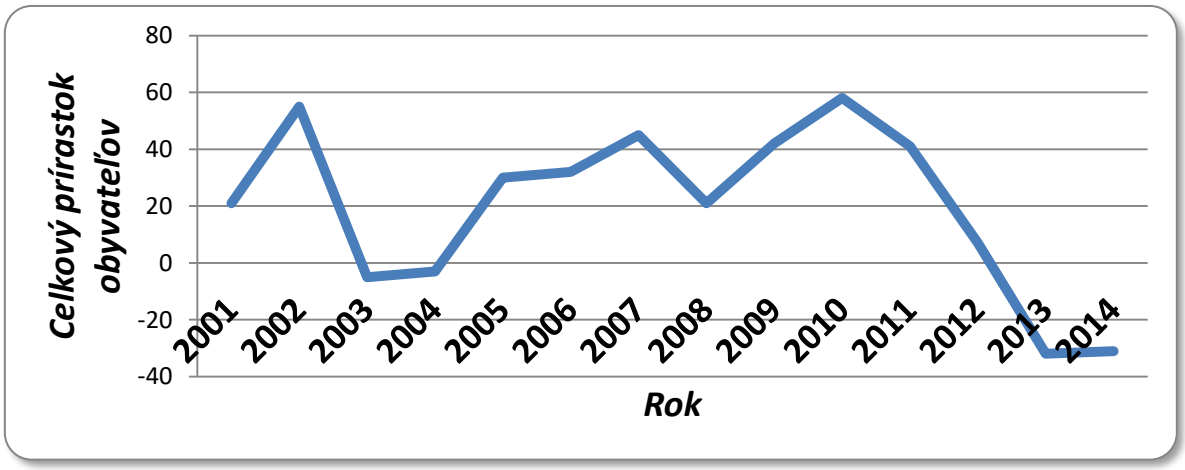

Zdroj: ŠÚ SR, Spracovali autori

Vývoj počtu obyvateľov územia môžeme aj napriek malým výkyvom hodnotiť pozitívne. Napriek vidieckosti a nevhodnej štruktúre sídel bez väčších miest, územie je stále schopné zvyšovať počet svojich obyvateľov a to nie len formou prirodzeného prírastku ale čiastočne aj migráciou. Trend posledných rokov je však negatívny a je spôsobený predovšetkým migráciou, ktorá úzko súvisí s nedostatkom pracovných príležitostí v území. Je potrebné vytvoriť podmienky pre skvalitnenie života v území a to predovšetkým tvorbou pracovných príležitostí.

Pri charakteristike obyvateľstva územia je dôležité sa venovať aj štruktúre obyvateľstva podľa veku. Trendy vo vývoji štruktúry obyvateľstva podľa veku sú dôležitou súčasťou analýzy, pretože poukazujú na budúci vývoj vekového zloženia a s ním spojené

aktivity obyvateľstva v území. Pre komplexnejší pohľad na vývoj vekovej štruktúry obyvateľov územia porovnávame rozdiely podľa sčítaní v rokoch 1991 až 2011.

Pri porovnaní údajov z posledných troch sčítaní je zrejmé, že obyvateľstvo územia je pomerne mladé. Od roku 1991 až do roku 2011 stále prevláda predproduktívna zložka obyvateľstva nad poproduktívnou. Navyše podiel produktívnej zložky sa stále zvyšuje a celkový počet obyvateľov rastie. To môžeme hodnotiť ako pozitívny stav, hoci jedným dychom je potrebné dodať, že zvyšovanie podielu produktívneho veku je čiastočne spôsobené aj neskorším odchodom do dôchodku, ktorý sa zmenil zo 60 na 65 rokov. Navyše predproduktívna zložka sa znižuje, čo indikuje nárast počtu dôchodcov v území v nasledujúcich rokoch.

Graf č. 6: Štruktúra obyvateľov podľa veku pri sčítaní

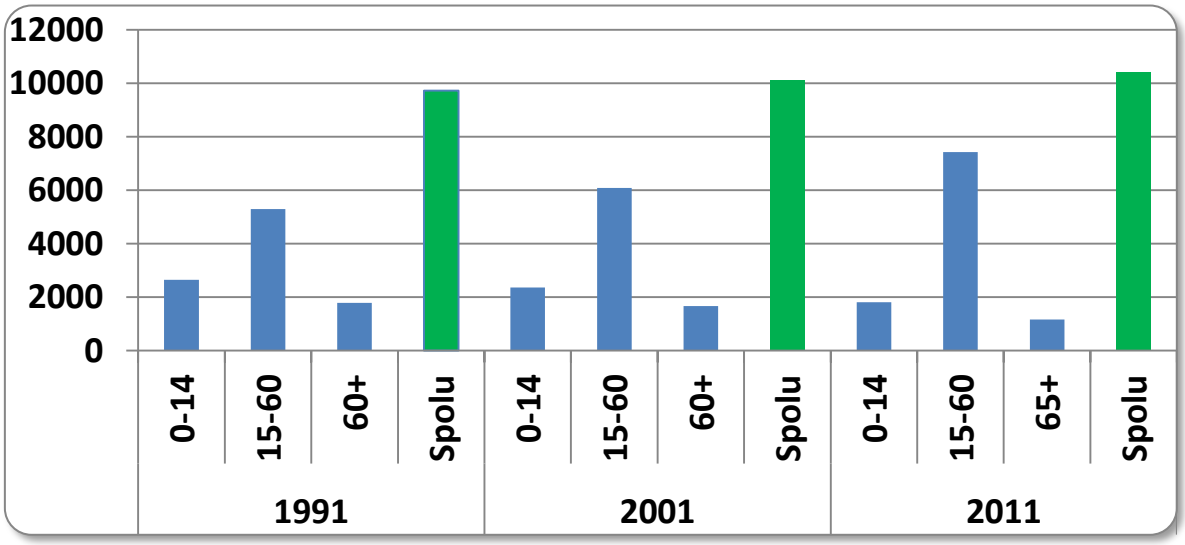

Zdroj: ŠÚ SR, Spracovali autori

Detailnejší pohľad na trend vývoja štruktúry obyvateľov podľa veku v území nám poskytne analýza posledných jedenástich rokov.

Obyvateľstvo územia postupne starne a rozdiel medzi predproduktívnou a poproduktívnou zložkou sa znižuje. Vyrovnaný stav predproduktívnej a poproduktívnej zložky obyvateľstva je možné očakávať už v najbližších rokoch. Tiež v posledných rokoch je možné badať pokles počtu obyvateľov v produktívnom veku, ktorý bude naďalej pokračovať a to predovšetkým na úkor poproduktívnej zložky, ktorá bude rásť. Bez zásahu z vonku, teda nárastu migrácie mladých ľudí do územia budú tieto negatívne trendy pokračovať a v území sa začnú prejavovať dôsledky starnutia obyvateľstva predovšetkým v dobe, kedy sa do poproduktívneho veku presunú silné populačné ročníky päťdesiatych a šesťdesiatych rokov.

Graf č. 7: Štruktúra obyvateľov podľa veku

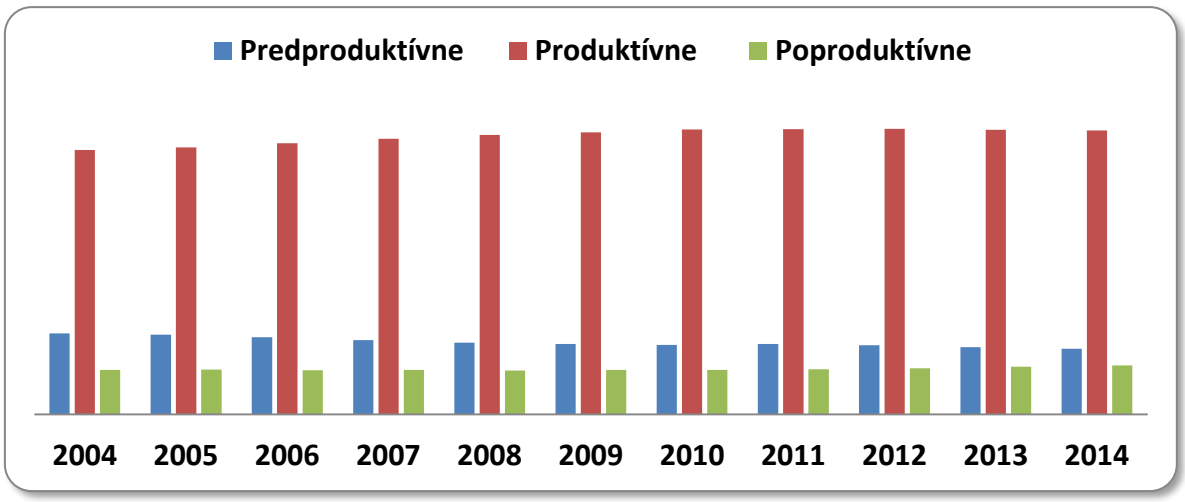

Zdroj: ŠÚ SR, Spracovali autori

Rozloženie vekových skupín obyvateľstva v obciach územia prezentujeme na mape č. 2. Údaje pre vekové zloženie obyvateľstva boli prevzaté zo ŠÚ SR a sú aktuálne k 31.12.2014.

Mapa č. 2: Vekové zloženie obyvateľstva

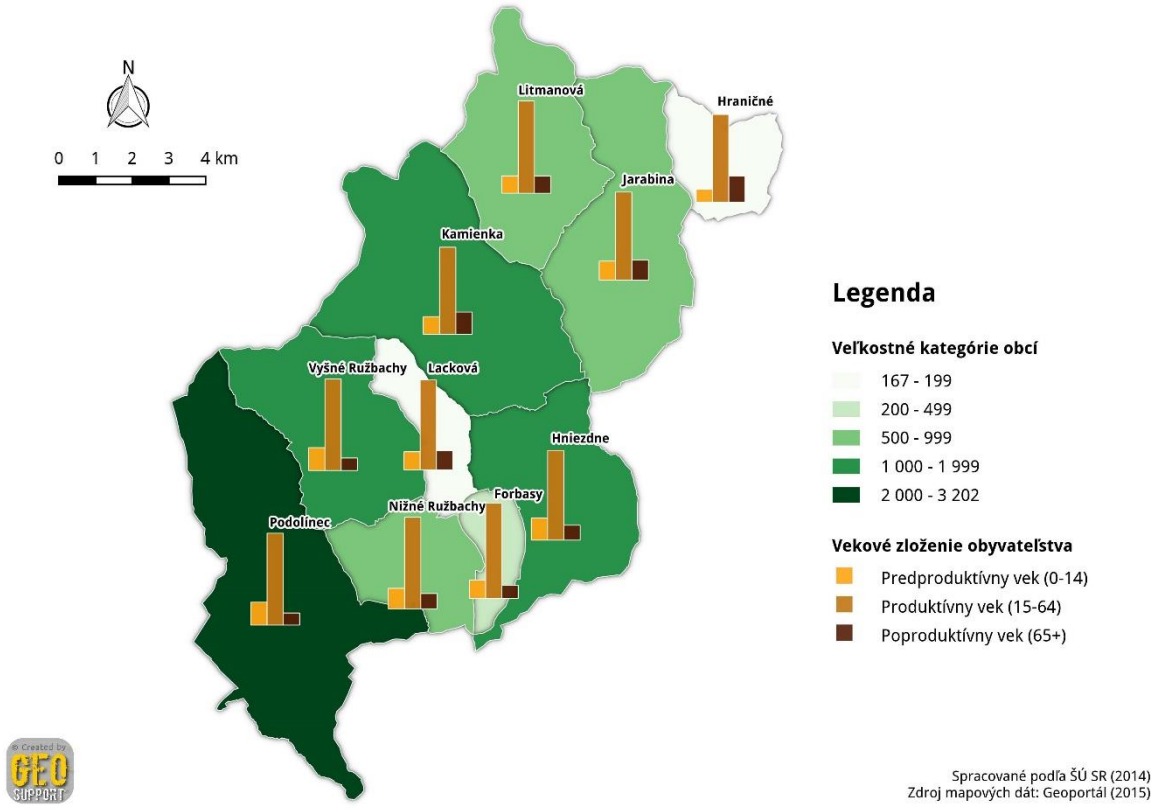

Územie MAS je národnostne pestré. Podľa posledného sčítania sa v území väčšina obyvateľov hlási k Slovenskej národnosti, 81% obyvateľov. Druhou najpočetnejšou

národnosťou je rusínska ku ktorej sa hlási 10% obyvateľov územia. K rómskej národnosti sa hlásia 4% obyvateľov, tiež 4% obyvateľov má nezistenú národnosť a 1% sa hlási k ukrajinskej národnosti. Z ostatných národností žijú v území iba málo početné skupiny, ktoré nedosahujú ani 1% podiel.

Pri analýze štruktúry obyvateľov podľa národnosti je potrebné poukázať na fakt, že údaje zo sčítaní nemusia reflektovať realitu. Sloboda pri vypĺňaní sčítacieho hárku umožňuje uviesť ľubovoľnú národnosť bez možnosti overenia skutočnosti. Najvýraznejšie rozdiely pri tomto spôsobe evidencie vznikajú pri rómskej národnosti. Drvivá väčšina obyvateľov rómskej národnosti uvádza príslušnosť k Slovenskej národnosti, čo je logické, nakoľko žijú na Slovensku a cítia sa Slovákmi. Pre lepší opis reality v území MAS budeme zistenia ohľadom národností konfrontovať s výsledkami Ministerstva vnútra publikovanými v Atlase rómskych štúdií (2013).

Podľa Atlasu žijú Rómovia v piatich obciach MAS a ich podiel na obyvateľstve bol nasledovný. Najvyšší podiel mali v obci Jarabina a to 18,7%. Vysoký podiel bol tiež v obci Hniezdne – 15,4% a v meste Podolínec – 14,9%. V Kamienke predstavujú Rómovia 7,8% podiel obyvateľov a vo Vyšných Ružbachoch 6,1% podiel. Tieto podiely sú vyššie ako uvádza SODB z roku 2011.

V obciach MAS žije z hľadiska vierovyznania najviac obyvateľov hlásiacich sa k rimokatolíkom, ktorých je 65%. Obyvateľov gréckokatolíckeho vierovyznania žije spolu v území 22%. K Pravosláviu sa hlási 5% obyvateľov a tiež 5% neuviedlo žiadne vierovyznanie, teda nezistené. Bez vyznania žije v území 2% obyvateľov a 1% sa hlási k Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania. Príslušníci iných cirkví žijú v území vo veľmi malých počtoch.

Graf č. 8: Štruktúra obyvateľov podľa vierovyznania

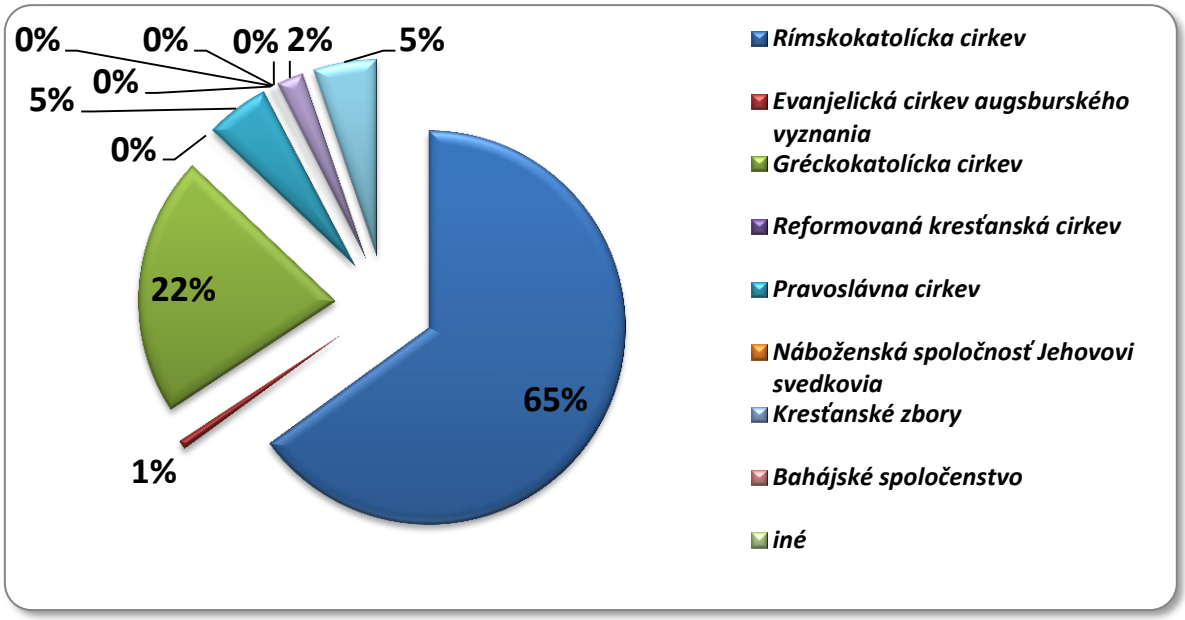

Zdroj: ŠÚ SR, SODB 2011, Spracovali autori

3.1.4 Zamestnanosť a nezamestnanosť v území

Pri analýze zamestnanosti a nezamestnanosti na úrovni obcí je veľmi zložité dopracovať sa k percentuálnym hodnotám z dôvodu metodiky výpočtu. Zložitý je percentuálny výpočet miery evidovanej nezamestnanosti. Z tohto dôvodu sa v tejto časti budeme venovať analýze štruktúry uchádzačov o zamestnanie v území a budeme pritom vychádzať z údajov Úradu práce sociálnych vecí a rodiny. Odvetvovú zamestnanosť budeme hodnotiť na základe údajov získaných prostredníctvom dotazníkového prieskumu od obcí územia MAS.

Zamestnanosť v území predstavovala spolu 2 754 zamestnancov. Najvýraznejšie zastúpenie malo poľnohospodárstvo, poľovníctvo a súvisiace odvetvia. Najmenej bolo zastúpené odvetvie ťažby nerastných surovín, kde pracoval iba jeden zamestnanec. Samozrejme vykazovaná zamestnanosť nemusí byť vykonávaná priamo v území MAS ale súvisí s dochádzkou za prácou.

Tabuľka A: Odvetvová zamestnanosť v území

Odvetvie hospodárstva	Spolu	v %
Odvetvie hospodárstva	2 754	100.00%
Poľnohospodárstvo, poľovníctvo a súvisiace	551	20.01%
Ťažba nerastných surovín	1	0.04%
Priemyselná výroba	255	9.26%
Výroba a rozvod elektriny, plynu a vody	55	2.00%
Stavebníctvo	530	19.24%

Veľkoobchod a maloobchod	157	5.70%
Hotely a reštaurácie	65	2.36%
Doprava, skladovanie a spoje	70	2.54%
Peňažníctvo a poisťovníctvo	34	1.23%
Nehnuteľnosti, prenajímanie a obchodné služby	15	0.54%
Verejná správa a obrana	176	6.39%
Školstvo	135	4.90%
Zdravotníctvo a sociálna starostlivosť	403	14.63%
Ostatné verejné, sociálne a osobné služby	72	2.61%
EA bez udania odvetví	235	8.53%

Zdroj: Obce MAS, spracovali autori

Vzhľadom k charakteru územia a možnostiam rozvoja cestovného ruchu v území a zlepšeniu služieb v cestovnom ruchu je priestor pre rozšírenie zamestnanosti v oblasti hotelierstva a reštaurácií.

Na zamestnanosti v území sa výraznou mierou podieľa aj verejný sektor, v ktorom pracuje až 309 zamestnancov. Najviac je pritom zamestnancov základných škôl – 123 a zamestnancov obecných úradov – 113. V materských školách pracuje 48 zamestnancov a na stredných školách 25 zamestnancov. V štruktúre zamestnancov podľa pohlavia vo verejnom sektore majú prevahu ženy v pomere 178 žien k 131 mužom. Tento nepomer je spôsobený vysokým zastúpením žien učiteliek.

Nezamestnanosť územia nie je len otázkou obcí ale vplývajú na ňu aj mnohé iné faktory mimo územia MAS, pretože je takmer nemožné aby všetci obyvatelia obce pracovali v jej území, čo spôsobuje dochádzku za prácou z obcí do miest alebo iných obcí. Z tohto dôvodu poukazujeme na vývoj nezamestnanosti v okrese Stará Ľubovňa, ktorý je úzko prepojený s vývojom nezamestnanosti v území. Nezamestnanosť na území Slovenka je možné sledovať iba na úroveň okresov z dôvodu metodiky výpočtu hodnoty miery evidovanej nezamestnanosti. V ďalšej analýze sa budeme venovať vývoju počtu uchádzačov o zamestnanie, pretože túto hodnotu je možné sledovať až na úroveň obcí.

Graf č. 9: Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti v okrese Stará Ľubovňa

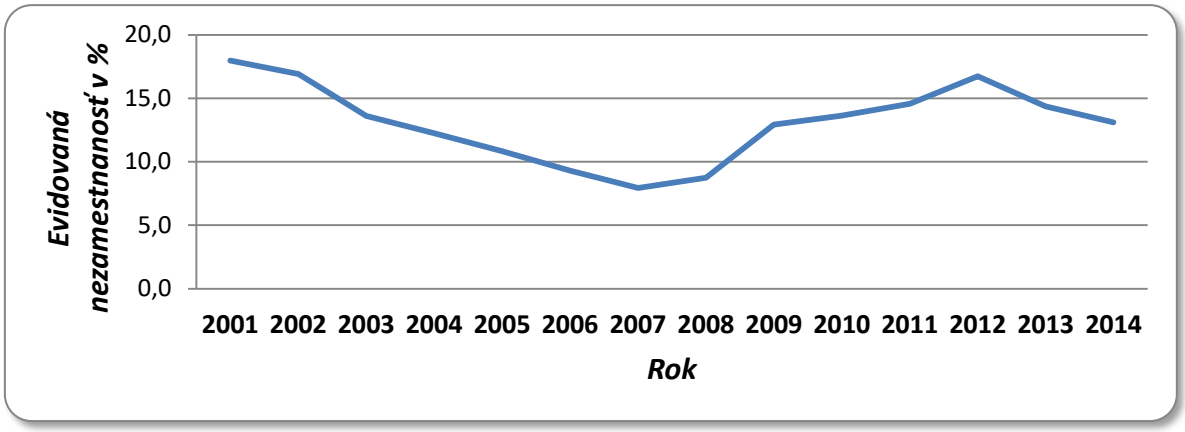

Zdroj: ŠÚ SR, Spracovali autori

Vývoj počtu uchádzačov o zamestnanie v území

Všetky obce územia sa nachádzajú v okrese Stará Ľubovňa v ktorom bola priemerná miera evidovanej nezamestnanosti v roku 2014 na úrovni 13,1% (údaj ŠU SR). V území MAS žilo k 31.12.2014 spolu 7392 obyvateľov v produktívnom veku. K uvedenému dátumu bolo v území 669 uchádzačov o zamestnanie, čo predstavuje 9,1% podiel z obyvateľstva v produktívnom veku. Najvyšší podiel uchádzačov bol v obciach Hniezdne a Hraničné a najnižší podiel v obciach Litmanová a Vyšné Ružbachy.

Vývoj počtu uchádzačov o zamestnanie v území za posledných päť rokov poukazuje na zvyšujúci sa trend počtu uchádzačov. Najvýraznejší nárast počtu uchádzačov o zamestnanie je v roku 2009, teda v krízovom období. Nárast je takmer rovnaký pri celkovom počte uchádzačov ako aj pri ženách. V posledných rokoch sledovaného obdobia sa však znižuje pomer žien v štruktúre uchádzačov o zamestnanie. To naznačuje zlepšovanie postavenia žien na trhu práce v území.

Pozitívne môžeme hodnotiť aj celkový vývoj počtu uchádzačov, ktorý ako znázorňujeme na grafe, zaznamenáva v období dva výraznejšie nárasty v roku 2009 a 2011, ale zaznamenávame aj pokles v posledných dvoch rokoch.

Graf č. 10: Vývoj počtu uchádzačov o zamestnanie v území

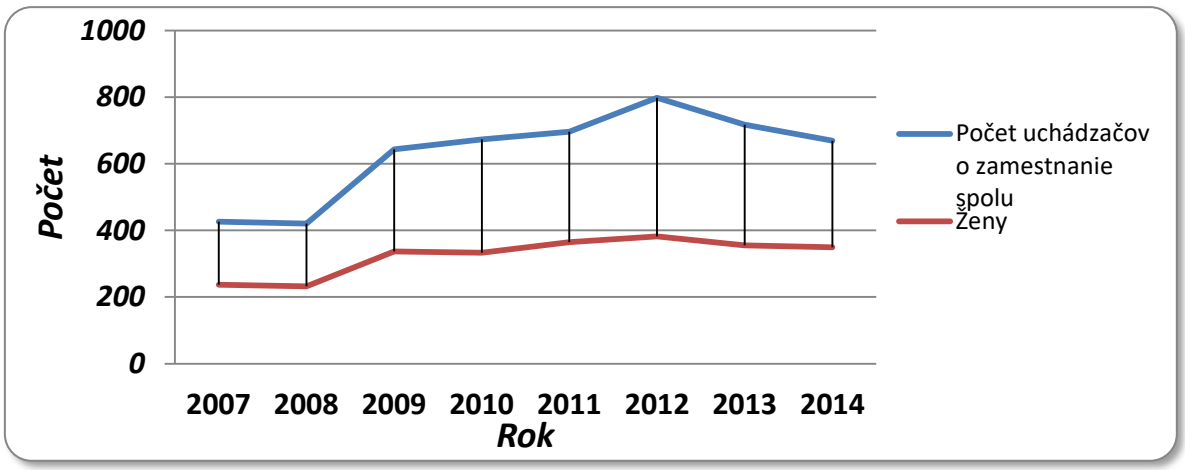

Zdroj: UPSVaR, Spracovali autori

Spojením vývoja počtu uchádzačov o zamestnanie a migračného salda môžeme dospieť k názoru, že za znižovaním počtu uchádzačov o zamestnanie môže byť aj migrácia obyvateľov územia. Preto je potrebné vytvárať nové pracovné príležitosti priamo v území, aby sa zabránilo odchodu prevažne mladých ľudí za prácou z územia.

Štruktúra uchádzačov o zamestnanie

Pri hodnotení trhu práce v území je potrebné venovať sa aj štruktúre uchádzačov o zamestnanie a to predovšetkým štruktúre podľa veku a podľa dĺžky evidencie.

Pri pohľade na vzdelanostnú štruktúru uchádzačov o zamestnanie v roku 2014 je zrejmé, že najviac uchádzačov o zamestnanie má iba základné vzdelanie. Pozoruhodné je vysoké zastúpenie uchádzačov s úplným stredným odborným vzdelaním, ktoré je druhé najvyššie v území v roku 2014. Uchádzači s nižším stredným vzdelaním majú druhý najvyšší počet uchádzačov v území. Najnižšie počty uchádzačov o zamestnanie v území má vysokoškolské vzdelanie tretieho stupňa, hoci tu je potrebné povedať, že je to pravdepodobne spôsobené nízkym počtom takto vzdelaných osôb v regióne, čo môže značne skresľovať údaje. Nízky počet uchádzačov o zamestnanie v území je tiež s úplným stredným všeobecným vzdelaním a vysokoškolským vzdelaním prvého stupňa.

Pre porovnanie uvádzame priemerné hodnoty uchádzačov o zamestnanie podľa vzdelania v území za posledných päť rokov. Z týchto výpočtov vyplýva, že najvyššie priemerné hodnoty dosahujú uchádzači so základným vzdelaním a s nižším stredným vzdelaním. Najnižšie päťročné priemery dosahujú uchádzači s úplným stredným všeobecným a vysokoškolským vzdelaním. Zaujímavé je postavenie uchádzačov s druhým stupňom vysokoškolského vzdelania, ktoré dosahuje vyššie priemerné hodnoty v počte uchádzačov o zamestnanie ako vysokoškolské vzdelanie prvého stupňa. To je pravdepodobne spôsobené systémom vysokoškolského štúdia na Slovensku, v ktorom sú študenti motivovaní po

skončení prvého stupňa štúdia absolvovať druhý stupeň a nie sú motivovaní k nástupu na trh práce. Po skončení druhého stupňa štúdia prichádzajú na trh práce a trvá istý čas kým sa na trhu práce uplatnia.

Pozitívne tiež hodnotíme fakt, že v roku 2014 je v území nižší počet uchádzačov ako za päťročný priemer v kategóriách nižšie stredné odborné a vyššie odborné vzdelanie. Pri vysokoškolskom vzdelaní druhého stupňa je počet uchádzačov rovnaký.

Graf č. 11: Uchádzači o zamestnanie podľa vzdelania v území

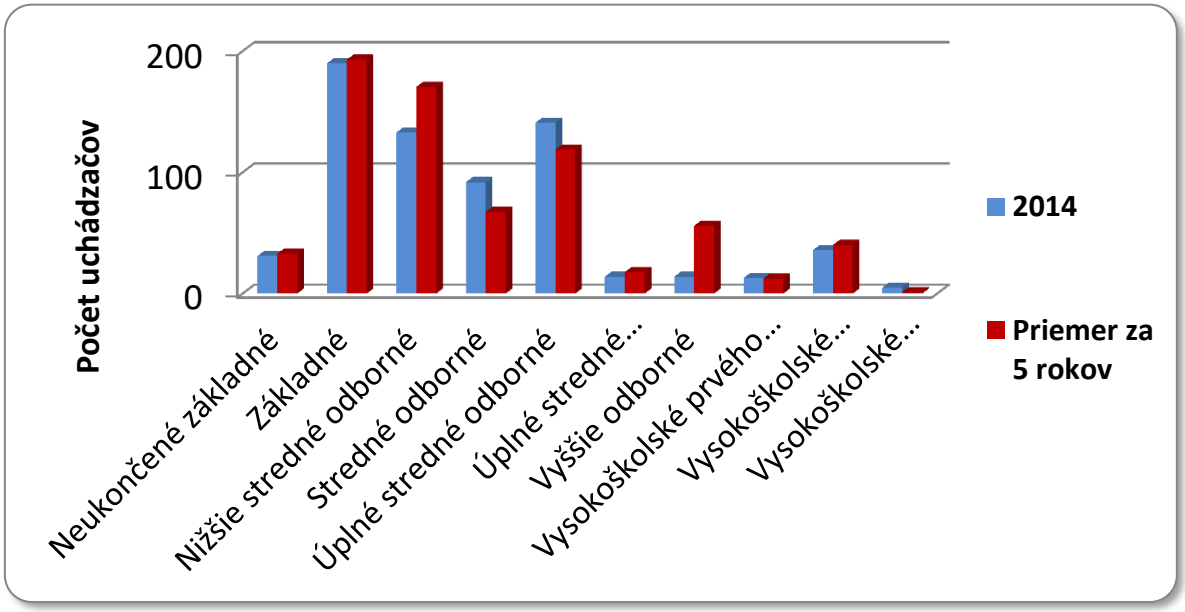

Zdroj: UPSVaR, Spracovali autori

Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa veku poukazuje na najvyššie hodnoty u najmladších a najstarších uchádzačov.

Graf č. 12: Uchádzači o zamestnanie podľa veku v území

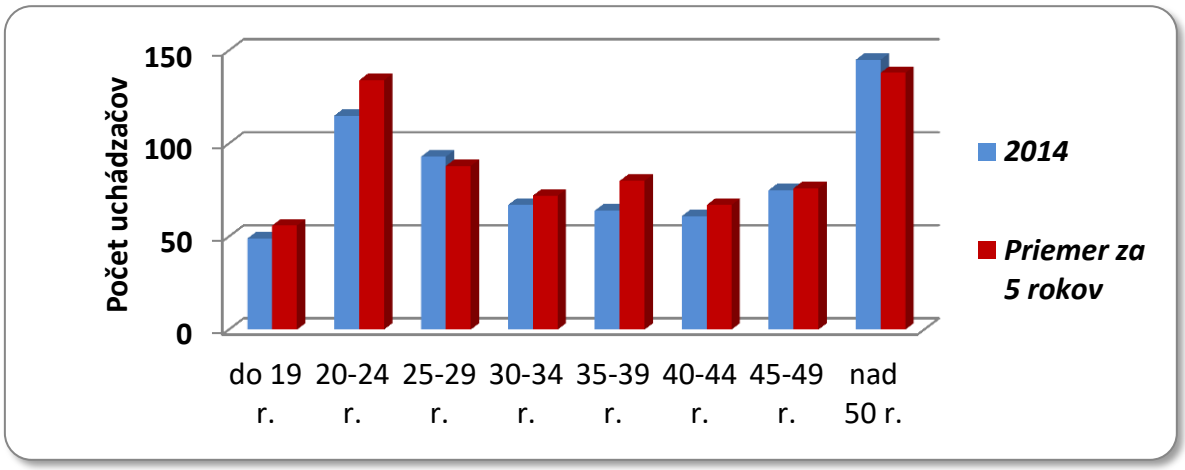

Zdroj: UPSVaR, Spracovali autori

Pri uchádzačoch starších ako 50 rokov je však potrebné povedať, že ide o najširšiu vekovú skupinu do ktorej spadá až 15 ročníkov narodenia oproti ostatným skupinám s piatimi ročníkmi. To len zdôrazňuje vysoké počty mladých uchádzačov o zamestnanie. Ako pozitívum hodnotíme nižšie počty uchádzačov v roku 2014 ako je priemer za posledných päť rokov, čo naznačuje zlepšenie situácie na trhu práce.

Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa dĺžky evidencie je veľmi dôležitou súčasťou čiastkových analýz, ktorá nám môže mnoho povedať o návrate uchádzačov na trh práce. Pri tomto ukazovateli sme museli upraviť výpočty nakoľko sa v roku 2012 zmenili časové obdobia evidencie a preto budeme rok 2014 porovnávať iba s priemerom za posledné tri roky.

Graf č. 13: Uchádzači o zamestnanie podľa dĺžky v evidencii UPSVaR

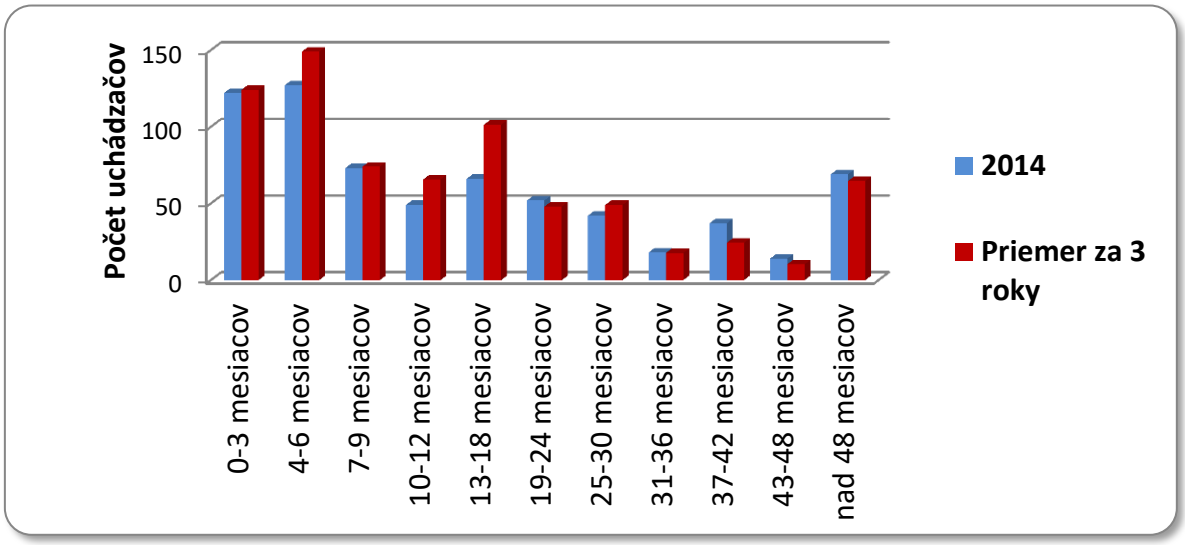

Zdroj: UPSVaR, Spracovali autori

Najvyššie počty uchádzačov o zamestnanie sú pri dĺžke nula až tri mesiace a štyri až šesť mesiacov. Negatívne vnímame vysoké zastúpenie uchádzačov s viac ako 48 mesačnou dĺžkou evidencie. To už predstavuje reálny problém opätovného návratu na trh práce.

Dochádzka za prácou

Údaje zo sčítania obyvateľov z roku 2011 poukazujú na značný počet obyvateľov územia MAS, ktorý odchádzajú za prácou. V roku 2011 bolo v území 7 432 obyvateľov v produktívnom veku z ktorých až 2 074 odchádzalo za prácou. V rámci okresu Stará Ľubovňa odchádzalo z územia 1 018 obyvateľov, mimo územie okresu odchádzalo 580 obyvateľov a do zahraničia odchádzalo až 476 obyvateľov.

Za prácou dochádzajú vo väčšej miere muži ako ženy. Z územia MAS dochádza za prácou 1187 mužov a 887 žien.

Dôležitou je aj analýza dochádzky za prácou do zahraničia. Na základe údajov od obcí je možné konštatovať, že mimo územie SR odchádza za prácou z územia v roku 2014 spolu až 896 pracujúcich. To predstavuje viac ako 10 % podiel z produktívnej zložky obyvateľstva, pričom sa môžeme iba domnievať, že ide prevažne o mladých ľudí.

Situácia v zamestnanosti a nezamestnanosti v území nie je veľmi pozitívna. Negatívne do fungovania trhu práce zasiahla predovšetkým hospodárska kríza v roku 2008 ale tiež jej neúspešné riešenie, ktoré viedlo k ďalšiemu nárastu počtu uchádzačov o zamestnanie v roku 2011. V štruktúre uchádzačov o zamestnanie pozorujeme vysoký podiel uchádzačov so základným vzdelaním a uchádzačov dlhodobo nezamestnaných, ktorých uplatnenie na trhu práce predstavuje problém. Pozitívne hodnotíme znižovanie počtu uchádzačov v území v posledných rokoch a znižovanie podielu žien.

3.1.4. Technická infraštruktúra

Cestná a železničná infraštruktúra v území MAS

Základnou infraštruktúrnou osou územia MAS je cesta prvej triedy číslo 77 vedúca zo Spišskej Belej do Starej Ľubovne. Cesta prvej triedy prechádza územím cez mesto Podolínec a cez obce Nižné Ružbachy a Hniezdne. Priamo na túto cestu sa napájajú cesty tretej triedy z obcí Vyšné Ružbachy, Lacková a Forbasy. Na cestu prvej triedy sa v obci Hniezdne napája cesta druhej triedy číslo 545 vedúca z Hniezdneho do Spišskej Starej Vsi. Táto cesta prechádza v území MAS cez obec Kamienka. Obce Litmanová a Jarabina sa na cestu prvej triedy číslo 77 napájajú cestou tretej triedy číslo 54113 v meste Stará Ľubovňa.

Kvalita všetkých uvedených komunikácií (s výnimkou cesty prvej triedy) je nevyhovujúcom technickom stave. Problém sú predovšetkým miestne komunikácie v správe obcí. Infraštruktúra je veľmi dôležitá pre rozvoj územia.

Celkovo sa v území nachádza takmer 105 km ciest a cestných komunikácií z ktorých je 16 km ciest prvej triedy a 18 km ciest druhej triedy. Tiež sa v území okrem týchto ciest nachádza 50 km miestnych komunikácií. To predstavuje pri území s rozlohou 167 km^2 priemernú hustotu 0,9 km ciest na km^2 územia.

Cez územie tiež prechádza železničná trať z Popradu do Starej Ľubovne. Prechádza cez mesto Podolínec a obce Nižné Ružbachy a Forbasy a vo všetkých týchto obciach sú aj železničné zastávky. Intenzita vlakového spojenia osobných vlakov na tejto trati je 9 vlakových spojov v bežný deň a 7 vlakových spojov cez víkendy a sviatky.

Miestne komunikácie a technické siete

V obciach územia je spolu približne 50 km miestnych komunikácií. Väčšina týchto komunikácii si vyžaduje rekonštrukciu, nakoľko je v nevyhovujúcom technickom stave, bez chodníkov pre peších a cyklotrás. Miestne komunikácie slúžia predovšetkým pre občanov obcí, ale ich dobrý stav je potrebný pre rozvoj cestovného ruchu a malého a stredného podnikania v území. Tiež je potrebné dobudovanie chodníkov a cyklotrás, ktoré zvýšia bezpečnosť obyvateľov a atraktivitu územia pre turistov.

Obce územia sú bez výnimky napojené na elektrickú sieť SR. Všetky obce MAS majú prístup do plynovej siete SR. Spolu je v území viac ako 13 km plynového potrubia. Z celkového počtu domov a bytov v území je väčšina napojená na plynovú sieť a využíva plyn na kúrenie alebo na varenie.

Kanalizácia územia je tiež na dobrej úrovni. Všetky obce územia majú funkčnú kanalizačnú sieť, ktorá má v území dĺžku takmer 37 km. V území sa nachádza šesť čističiek odpadových vôd a sedem domových čističiek odpadových vôd. Vzhľadom na výskyt prameňov minerálnych vôd je existencia funkčných čističiek odpadových vôd veľmi potrebná pre zachovanie čistoty prostredia a vodných zdrojov, ktorých je priamo v území 12.

K spomínaným dvanástim vodným zdrojom je potrebné prirátať viac ako 46 km vodovodného potrubia, ktoré sa v území nachádza.

Územie je z hľadiska technického a infraštruktúrneho dobre vybavené a spĺňa predpoklady pre rozvoj cestovného ruchu a s ním spojených služieb v území. Je však potrebné zvýšenú pozornosť venovať rekonštrukcii miestnych komunikácii a tiež bytovému fondu v obciach. Na základe rozhovorov so starostami a občanmi považujeme za problém územia aj zlý stav vzhľadu obcí, kde mnohé budovy a verejné priestranstvá vyžadujú rekonštrukciu.

Parky, zóny oddychu, športu a rekreácie

Napriek bohatosti prírodného prostredia, ktoré je viac ako vhodné pre rekreáciu a regeneráciu je v obciach územia málo priestorov pre tieto činnosti. Iba tri obce majú vo svojom území zriadený park. Pritom takmer všetky obce územia majú priestory, ktoré sú vhodné pre rozvoj takýchto aktivít a výstavbu parkov či iných oddychových zón pre obyvateľov ale aj návštevníkov územia. Veľmi dobré sú na tom v tomto ohľade obce ako Vyšné Ružbachy či Kamienka. Pre rozvoj cestovného ruchu a zvýšenie atraktívnosti prostredia je potrebné investovať do zlepšenia celkového vzhľadu obcí a dobudovaniu miestnej infraštruktúry.

Športoviská v území sú reprezentované prevažne futbalovými ihriskami, ktorých je v území spolu sedem. Tiež sa v území nachádzajú dva športové areály a jedna športová hala

v obci Vyšné Ružbachy. V tejto obci je aj jedno z dvoch fitnescentier v území. Druhé fitnescentrum je v obci Kamienka. V meste Podolínec sa nachádza športový štadión a tiež jeden z piatich tenisových kurtov, ktoré sa nachádzajú aj v obciach Kamienka, Jarabina, Litmanová a Vyšné Ružbachy. V území sú štyri posilňovne a jedna sauna v obci Vyšné Ružbachy.

Vo vyšných Ružbachoch sa tiež nachádza aj jazdiareň, ktorá je súčasťou komplexu Kúpele Vyšné Ružbachy, ako aj iné súčasti občianskej vybavenosti popísanej vyššie, ktorým sa budeme venovať v časti o cestovnom ruchu.

Domy a byty

Na základe výsledkov dotazníkového šetrenia v obciach môžeme povedať, že v území sa nachádza 2532 rodinných domov a 69 bytových domov. Z rodinných domov je 2197 trvale obývaných a 283 neobývaných, alebo neobývaných trvale. Z hľadiska vlastníckych práv je 82 domov vo vlastníctve štátu, 12 vo vlastníctve obcí a ostatné sú vo vlastníctve fyzických osôb. Zo spomínaných 69 bytových domov je trvale obývaných 63.

Z údajov z posledného sčítania obyvateľov z roku 2011 je zrejmé, že v území sa nachádza 2558 domov, čo je v malom rozpore s údajmi od obcí, ale je to pravdepodobne spôsobené rozdielnou metodikou a časovým horizontom zberu údajov. V území sa nachádza 95% rodinných domov 4% bytových domov a 1% ostatných. Podľa údajov zo sčítania je viac ako 81% domov trvale obývaných 5% je nespôsobilých na bývanie a ďalších 5% určených na rekreáciu. Väčšina domov v území je jedno a dvojpodlažných domov. Viac ako štyri poschodia má v území iba 42 obytných objektov. Z hľadiska počtu bytov je v území 2337 domov z jedným bytom a 221 s viac ako jedným bytom. Nelichotivý je vek bytov a domov v území. Až 67% domov a bytov bolo postavených pred rokom 1991 a iba 9% po roku 1991. Až 24% domov a bytov má podľa údajov SODB nezistené obdobie výstavby a až 36% domov a bytov nebolo zrekonštruovaných.

K vodovodnej sieti je v území pripojených 67% domov a bytov. Bez vodovodnej prípojky je iba 1% domov a s nezistenou prípojkou 23%. Ku kanalizačnej sieti je v území podľa údajov zo sčítania 2011 napojených 35% domov a bytov a tiež 35% má septik alebo žumpu.

V obciach územia je problémom množstvo neobývaných domov a domov nespôsobilých na bývanie. Tento fakt potvrdzujú nie len údaje od obcí ale aj údaje zo sčítania. Viaceré obce uvádzajú vlastníctvo nevyužitých budov, ktoré je potrebné zrekonštruovať. V budúcnosti bude potrebné investovať do zlepšenia ich technického stavu, ktorý môže napomôcť zlepšeniu vzhľadu obcí a tak zvýšiť ich atraktivitu v cestovnom ruchu.

Analýzy bytového fondu územia je nekompletná bez zhodnotenia bývania marginalizovaných rómskych komunít (MRK). Pri analýze národnostného zloženia obyvateľstva sme uviedli, že v území sa nachádzajú aj MRK. Na základe údajov Atlasu rómskych komunít je infraštruktúrna situácia v území dobrá, pretože žiadna koncentrácia nie je úplne segregovaná ale je na okraji obcí, s dostupnosťou cez asfaltovú alebo betónovú cestu a všetky koncentrácie sú v intraviláne obce. Dobrá je aj napojenosť na verejný vodovod, pričom sú problémy s napojením na kanalizáciu a v obci Hniezdne aj na elektrické siete. Celkovo však stav MRK v území nemôžeme hodnotiť ako uspokojivý a je množstvo nie len infraštruktúrnych problémov, ktoré je potrebné v území riešiť.

3.1.5 Sociálna infraštruktúra územia – miestne služby

Na základe údajov získaných dotazníkovým šetrením v území môžeme konštatovať, že sociálna infraštruktúra viažuca sa na aktivity obyvateľov je na dobrej úrovni a je porovnateľná s inými vidieckymi oblasťami Slovenska. Pre ďalší rozvoj územia je však potrebné rozšírenie miestnych služieb poskytovaných občanom ako aj návštevníkom územia.

Obecné úrady

Miestne obecné úrady v území sú prvým bodom kontaktu obyvateľov a miestnej samosprávy. Občania sú spokojný s fungovaním obecných úradov, ktoré pravidelne prostredníctvom miestnych komunikačných kanálov zabezpečujú informovanosť občanov o svojich aktivitách. Obecné úrady si plnia svoje povinnosti voči občanom a zabezpečujú všetky náležitosti chodu obcí podľa zákonov. Komunikácia medzi obecnými úradmi a občanmi je okrem podujatí, priamo alebo zo spoluúčasťou organizovanými podujatiami, zabezpečená aj prostredníctvom osobných stretnutí formálneho a neformálneho charakteru.

Pod agendu miestnych obecných úradov spadá starostlivosť o chod obce z finančného ako aj občianskeho hľadiska a obec zodpovedá za všetky nižšie uvedené aktivity a technické zabezpečenie.

Občianska vybavenosť územia je z hľadiska miestnej kultúrnej infraštruktúry na dobrej úrovni. V území sa nachádza desať knižníc, teda v každej obci je knižnica. Stav knižničného fondu je však vo viacerých prípadoch nevyhovujúci a potreboval by zásadnejšiu obnovu novších a atraktívnejších publikácií. V území sa tiež nachádza 10 kultúrnych stredísk čo znamená, že každá obec má vybudované priestory pre realizáciu kultúrnych podujatí, ktoré napomáhajú rozvoju komunity a jej aktivít. Stav týchto budov by si však tiež vo viacerých prípadoch vyžadoval rekonštrukčné zásahy pre zlepšenie funkčnosti a tiež vzhľadu obcí. V území sa nachádza šesť domov smútku a každá obec má cintorín. Tiež sa v území nachádza

šesť stavebných úradov a deväť požiarnych zbrojníc. Priestor pre zlepšenie požiarnej ochrany územia je tiež potrebné vytvoriť, nakoľko sa v území nachádza viacero lesných porastov, ktoré môžu v období súčasných klimatických zmien podliehať požiarom a ohrozovať tak životy a majetok obyvateľov územia.

Zdravotná starostlivosť

Zdravotnú starostlivosť v území zabezpečuje viacero lekárov. Najväčšiu koncentráciu lekárov v území má samozrejme mesto Podolínec, kde sa okrem všeobecného lekára pre deti a dorast nachádzajú aj ambulancie špecializovaných lekárov a stomatologická ambulancia. Lekárske ambulancie sú tiež v obciach Hniezdne, kde je tiež aj stomatologická ambulancia, v obci Kamienka, kde je všeobecný lekár a tiež aj lekáreň a obec Vyšné Ružbachy, kde je okrem všeobecného lekára aj pediater a stomatológ. Náročnejšiu zdravotnú starostlivosť zabezpečujú kliniky v blízkych mestách.

Špecifickou kapitolou zdravotnej starostlivosti je kúpeľníctvo, ktoré má v území dlhoročnú tradíciu a rozvíjalo sa v obci Vyšné Ružbachy. Dnes však kúpeľníctvo nadobúda skôr rekreačný charakter a preto sa kúpeľom budeme venovať v kapitole o cestovnom ruchu, pričom nechceme znižovať preukázateľné pozitívne dôsledky kúpeľníctva na zdravie človeka.

Opatrovateľská služba

V súvislosti s predloženou analýzou demografického vývoja a jeho budúcimi dôsledkami je veľmi dôležité poukázať na služby venujúce sa obyvateľom vo vyššom veku. V tomto smere v území pôsobia tri opatrovateľské služby v obciach Jarabina, Nižné Ružbachy a v meste Podolínec. Tiež sa v území nachádza v obci Jarabina domov dôchodcov.

Vzhľadom k štruktúre obyvateľstva, ktorá predpokladá zvyšujúci sa počet obyvateľov v poproduktívnom veku je potrebný rozvoj starostlivosti o starších občanov. To si bude vyžadovať investície do sociálnej aj technickej infraštruktúry.

Školstvo

Štruktúru školstva v území zastupujú materské, základné a stredné školy, pričom aspoň jeden typ školy je v takmer každej obci. Spolu sa v území nachádza osem škôlok, sedem základných škôl a jedna stredná škola. V území nie je žiadna vysoká škola ani jej pobočka.

Jediná obec územia bez akéhokoľvek školského zariadenia je obec Hraničné. V obci Forbasy sa nachádza iba materská škola. V obci Litmanová je materská škola spolu so základnou školou prvého stupňa, teda ročníky jeden až štyri. Obce Hniezdne, Jarabina, Kamienka, Nižné a Vyšné Ružbachy a mesto Podolínec prevádzkujú plnoorganizované základné deväť ročné školy s materskými školami. V meste Podolínec sa nachádza aj stredná

škola - Stredná odborná škola sv. Klementa Hofbauera, ktorá poskytuje vzdelanie v dvoj, troj a štvorročných učebných odboroch, zameraných na výchovu povolaní ako stolár, kaderník, kuchár či stavbár.

Sieť materských a základných škôl v území považujeme za dostačujúcu. Chýbajú však stredné školy, ktoré by sa mohli venovať výchove profesií potrebných v území. Túto funkciu zabezpečujú stredné školy v najbližších mestách ako Kežmarok, Poprad a Stará Ľubovňa. Technický stav a vybavenosť škôl nie je na dobrej úrovni a bude si vyžadovať investície do dobudovania technickej infraštruktúry, rekonštrukcie budov a tiež vybavenosti škôl.

Vývoj počtu žiakov poukazuje na výrazný klesajúci trend v počte žiakov vo všetkých kategóriách. Najvýraznejší prepad zaznamenávame u študentov stredných škôl, ktorých počet sa za desať rokov znížil o polovicu z 345 na 170. Výrazný prepad zaznamenávame aj u žiakov druhého stupňa ktorých počet sa znížil z 1 281 na 795. Klesol aj počet žiakov prvého stupňa z 542 na 353. Mierny nárast zaznamenávame iba u žiakov materských škôl, ktorých počet sa zvýšil z 285 na 341. Klesajúci trend v uvedených kategóriách žiakov súvisí predovšetkým s demografickým vývojom v území. Pozitívne vnímame fakt nárastu počtu žiakov materských škôl, pretože to je predpokladom rastu aj vo vyšších kategóriách žiakov.

Graf č. 14: Vývoj počtu žiakov

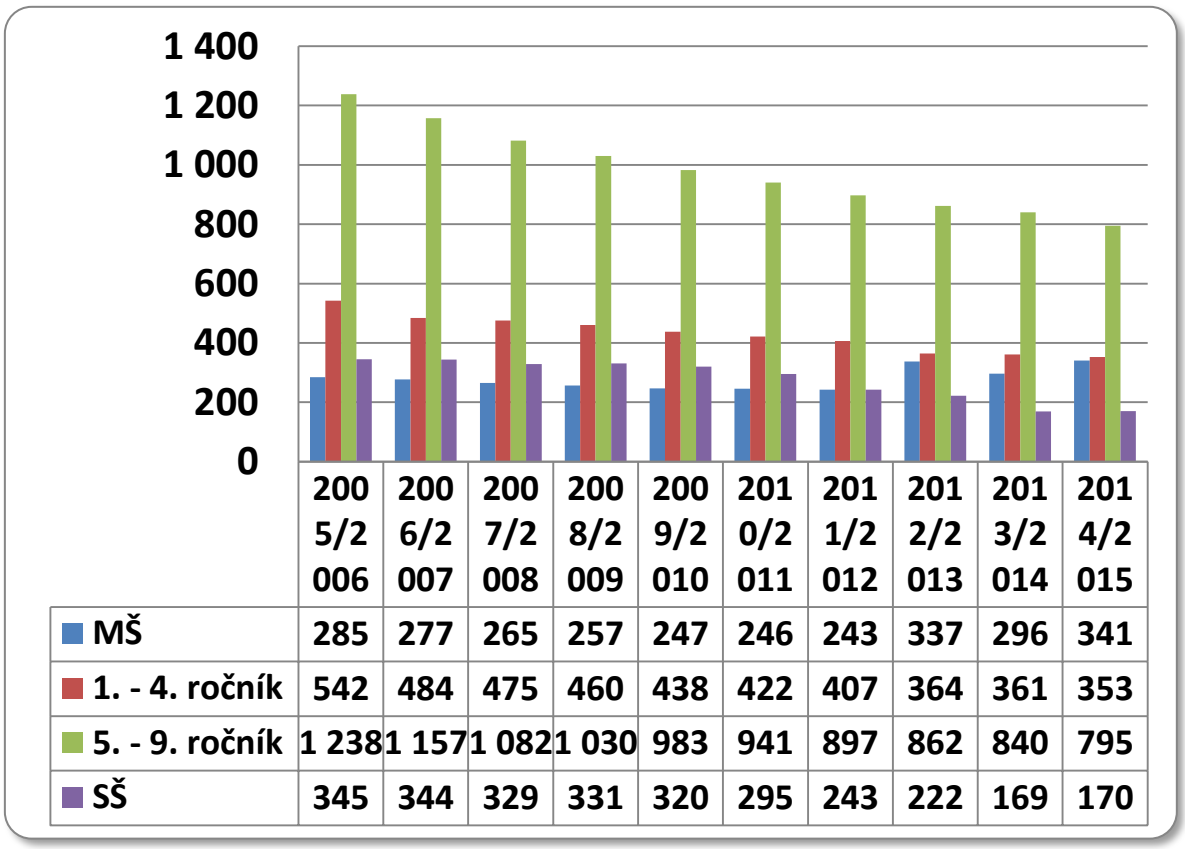

	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015
MŠ	285	277	265	257	247	246	243	337	296	341
1. - 4. ročník	542	484	475	460	438	422	407	364	361	353
5. - 9. ročník	1 238	1 157	1 082	1 030	983	941	897	862	840	795
SŠ	345	344	329	331	320	295	243	222	169	170

Zdroj: Obce MAS, spracovali autori

Obchod

Každá obec disponuje predajňou potravinárskeho tovaru, ide prevažne o maloobchodné predajne COOP Jednota. V niektorých obciach sa nachádzajú predajne so zmiešaným tovarom, ktoré zvyčajne vlastnia miestni podnikatelia. Predajne spotrebného tovaru sa nachádzajú len vo väčších obciach. Samozrejme mesto Podolínec disponuje širšou škálou maloobchodu aj veľkoobchodu ako obce územia. Odbytové plochy predajných jednotiek v obciach sú ovplyvnené blízkosťou a dostupnosťou obchodných reťazcov blízkych miest. Sieť miestnych potravín každodenne využívajú prevažne ľudia pracujúci v obci a dôchodcovia.

Záujmové združenia a spolky

Občianska spoločnosť predstavuje záujmové združovanie občanov do spolkov. V území pôsobí viacero občianskych združení a neziskových organizácií s množstvom členov. Medzi najpočetnejšie skupiny patria Dobrovoľný hasičský zbor s 496 členmi v roku 2014, jednota dôchodcov Slovenska so 418 členmi, športové kluby rôzneho zamerania s 240 členmi, poľovnícke združenia s 205 členmi a folklórne súbory so 189 členmi. V území tiež pôsobia miestne organizácie záhradkárov, mládežnícke organizácie a rôzne občianske združenia.

Rozloženie záujmových organizácii v území je rovnomerné. V každej obci sa nachádza viacero záujmových združení pričom prevládajú dobrovoľné hasičské zbory, poľovnícke združenia a folklórne súbory.

3.1.6 Cestovný ruch

Z analýzy prírodných pomerov, ale aj histórie územia je zrejmé, že územia MAS má vysoký potenciál pre rozvoj cestovného ruchu. V tejto súvislosti je potrebné poukázať na existenciu viacerých zariadení cestovného ruchu v území.

V území sa nachádza viacero penziónov a ubytovaní na súkromí a tiež dva hotely. Najvýraznejšou koncentráciou poskytovateľov cestovného ruchu je obec Vyšné Ružbachy, kde sa nachádzajú Kúpele Vyšné Ružbachy a tiež Ski park. Menšiu koncentráciu služieb v CR majú aj obce Litmanová, Hniezdne a mesto Podolínec.

Minerálne kúpele Vyšné Ružbachy sa nachádzajú v severovýchodnej časti Spiša, v klimatickej oblasti tatranských horských pásiem. Dôkazom skutočne bohatej histórie kúpeľov Vyšné Ružbachy je fakt, že prvá kúpeľová budova s bazénom bola postavená už v roku 1595. Neskôr bol pristavený aj zrkadlový kúpeľ a veľké prírodné kúpalisko, ktorého služby je možné využiť i v súčasnosti. Najznámejšou budovou v kúpeľoch je Biely dom, ktorý dal

postaviť poľský šľachtic Zamoysky pre svoju manželku Izabelu, španielsku princeznú. Neskôr bol podľa Izabely pomenovaný aj jeden z minerálnych prameňov, ktorý obsahuje významné množstvo kalcia, magnézia, lítia a dokonca má antidepresívne účinky. Práve termálnou vodou z prameňa Izabela, je napĺňané jazierko Kráter, ktoré bolo v roku 1967 vyhlásené za chránený prírodný výtvor. V súčasnosti zdobí okolie kúpeľov množstvo umeleckých sôch z dreva, ale aj unikátna zbierka sto štyroch sôch z travertínu od zahraničných umelcov, ktoré ostali v území ako pozostatok medzinárodných sochárskych sympózií.

V liečebnom areáli Vyšných Ružbách sa nachádza 18 prameňov, ktoré patria k najvýdatnejším zemitouhličitým prameňom v Európe. Hydrouhličitano-síranové, vápenato-horečnaté, hydrouhličité liečivé pramene a povzbudivé klimatické podmienky sú predpokladom pre liečbu onkologických chorôb, chorôb obehového ústrojenstva, chronických bronchitíd, chorôb pohybového ústrojenstva, duševných chorôb, ženských chorôb a chorôb z povolania. Pri liečbe sa využívajú účinky balneoterapie, fyzikálnej terapie, elektroterapie, rehabilitácie a psychoterapie (http://www.ruzbachy.sk/).

Vo Vyšných Ružbachoch sa nachádza dobre vybavené lyžiarské stredisko (Ski park) s kvalitne upravenými a udržiavanými zjazdovkami v dĺžke asi 4000 m - turistické, rekreačné, tréningové, detské či rodinné. Stredisko ponúka možnosť denného aj nočného lyžovania, s rýchlymi vlekmi a snežnými delami.

Prvý lyžiarsky vlek vyrástol pod Kukurou v osemdesiatych rokoch minulého storočia. Dnes ich tu nájdeme sedem a jeden pre snowboard. Kapacita vleku je 3000 osôb za hodinu (http://www.skiparkvruzbachy.sk/).

Vhodné podmienky pre rozvoj cestovného ruchu sú aj v ostatných obciach. V obci Litmanová existuje stredisko zimného cestovného ruchu SKI Litmanová Fakľovka. Stredisko je aktívne nie len v zimných ale aj v letných mesiacoch a ponúka viaceré možnosti využitia voľného času v území. Obec Litmanová je tiež špecifická v religióznom cestovnom ruchu vďaka hore Zvir, ktorá sa stáva cieľom mnohých pútnikov počas celého roka. Koncentrovanejší záujem o obec je v čase konania „odpustu“, kedy do obce prichádza množstvo návštevníkov - pútnikov. Tiež sa v katastri obce nachádza prírodná zaujímavosť v podobe Ľadovej jaskyne, ktorú bližšie charakterizujeme v kapitole o prírodných zdrojoch územia.

Mesto Podolínec ponúka viacero zaujímavostí prevažne kultúrno-historického charakteru. V meste je vyhlásená mestská pamiatková rezervácia Podolínec. Z jej najvýraznejších častí, ktoré sú zapísané ako Národné kultúrne pamiatky spomenieme Baštu

mestského opevnenia, Kostol Nanebovzatia panny Márie, Piaristický kostol a kláštor či budovu mestskej radnice.

Významné zastúpenie v cestovnom ruchu má tiež v tomto smere relatívne novovzniknutý Nestwille park, ktorý ponúka prezentáciu remesiel na území, ale tiež ponúka možnosti degustácie svojich vlastných výrobkov a niekoľko zaujímavostí. Spomeňme aspoň jeden z najväčších drevených obrazov v Európe, ktorého motívom je tradičný život obyvateľov severného Spiša (http://www.nestvillepark.sk/srdce_expozicie).

Nestville park je dobrým príkladom spojenia tradícií, podnikania a tvorby vhodných podmienok pre rozvoj cestovného ruchu. Vo svojom sídle v obci Hniezdne ponúka spojenie výroby s možnosťou prehliadky. Nestville park okrem turistickej prehliadky pre bežných návštevníkov spojenej s možnosťou ochutnávky vlastných produktov ponúka aj tri typy edukatívnych prehliadok pre základné, stredné a vysoké školy. Podnikateľský plán tohto subjektu môže byť vzorom pre celé územie MAS, pretože spája tradície územia s reálnym výrobkom a komplexnými službami.

K cestovnému ruchu zaraďujeme aj značené turistické trasy. V území sa nachádza viacero turistických chodníkov, ktoré spájajú zaujímavé miesta.

V obci Litmanová začína žltá turistická trasa, ktorá vedie severozápadným smerom, okolo Ľadovej jaskyne na Sedlo Rozdiel na hranici Slovenska a Poľska. V obci Jarabina začína modrá turistická trasa, ktorá vedie Jarabinským prielomom k Jarabinským tiesňavám okolo Čertovej skaly až na sedlo Vabec, kde sa napája na žltú trasu smerom na Osly. Na vlakovej zastávke Podolínec začína fialová trasa na obec Toporec a tiež červená trasa smerom na Panské lúky a Vyšné Ružbachy kúpele, ktorá pokračuje až Grúň a Veterný vrch. V okolí kúpeľov Vyšné Ružbachy je tiež modrá trasa smerom na Zbojnícky stôl a žltá trasa smerom na Soviu poľanu. V Nižných Ružbachoch začína červená trasa cez vrch Kotník až do Starej Ľubovne. Vo Forbasoch začína modrá trasa na Lúku pod Špicou a žltá trasa smerom na Hniezdne sedlo.

Aj napriek vysokému potenciálu cestovného ruchu je v tejto oblasti zaznamenávaných niekoľko problémov. Na základe dotazníkového šetrenia a tiež na základe rozhovorou s lídrami obcí sme analyzovali, že najväčším problémom územia v turistickom ruchu je jeho koncentrácia a nerovnomerné rozloženie v území. Veľkým problémom je tiež kvalita služieb a ich nekomplexnosť, ktorá vyplýva predovšetkým z nespolupráce medzi jednotlivými aktérmi v cestovnom ruchu v území. Závažným problémom je aj nízka úroveň marketingu a propagácie, ktorá by si tiež vyžadovala bohatšiu a komplexnejšiu spoluprácu všetkých aktérov v cestovnom ruchu v území.

Mapa č. 3: Turistické zaujímavosti v území

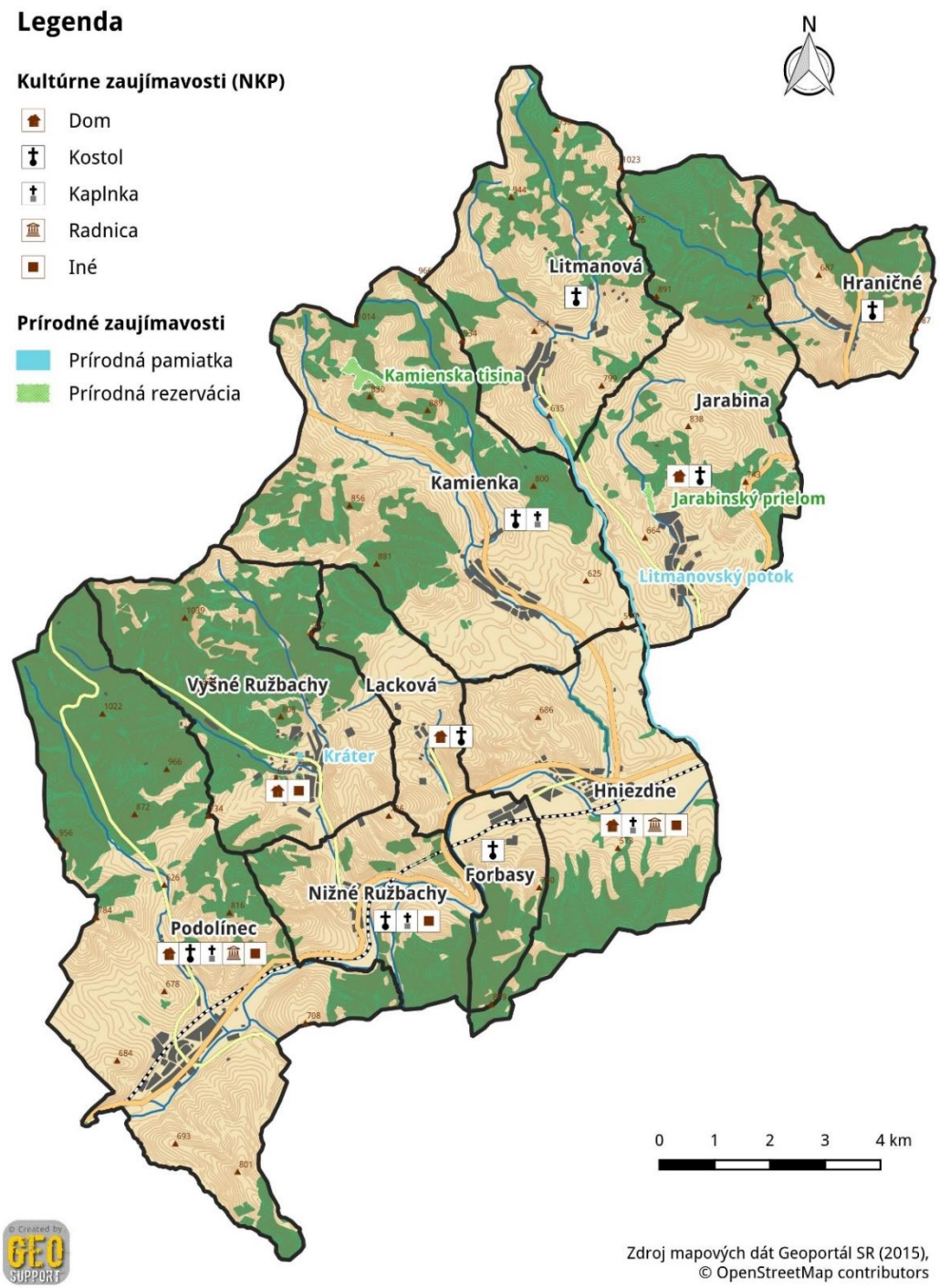

3.1.7. Kultúrne, historické a prírodné zdroje územia

Územie je bohaté na kultúrne zdroje, ktoré by sme mohli rozdeliť na duchovné kultúrne zdroje a hmotné kultúrne zdroje.

Duchovné kultúrne zdroje územia môžeme nájsť predovšetkým v bohatosti zvykov a tradícií. V území sa udržiavajú rôzne zvyky a tradície prevažne vo forme neinštitucionalizovanej – to znamená v ústnej forme medzi členmi komunít. Za inštitucionalizovanú formu môžeme považovať napríklad folklórne súbory, ktoré udržiavajú tradície územia. Na základe analýzy je v území 171 členov folklórnych súborov a päť hudobno-folklórnych skupín. Folklórne súbory pôsobia v obciach ako Hniezdne, Jarabina, Kamienka, Lacková či Litmanová. Všetky obce územia disponujú zachovanými krojmi.

Tradície, ktoré sú charakteristické pre územie a dodnes možno badať ich vplyv na život obyvateľov územia je viacero. Dodnes je v menšej miere zachované tkáčstvo. Základnou surovinou na výrobu tkanín v boli v minulosti ľan a ovčia vlna, dnes sa už používajú syntetické materiály. Zhotovujú sa handričkové koberce (pokrovci). Kým prvé druhy handričkových kobercov slúžili ako plachty na slamníky do postele, terajšie sa používajú do interiérov domov a na dlážky. Takéto ručne robené koberce sa môžu stať dobrým vývozným artiklom územia.

Medzi najvýznamnejšie remeslá, ktoré dnes patria medzi vyhynuté môžeme zaradiť tradíciu drotárstva. Drotári z územia MAS preslávili nie len svoj kraj ale aj Slovensko po celom svete. Výskumu drotárstva sa dlhodobo venuje rodák z obce Jarabina Ing. Mikuláš Derevjaník a tiež Jarabinská rodáčka PhDr. Žaneta Štefaniková (rod. Barnovská), ktorá výsledky rozsiahleho výskumu spracovala vo svojej diplomovej a neskôr aj rigoróznej práci.

Drotárstvo patrilo k najnepohodlneším zamestnaniam vôbec. Jeho vykonávanie bolo spojené s potulným životom, často nedôstojným pre človeka. Na drotárov sa ľudia zvyčajne nepozerali ako na osoby vykonávajúce zárobkovú činnosť, ale skôr ich vnímali ako žobrákov odkázaných na almužnu a pomoc iných. Rovnako chápali aj odmenu, ktorú im za prácu dávali, a tak drotári často pracovali len za stravu a nocľah. Medzi zárobkovo činným obyvateľstvom stáli na najnižšom sociálnom a spoločenskom stupni. Napriek uvedenému je však sotva možné povedať, žeby zárobky drotárov boli malé. Naopak, vyskytli sa prípady aj relatívne vysokých príjmov drotárov. Mnoho ráz bol drotár ďaleko bohatším človekom, ako ten, ktorý si u neho nechal opraviť kuchynský riad.

Bohatú históriu má v území aj košíkárske remeslo. V obci Lacková sa rozhodli nadviazať na bohatú históriu tohto remesla v území a vytvorili na obecnom úrade expozíciu

košíkárstva, ktorá je prístupná verejnosti v určených hodinách vo vybraných dňoch týždňa (http://www.obeclackova.sk/index.php/expozicia-koikarstva).

Košíkárstvu sa vo zvýšenej miere venoval aj projekt v obci Nižné Ružbachy, kde na základe projektu cezhraničnej spolupráce vznikol Dom slovenských tradícii. V tomto objekte je expozícia a zážitkové učenie tvorby košíkov z lieskového dreva. Expozícia by si rozhodne zaslúžila rozšírenie a spojenie s expozíciami iných remesiel.

Medzi ostané remeslá dodnes poznateľné v území patria predovšetkým drevospracujúce remeslá. V okolitých lesoch je dostatok dreva, ktoré sa v minulosti využívalo na kúrenie, na stavbu príbytkov, hospodárskych budov, výrobu šindľov, výrobu dopravných prostriedkov, pracovného náradia a rôznych úžitkových predmetov. Z týchto činností sa neskôr vyvinuli stolárske práce a výroba domáceho náradia. V území sa tiež rozvíjalo kováčstvo, obuvníctvo, krajčírstvo.

Viaceré domáce výrobky obyvateľov územia živočíšnej produkcie ako syr, maslo, vajcia a iné predávali na jarmokoch doma na Slovensku ale aj v Poľsku. Územie je tiež špecifické viacerými gurmánskymi špecialitami, ktoré vychádzajú zo spôsobu života, prírody a tradícií jednotlivých obcí. Aj v ostatných obciach je veľmi silne zastúpené kuchárske remeslo, ktoré vytvára tradičné jedlá regiónu MAS. Tradičné jedlá môžu byť vhodným doplnkom pre rozvoj cestovného ruchu v území.

V obciach sa varili tradičné jedlá ako pirohy, džatky alebo sačurka. V obci Hraničné sa v niektorých rodinách zhotovujú na kuchynskej peci kusyky, čo sú posúchy, zo zemiakového cesta alebo z múky, zmiešané s kyslým mliekom. V minulosti sa toto jedlo pieklo namiesto chleba, ale aj dnes je to pochúťka zväčša na raňajky.

Pre obec Vyšné Ružbachy sú charakteristické „bryndzovníky“ – bochníčky z kysnutého cesta v strede ktorých je plnka z bryndze, vajíčka a pažítky, ktoré sa na záver upečú v rúre.

Špecifikom v území v tomto ohľade je obec Jarabina, ktorá má odlišné národnostné zloženie s vyšším zastúpením rusínskeho obyvateľstva, čo sa prejavilo aj v tradičných jedlách v tejto obci, medzi ktoré patria napr. krochmaľ – čo je zemiakový puding, ktorý sa podáva spolu so švabčaníkmi, čo sú zemiakové placky.

V Litmanovej zase varia jedlá ako Ščykany dzady – zemiaky zasypané múkou a uvarené vo vode, ktoré sa podávajú so spraženým maslom a krochmaľom. Tiež ľate tisto, čo by sme mohli prirovnať k haluškám so žinčicou, alebo adzimka – cesto upečené na kapustnom liste.

Tradičné jedlá územia predstavujú jednu z najvýznamnejších tradícii územia a patria medzi silné stránky územia, ktoré môžu poslúžiť rozvoju cestovného ruchu v území.

V území je málo podujatí podporujúcich nie len tradičné remeslá, gastronómiu a folklór ale aj prezentáciu spôsobu života v území. Je potrebné vytvoriť produkt, ktorý by spájal a prezentoval jednotlivé špecifiká územia a tiež podporovať podujatia ako napr. jarmok.

Medzi hmotné historické a prírodné pamiatky územia môžeme zaradiť predovšetkým objekty zaradené medzi národné kultúrne pamiatky (NKP), chránené územia a prírodné pamiatky.

V území sa spolu nachádza 46 NKP. Najviac sú zastúpené domy, či už meštiacke domy v Hniezdnom a Podolínci alebo kúpeľné domy vo Vyšných Ružbachoch. Takmer v každej obci je kostol, ktorý je vyhlásený za NKP a tiež sú v území dve radnice vyhlásené za NKP. Medzi iné NKP v území zaraďujeme baštu v Hniezdnom, pamätné tabule, hrob, plastiky či kláštor.

Tabuľka B: Nehnuteľné národné kultúrne pamiatky (NKP) v území

Obec	***Typ NKP***				
	Dom	***Kostol***	***Kaplnka***	***Radnica***	***iné***
Forbasy		1			
Hniezdne	6		2	1	1
Hraničné		1			
Jarabina	1	1			
Kamienka		1	2		
Lacková	2	1			
Litmanová		1			
Nižné Ružbachy		1	1		3
Podolínec	2	2	1	1	4
Vyšné Ružbachy	5				5

Zdroj: Obce, spracovali autori

Mesto Podolínec má v tomto smere špecifické postavenie, nakoľko je jeho centrum vyhlásené za mestskú pamiatkovú rezerváciu, ktorú tvoria hlavne zachovalé meštianske domy zo 16.-17. Storočia, ktoré dodávajú mestu typický ráz. Dodnes sa zachovali aj hradby na juhu. Ulice obklopujú námestie šošovkovitého tvaru na ktorom je kostol Nanebovzatia panny Márie a zaujímavá renesančná zvonica s dvoma gotickými zvonmi. Neďaleko námestia sa nachádza aj kostol piaristov spolu s kláštorom. Barokový kostol piaristov má dvojvežovú fasádu typu westwerk a veže sú vysoké 44 metrov.

Na základe analýzy dotazníkového šetrenia sme vytvorili tabuľku, v ktorej zhŕňame všetky kultúrno-historické zaujímavosti, ktoré obce uviedli. Nie všetky tieto objekty sú evidované ako národné kultúrne pamiatky ale majú vysokú estetickú, kultúrnohistorickú a krajinotvornú hodnotu.

Tabuľka C: Kultúrne pamiatky v území

Kaštieľ	1	Sochy	2	Pálenice	1
Kostol	10	Kúrie	0	Mlyn	1
Kaplnka	8	Pamätné miesta	2	Sýpka	0
Pamätná izba	3	Významné hroby	4	Parky	3
Archeologické náleziska	1	Zvonice	2	Iné	3

Zdroj: Obce MAS, spracovali autori

Prírodné zdroje územia

Bohatosť prírodného prostredia a vysokú estetickú hodnotu územia dokresľujú aj mnohé prírodné zaujímavosti v území. V území sa nachádza viacero prírodných krás, ktoré sú uznané ako prírodné pamiatky.

Medzi najvýznamnejšie môžeme zaradiť Jarabinský prielom, ktorý predstavuje riečno-krasový prielom epigenetického charakteru vytvorený potokom Malý Lipník a nachádza sa asi 500 severne od intravilánu obce Jarabina v nadmorskej výške 630 až 700 m n. m. a jeho dĺžka je približne 800 metrov. Jarabinský prielom bol v minulosti vyhlásený nariadením Predsedníctva SNR č.5 z 16.1. 1967 na ploche 5,5 ha za chránený prírodný výtvor. Po prijatí zákona 287/94 Z.z. o ochrane prírody a krajiny sa z chráneného prírodného výtvoru stala prírodná rezervácia (http://www.obecjarabina.sk/sk/-prirodne-zaujimavosti).

Ďalším prielomom v území je Prielom Hlbokého potoka, ktorý sa nachádza SV od obce Jarabina v Hlbokom potoku. Predstavuje pomerne málo známy menší vápencový prielom riečneho charakteru.

Okolie obce Jarabina ukrýva tiež jaskynný výtvor známy ako Jaskyňa pod Vabcom, ktorá sa nachádzala v opustenom kameňolome Nad Homoľovačkou. Miestne známu jaskyňu preskúmali v roku 1971 jaskyniari Slovenskej speleologickej spoločnosti zo Spišskej Belej, ktorí ju o niečo neskôr v roku 1977 aj zdokumentovali. Kameňolom je v súčasnosti rekultivovaný a otvor do jaskyne je dnes už zasypaný (http://www.obecjarabina.sk/sk/-prirodne-zaujimavosti).

Jaskyňa sa nachádza aj v katastri obce Litmanová v SZ časti Ľubovnianskej vrchoviny, asi 1,3 km severozápadne od obce v doline potoka Rozdiel, na ľavom úbočí Ostrých skaliek (miestne Mľanica) vo výške okolo 772 m n. m. Otvor je situovaný v ihličnatom poraste vo svahu pokrytom balvanitou sutinou. Jaskyňa je 26,3 m dlhá s hĺbkou od

povrchu 7,4 m a je známa pod menom Ľadová jaskyňa. V katastrálnom území obce sa nachádza aj prírodná pamiatka Litmanovský potok, ktorý bol vyhlásený za prírodnú pamiatku v roku 1980 za účelom ochrany pôvodných spoločenstiev ichtyofauny tohto horského potoka. Litmanovský potok je ako prírodná pamiatka v najvyššom piatom stupni ochrany prírody.

Prírodnou zaujímavosťou je aj Jaskyňa v Čube, ktorá sa nachádza v katastri mesta Podolínec. Jaskyňa je prístupná návštevníkom za účelom zotavenia a poznávania jej prírodných a historických hodnôt. Nachádza sa sever od mesta pod rovnomenným vrchom a dá sa k nej dostať odbočením zo zelenej turistickej trasy.

Medzi prírodné pozoruhodnosti územia môžeme zaradiť aj Baraní roh, ktorý predstavuje menšie bradlo na pravej strane potoka Malý Lipník. Bradlo bolo v minulosti dobre viditeľné už z diaľky ale dnes je zarastené kríkmi a smrekmi, ktoré ho maskujú s sťažujú k nemu prístup. Viaže sa k nemu niekoľko povestí o ukrytých zbojníckych pokladoch. Podobný útvar bradlového pôvodu je aj Lysá skala.

V katastri obce Kamienka sa nachádza prírodná rezervácia Kamienska tisina. Prírodná rezervácia bola vyhlásená v roku 1997 na rozlohe 20,3 ha za účelom pôvodných zmiešaných jedľovo-bukových lesov s výskytom vzácneho Tisu červeného. Kamienska tisina sa rozprestiera na ťažko dostupných skalných lokalitách.

K najvýznamnejším prírodným zdrojom územia zaraďujeme pramene minerálnych vôd. V území MAS sa nachádza až 33 oficiálne uznaných, pomenovaných a kategorizovaných prameňov minerálnych vôd.

V obci Forbasy je to prameň PD - 7 KYSELKA, v obci Hniezdne prameň PD - 34 VAJCOVKA a prameň Hniezdne SĽ - 6 VAJCOVKA PRI MOSTE a v obci Hraničné prameň PD - 35 KVAŠNÁ VODA. Obec Kamienka má viacero prameňov pomenovaných ako Kamienka PD - 39 KVAŠNÁ VODA I, Kamienka PD - 40 KVAŠNÁ VODA II, Kamienka PD - 41 KVAŠNÁ VODA III. Aj obec Lacková disponuje viacerými prameňmi minerálnych vôd ako Lacková PD - 46 PRAMEŇ POD DEDINOU, Lacková PD - 47 KVAŠNÁ VODA I, Lacková PD - 48 PRAMEŇ PRI DREVOSKLADE, Lacková PD - 49 PRAMEŇ V POTOKU, Lacková PD - 50 PRAMEŇ PRI MOSTE, Lacková SĽ - 16 SKRUŽ. Minerálne pramene preslávili obec Vyšné Ružbachy, ktorá je jedinou obcou územia kde sa minerálne vody využívajú na liečebné účely. V tejto obci sú kategorizované tieto minerálne pramene Vyšné Ružbachy PD - 99 PRAMEŇ NA LÚKE, Vyšné Ružbachy PD - 100 MARINA, Vyšné Ružbachy PD - 101 HULKA, Vyšné Ružbachy PD - 102 JÁN (LESNÝ), Vyšné Ružbachy PD - 103 NOVÝ, Vyšné Ružbachy PD - 104 MOČIDLO, Vyšné Ružbachy PD - 105 ŠČENSNÝ (ŠŤASTNÝ), Vyšné Ružbachy PD - 106 KRÁTER, Vyšné Ružbachy

PD – 107 IZABELLA, Vyšné Ružbachy PD - 108 SVäTENÝ I, Vyšné Ružbachy PD - 109 SVäTENÝ II, Vyšné Ružbachy PD - 110 ONDREJ, Vyšné Ružbachy PD - 111 VOJTECH, Vyšné Ružbachy SĽ - 11 NOVÝ ŠČENSNÝ, Vyšné Ružbachy SĽ - 12 VRT VR – 2, Vyšné Ružbachy SĽ - 13 VRT VR – 5, Vyšné Ružbachy SĽ - 14 VRT P – 26, Vyšné Ružbachy SĽ - 15 VRT VRŠ – 1, Vyšné Ružbachy SĽ - 17 KYSELKA, Vyšné Ružbachy SĽ - 20 STAVBÁR.

Okrem hore uvedených prírodných zaujímavostí, prírodných pamiatok a minerálnych prameňov, ponúkajú obce viacero iných zaujímavostí. Súhrn všetkých prírodných zaujímavostí, ktoré uviedli obce v dotazníkovom prieskume ponúkame v prehľadnej tabuľke.

Tabuľka D: Prírodné zaujímavosti v území

Vodopády	2	Skalné bralá	3
Kameňolom	3	Pramene	7
Jazerá	1	Tiesňavy	2
Rybník	4		

Zdroj: Obce MAS, spracovali autori

Bohatosť minerálnych vôd, ich využívanie a prepojenosť na cestovný ruch je silnou stránkou územia a považujeme ho za stimul ďalšieho rozvoja územia v budúcnosti. Problémom je však prepojenie týchto prameňov a nízka kvalita služieb a technickej infraštruktúry v okolí prameňov.

Tiež bohatá história a silne zakorenené a nezabudnuté tradície, remeslá a bohatá gastronómia sú špecifickým znakom územia, ktoré môžu napomôcť rozvoju cestovného ruchu a celého územia MAS.

3.1.8. Dostupné finančné zdroje, rozpočty a majetok obcí

Majetky obcí MAS vykazujú rozdielne hodnoty. Najvyššiu hodnotu majetku vykazuje mesto Podolínec na úrovni 11,7 milióna eur. Podobne vysokú hodnotu majetku má tiež obec Hniezdne na úrovni 8,9 milióna eur. Najnižší majetok má obec Hraničné na úrovni 0,4 milióna eur. Spoločný majetok obcí MAS k 31.12.2014 predstavuje 36 174 372 eur.

Tabuľka E: Majetok obcí

Majetok obcí k 31.12.2014	
Forbasy	2 724 993.27
Hniezdne	8 979 866.82
Hraničné	417 744.21

Jarabina	3 559 024.80
Kamienka	3 037 741.47
Lacková	577 589.52
Litmanová	966 606.18
N. Ružbachy	2 314 472.66
Podolínec	11 707 191.85
V. Ružbachy	1 889 141.46
Spolu	36 174 372.24

Zdroj: Obce MAS, spracovali autori

Žiadna z obcí nemá finančné problémy a všetky hospodária so štátnou dotáciou ako aj z prostriedkov získaných prostredníctvom výberu miestnych daní a poplatkov. Obce sa tiež aktívne zapájajú do grantových schém prostredníctvom tvorby rozvojových projektov.

3.1.9. Ekonomické zdroje

V území sa môžu kumulovať zdroje vo viacerých formách. Hlavným rozdielom je forma ich poskytovania. Buď ide o zdroje obcí alebo o zdroje súkromného sektora. Pokiaľ ide o zdroje obcí, ich majetok sme charakterizovali v predošlej kapitole.

V území pôsobí viacero podnikateľov v rôznych oblastiach. V primárnom sektore je v území 28 súkromne hospodáriacich roľníkov, osem družstiev a tri farmy. V sekundárnom sektore pôsobí najviac podnikateľov v oblasti spracovania dreva, spracovania potravín a pochutín a tiež v oblasti stavebníctva a výroby stavebných hmôt. Menšie zastúpenie majú podnikatelia z oblasti strojárskeho priemyslu, spracovania kameňa, kovovýroby, výroby plastov a výroby kŕmnych zmesí. Členmi partnerstva sú nasledovné spoločnosti pôsobiace v území.

Spoločnosť Tomak s.r.o., ktorá sa venuje rastlinnej a živočíšna výrobe. Z rastlinnej výroby sa zaoberá prevažne pestovaním obilovín. Z hľadiska živočíšnej výroby sa venuje chovu hovädzieho dobytka a chovu oviec. Spoločnosť sídli v meste Podolínec.

Spoločnosť Agro. Hniezdne sa zaoberá poľnohospodárskou výrobou a to predovšetkým pestovaním zemiakov, liečivých rastlín, obilnín a repky. Tiež predajom poľnohospodárskych výrobkov. Spoločnosť sídli v obci Hniezdne.

Spoločnosť BGV s.r.o. vznikla v roku 2001 a jej hlavnou činnosťou je výroba etylalkoholu - liehu v modernom, vysokovýkonnom obilnom liehovare. Liehovar nadväzuje svojou činnosťou na bohatú tradíciu výroby destilátov a liehovín na Severnom Spiši. Spoločnosť má široké portfólio aktivít a predstavuje výraznú ekonomickú silu v regióne. Sídlo spoločnosti je v obci Hniezdne.

Spoločnosť Poľana – podielnícke družstvo Jarabina sa venuje prevažne činnostiam súvisiacim s poľnohospodárstvom ako je pestovanie obilnín a výroba a spracovanie kravského mlieka. Sídlom spoločnosti je obec Jarabina.

Spoločnosť Poľnohospodárske družstvo (PD) Kamienka sa venuje prevažne poľnohospodárskej prvovýrobe a nákupu a predaju poľnohospodárskych výrobkov. Sídlom spoločnosti je obec Kamienka.

Spoločnosť Pozemkové spoločenstvo sa venuje prevažne aktivitám súvisiacim s rybolovom. Sídlom spoločnosti je obec Nižné Ružbachy.

Spoločnosť Kúpele Vyšné Ružbachy a.s. je etablovanou spoločnosťou na Slovenskom kúpeľníckom trhu, ktorá nadviazala na bohatú históriu kúpeľníctva v obci Vyšné Ružbachy. Sídlom spoločnosti je obce Vyšné Ružbachy.

Členmi spoločenstva sú tiež občianske združenia a pozemkové spoločenstvá. Združenia majú za cieľ podporovať vznik nových občianskych iniciatív, aktivít, združení a spolkov, ktoré napomôžu rozvoju územia a budú stimulovať občianske aktivity v území.

3.2. SWOT analýza

SWOT analýza je nástroj strategického plánovania používaný na hodnotenie silných a slabých stránok, príležitostí a hrozieb, ktoré spočívajú v danom území, ktoré má snahu spoločne uskutočniť určitý cieľ. Vypracovanie SWOT analýzy pre územie je kľúčovým krokom pri návrhu rozvoja územia. Pre územie MAS Partnerstvo pre región sme vypracovali SWOT analýzu v štyroch kľúčových odvetviach.

Pri príprave SWOT analýzy sme postupovali v súlade s prístupom LEADER a zachovávali sme metodiku postupu zberu informácií zdola – nahor. Na začiatku sme sa sústredili na zber informácií o území. Hlavným zdrojom informácií bol dotazník (Príloha), ktorý bol vyplnený starostami obcí po širších konzultáciách s obyvateľmi a subjektmi súkromného a verejného sektora v území. Dôležité informácie sme získali od obcí aj prostredníctvom ich webových sídel, kde zverejňujú nie len povinné dokumenty ako napr. PHSR a PRO, ale aj informačné a propagačné materiály, históriu a zaujímavosti v území obce ale aj možnosti trávenia voľného času. Množstvo informácií sme získali aj na osobných formálnych a neformálnych stretnutiach s lídrami, obyvateľmi a členmi združenia. Priebeh stretnutí je popísaný v kapitole a tvorbe stratégie.

Druhým významným zdrojom informácií boli inštitúcie štátnej správy zodpovedné za zber štatistických informácií a to hlavne Štatistický úrad SR, Úrad práce sociálnych vecí a rodiny, Kataster portál, Enviro portál, Výskumný ústav pôdoznalectva a ochrany pôdy –

VUPOP, Atlas krajiny, webové sídla vyšších územných celkov a ďalšie inštitúcie ako napr. Univerzity.

Po dôkladnom zbere sme vypracovali analytickú časť stratégie, ktorá bola rozdelená do jednotlivých oblastí. V každej oblasti sme identifikovali najvýznamnejšie klady, ale aj nedostatky danej oblasti v území. Tieto informácie nás viedli k vypracovaniu prvej verzie SWOT analýzy, ktorú sme predstavili členom združenia Partnerstvo pre región na posúdenie. Stretnutie sa uskutočnilo v obci Kamienka a boli na ňom prítomný zástupcovia súkromného aj verejného sektora.

Po konzultáciách s členmi združenia bola vypracovaná finálna verzia SWOT analýzy, ktorá bola následne predstavená členom združenia na stretnutí opäť v Kamienke. SWOT analýza pre územie MAS bola vypracovaná v štyroch oblastiach – Sociálna infraštruktúra a občianska vybavenosť, Zamestnanosť, Služby a cestovný ruch a Primárny a sekundárny sektor.

Tabuľka č. 2: SWOT analýza

Oblasť:	***Silné stránky***	***Slabé stránky***	***Príležitosti***	***Ohrozenia***
Sociálna infraštruktúra a občianska vybavenosť územia	Existujúca občianska vybavenosť v podobe kultúrnych domov a zariadení pre rekreáciu a šport; Existencia občianskych združení , záujmových organizácií a spolkov podporujúcich občianske aktivity; Dobre fungujúce obecné úrady; Potencionálne rozvojové plochy	Slabá dostupnosť územia; Nevyhovujúci stav miestnych komunikácií a chodníkov; Zlý stav bytového a domového fondu; chátrajúce budovy vo vlastníctve obcí; Absencia cyklotrás v území; Veľká vzdialenosť hospodársky silných priemyselných miest; Nedostatočná	Využívanie faktora geografickej polohy; Rozvoj infraštruktúry pre CR; Rozvoj infraštruktúry a podmienok pre IBV; Existencia budov použiteľných pre rozvoj sociálnej infraštruktúry; Výstavba rýchlostnej cesty v regióne; Rozvoj IKT; Rozvoj cezhraničnej spolupráce; Prepojenie obcí v MAS formou	Nevyužívanie polohového potenciálu územia; Nedostatok vlastného miestneho kapitálu pre rozvoj infraštruktúry; Nedostatočná podpora zo strany VUC a štátu; Nedostatočná spolupráca obcí; Nevysporiadané vlastnícke vzťahy - rozdrobenosť vlastníctva pozemkov; Nezáujem a

	v obciach; Dopravné spojenie medzi obcami MAS; Napojenosť obcí na rozvod plynu; Existencia siete materských a základných škôl; Fungujúce zdravotné strediská v území; Existujúca sieť športových a detských ihrísk; Podmienky pre separáciu a likvidáciu odpadu; Dostatočný počet ubytovacích zariadení; Vysoká estetická hodnota prírodného prostredia;	protipovodňová ochrana ; Nedobudovaná sieť vodovodov a kanalizácií; Potreba rekonštrukcie verejného osvetlenia; Vysoká cena nehnuteľností; Nedobudovaná základná technická a sociálna infraštruktúra v obciach –domov sociálnych služieb a domov dôchodcov;	cyklotrasy alebo náučného chodníka; Rozvoj občianskej spoločnosti v území; Podpora miestnych aktivít pre rozvoj CR; Podpora folklórnych súborov v území;	nespolupráca občanov so samosprávou; Zmena legislatívnych podmienok; Nízke čerpanie prostriedkov z fondov EÚ
Zamestnanosť	Znižujúci sa počet uchádzačov o zamestnanie v území; Stabilný až mierne zvyšujúci sa počet obyvateľov územia; Priaznivá demografická	Vysoký počet uchádzačov o zamestnanie zo základným vzdelaním a vysoký podiel dlhodobo nezamestnaných ; Pretrvávajúce problémy sociálnej inklúzie marginalizovan	Podpora podnikania v území; Vytváranie podmienok pre rozvoj zamestnanosti v území zo strany obcí a štátu; Programy podpory zamestnanosti na EÚ a	Odchod mladých ľudí; Nárast počtu poproduktívneho obyvateľstva; Nedostatočne motivujúca legislatíva podpory podnikania; Rizikové skupiny v rámci zamestnanosti

	štruktúra obyvateľstva; Priaznivá vzdelanostná štruktúra obyvateľstva; Skúsenosti z tvorby a implementácie projektov v oblasti sociálneho rozvoja; Vynikajúce prírodné a kultúrno-historické podmienky pre rozvoj cestovného ruchu a zamestnanosti v CR; Dostatočný počet ubytovacích zariadení; Rekreačný potenciál v obciach	ých skupín v území; Vysoká miera migrácie prevažne mladých ľudí; Slabé možnosti zamestnanosti v území; Problém sezónneho zamestnávania; Koncentrácia pracovných príležitostí a ich nerovnomerné rozmiestnenie v území;	národnej úrovni; Vytvorenie nových pracovných pozícií v cestovnom ruchu; Využívanie nástrojov ďalšieho a celoživotného vzdelávania podpora a rozvíjanie tradičných remesiel; Priestor pre poskytovateľov služieb v rámci cestovného ruchu; Vytváranie príležitostí pre mladých a nezamestnaných; Využívanie aktívnej politiky na trhu práce	v území; Prehlbovanie sociálnych rozdielov medzi obyvateľstvom; Nízka kúpyschopnosť obyvateľstva; Nezáujem a nespolupráca občanov so samosprávou;
Služby a cestovný ruch	Vysoká estetická hodnota prírodného prostredia; Existujúce a etablované zariadenia CR; Prírodné prostredie (prírodný potenciál obcí); Kultúrno-historické	Nedostatočná propagácia územia; Neexistencia jedinečných produktov; Nízka kvalita služieb v oblasti CR; Nedostatočné využívanie prírodného potenciálu územia; Zlý	Zlepšenie propagácie územia; Rozvoj spolupráce subjektov hospodárskeho života vrátane cezhraničnej spolupráce; Zvyšujúci sa záujem o vidiecky CR; Vytváranie cezhraničných	Nevyužívanie potenciálu územia pre rozvoj CR; Zvýšená regionálna a nadregionálna konkurencia; Nedostatočná podpora zo strany štátu; Nedostatočná vzdelanosť poskytovateľov;

	pamiatky v území; Tradície a zachované pôvodné remeslá v území; Existencia minerálnych prameňov v území; Existujúca dlhodobá spolupráca verejného a súkromného sektora; Zachovalá tradícia kultúrno-spoločenských podujatí ; Tradícia jarmokov a festivalov; Existencia folklórnych telies; Existencia kúpeľov v území; Podmienky pre rozvoj vidieckeho CR; Geografická blízkosť Poľskej republiky a existujúca cezhraničná spolupráca;	technický stav infraštruktúry CR; Absencia cyklotrás; Nekomplexné služby s chýbajúcimi doplnkovými službami; Krátke zotrvanie turistov v území MAS; Nevysporiadané vlastnícke vzťahy - rozdrobenosť vlastníctva; Nedostatočná starostlivosť vlastníkov a správcov o objekty prírodného a kultúrneho významu; Absencia prepojenosti medzi poskytovateľmi služieb; Nedostatok jedinečných produktov CR; Absencia vzdelávania pre poskytovateľov služieb a CR;	klastrov a spoločných jedinečných produktov CR; Spracovanie multimediálnych propagačných materiálov v rôznych jazykoch; Možnosť čerpania financií z EF; Ponuka nevyužitých nehnuteľností a priestorov vhodných na rozvoj podnikateľských aktivít; Edukácia a koordinácia poskytovateľov služieb; Zosúladenie miestnych legislatívnych noriem týkajúcich sa CR v rámci územia MAS; Rozvíjanie kúpeľného CR; Rozvoj cezhraničnej spolupráce	Nedostatok aktivít pre rozvoj spolupráce poskytovateľov služieb CR; Nekoordinovaný spoločný postup subjektov v cestovnom ruchu; Ponuka vysokokvalitných služieb v Poľskej republike; Zmena legislatívnych podmienok
Primárny a sekundárny sektor	Bohatosť prírodných zdrojov; Množstvo	Slabo rozvinutý spracovateľský priemysel; Absencia	Široká škála možností exploatácie prírodných	Vznik environmentálnych záťaží; Znehodnotenie

	minerálnych prameňov v území; Potenciál územia pre rozvoj poľnohospodárstva; Možnosti a existujúca štruktúra spracovateľského priemyslu; Existujúce farmy v území a SHR; Existujúce subjekty sekundárneho sektora; Neexistujúce environmentálne záťaže; Vhodný potenciál na využite obnoviteľných zdrojov energie	veľkých podnikov; Málo podnikateľských príležitostí na vidieku; Nízka dostupnosť územia z hľadiska cestnej infraštruktúry; Nedoriešené vlastnícke vzťahy; Nízky podiel finalizácie poľnohospodárskych výrobkov; Nízky podiel a zlá propagácia tradičných remesiel	zdrojov; Rozvoj spracovateľského priemyslu; Rozvoj spolupráce verejno-súkromného partnerstva; Podpora lokálnej produkcie; Možnosť zahraničných investícií v regióne; Väčšia propagácia územia	prírodného prostredia; Nedostatok pracovných príležitostí; Odliv kvalifikovaných mladých ľudí; Konkurencia lacnej produkcie importovanej z Poľska; Zníženie záujmu o návštevu regiónu

Zdroj: Členovia MAS, spracovali autori

3.3. Identifikácia potrieb

Vo SWOT analýze územia poukazujeme na silné a slabé stránky územia a venujeme sa aj príležitostiam a ohrozeniam. SWOT analýza vychádza z analytickej časti stratégie. Výsledkom analýzy je identifikácia potrieb územia, ktorá sa premietne do opatrení pre ich naplnenie. SWOT analýza je výsledkom hodnotenia územia z objektívnej stránky štatistiky, ale aj hodnotenia prostredníctvom vyjadrení lídrov v území, teda starostov a tiež občanov bývajúcich v území. Pri identifikácii potrieb sa opierame o oba zdroje informácií.

3.3.1. Sociálna infraštruktúra a občianska vybavenosť územia

Analytická časť poukázala na viaceré silné stránky, ale aj problémy územia. Kľúčovým problémom územia v oblasti sociálnej infraštruktúry a občianskej vybavenosti

územia je nevyhovujúca miestna infraštruktúra v obciach, zlý stav miestnych budov a verejných priestorov a chýbajúca sociálna infraštruktúra vzhľadom na zvyšujúci sa podiel obyvateľov v poproduktívnom veku. Všetky tieto skutočnosti opisujeme v analytickej časti. Obyvatelia a lídri územia v tejto oblasti videli najzávažnejšie problémy práve v nevyhovujúcom stave budov, zlom stave miestnej infraštruktúry a celkovo v neatraktívnom vzhľade obcí, pričom svoje územie hodnotia ako vysoko atraktívne pre oddych a rekreáciu.

Medzi silné stránky územia môžeme jednoznačne v tejto oblasti zaradiť existujúcu občiansku vybavenosť územia v podobe kultúrnych domov a zariadení pre rekreáciu a šport. V území pôsobí viacero občianskych združení, záujmových organizácií a spolkov podporujúcich občianske aktivity a je potrebné tiež vyzdvihnúť dobre fungujúce obecné úrady. Územie disponuje viacerými potencionálne rozvojovými plochami pre rozvoj všetkých druhov infraštruktúry. Územie je navyše z estetického hľadiska veľmi atraktívnym a hodnotným prostredím, ktoré nie je zaťažené environmentálnymi problémami.

Vzhľadom k analyzovanej vysokej atraktivite územia je problémom predovšetkým nevyhovujúci stav verejných priestorov v obciach, ktorý je tak v rozpore s prírodnými krásami územia. Tiež nevyhovujúci stav budov v území nekorešponduje so zachovalými prírodnými zdrojmi územia. Medzi problémy v území zaraďujeme aj jeho slabú dostupnosť pre návštevníkov, ktorá súvisí so zlým stavom infraštruktúry. S dostupnosťou územia je spojená aj relatívne veľká vzdialenosť hospodársky silných priemyselných miest, ktoré ponúkajú vyšší štandard občianskej vybavenosti, ponúkajú pracovné príležitosti a to vedie k odchodu mladých z územia. Tiež nevyhovujúci stav infraštruktúry, ktorý znepríjemňuje denný pohyb obyvateľstva za prácou môže prispievať k odchodu mladých ľudí z územia. Zlý stav bytového a domového fondu je problémom predovšetkým v chátrajúcich budovách vo vlastníctve obcí ale aj vo vlastníctve štátu. Vzhľadom k vysokej prírodnej estetickej hodnote územia je slabinou nie len chátrajúci bytový fond a verejné priestranstvá, ale aj absencia cyklotrás v území a nedostatočne dobudovaná infraštruktúra.

Pre komplexný rozvoj územia a zvyšovanie kvality života jeho obyvateľov identifikujeme v oblasti sociálnej infraštruktúry a občianskej vybavenosti za najdôležitejšie potreby obnovu, úpravu alebo tvorbu verejných priestranstiev obcí a skvalitnenie celkového vzhľadu obcí, zlepšenie dostupnosti obcí a zlepšenie všetkých druhov infraštruktúry v obciach.

3.3.2. Zamestnanosť

V oblasti zamestnanosti v území za silné stránky môžeme považovať znižujúci sa počet uchádzačov o zamestnanie a stabilný až mierne zvyšujúci sa počet obyvateľov územia, teda priaznivú demografickú a tiež vzdelanostnú štruktúru obyvateľstva. Výrazným pozitívnym znakom územia pre rozvoj zamestnanosti sú prírodné a kultúrno-historické podmienky pre rozvoj cestovného ruchu a zamestnanosti v CR, na ktoré nadväzujú už existujúce zariadenia CR. Obyvatelia vnímajú svoje územie ako vhodné pre život a rozvoj cestovného ruchu, ale poukazujú na nízke možnosti zamestnanosti priamo v území.

Zamestnanosť je v posledných rokoch problémom viacerých oblastí Slovenska, územie MAS nevynímajúc. Za najzávažnejšie problémy v tejto oblasti považujeme vysoký počet uchádzačov o zamestnanie zo základným vzdelaním a vysoký podiel dlhodobo nezamestnaných. Výrazným nedostatkom je koncentrácia pracovných príležitostí v strediskách CR a nerovnomerné rozdelenie pracovných príležitostí v území. Územie zaznamenáva aj tradičný problém Slovenského vidieka, ktorým je vysoká miera migrácie mladých ľudí za pracovnými príležitosťami z územia.

Pre komplexný rozvoj územia a zvyšovanie kvality života jeho obyvateľov identifikujeme v oblasti zamestnanosti za najdôležitejšie potreby vytváranie nových pracovných miest podporou rozvoja poľnohospodárstva a podnikania, udržanie mladých ľudí v území, vytvorenie systému vzdelávania pre uchádzačov o zamestnanie a zapojenie dlhodobo nezamestnaných do fungovania trhu práce.

3.3.3. Služby a cestovný ruch

Územie MAS má vysoké predpoklady pre rozvoj cestovného ruchu a všetkých služieb s ním spojených. Za silné stránky v tejto oblasti považujeme vysokú estetickú hodnotu prírodného prostredia, existujúce a etablované zariadenia CR, hodnotné prírodné prostredie a kultúrno-historické pamiatky v území. V území sú tiež dobre zachované a udržiavané tradície a pôvodné remeslá. Špecifikom je množstvo minerálnych prameňov v území, pričom niektoré už slúžia pre liečebné účely (Vyšné Ružbachy). Územie už okrem svojich tradičných služieb občanom, poskytuje množstvo nadštandardných služieb pričom sú dobre zastúpené.

Nedostatkom a slabou stránkou územia je predovšetkým nedostatočná propagácia územia a neexistencia jedinečných produktov z územia. Tiež nízka kvalita služieb v oblasti CR a celkové nedostatočné využívanie prírodného potenciálu územia, s čím súvisí zlý technický stav infraštruktúry a nekomplexné služby s chýbajúcimi doplnkovými službami. To všetko vedie ku krátkemu zotrvaniu turistov v území MAS a problémov v cestovnom ruchu.

Pre komplexný rozvoj územia a zvyšovanie kvality života jeho obyvateľov a aj návštevníkov územia MAS identifikujeme v oblasti Služieb a cestovného ruchu potrebu zlepšenia atraktívnosti územia a to budovaním bohatej ponuky služieb a podporou zamestnanosti v CR. Územie potrebuje stimulovať svoje zdroje k zlepšeniu kvality a vyššej komplexnosti služieb.

3.4.4. Primárny a sekundárny sektor

Územie MAS disponuje množstvom prírodných zdrojov. Za najvýraznejšie môžeme považovať minerálne pramene v území. Primárny sektor má tiež rozvojový potenciál v oblasti rozvoja poľnohospodárstva, nakoľko v území sa nachádza viacero fariem, zameraných na poľnohospodársku výrobu a tiež množstvo SHR.

Najvýraznejšie nedostatky územia v tejto oblasti sú v slabo rozvinutom spracovateľskom priemysle a tiež v absencii veľkých podnikov. Málo podnikateľských príležitostí na vidieku súvisí s nízkou dostupnosťou územia z hľadiska cestnej infraštruktúry a podnikania v oblasti poľnohospodárstva a tiež je výrazným nedostatkom nedoriešenosť vlastníckych vzťahov.

Pre komplexný rozvoj územia a zvyšovanie kvality života jeho obyvateľov MAS identifikujeme v oblasti primárneho a sekundárneho sektora potrebu podpory podnikania v poľnohospodárstve, potrebu zlepšenia všetkých druhov infraštruktúry a podporu vzniku jedinečných produktov v území.

4. Strategický rámec

Dôkladná analýza endogénnych zdrojov územia MAS Partnerstvo pre región poukázala na mnohé silné stránky a príležitosti v rozvoji územia. Slabé stránky a ohrozenia územia, ktoré tiež vyplynuli z analýzy je potrebné riešiť v spojitosti so silnými stránkami územi, aby sa tak zabezpečila lepšia využiteľnosť endogénnych zdrojov územia a dosiahol sa efektívnejší výsledok pri odstraňovaní problémov.

Územie MAS Partnerstvo pre región je územím s výhodnou geografickou polohou. Obce územia sa nachádzajú v prihraničnej oblasti s vysokou estetickou hodnotou prostredia a mnohými prírodnými krásami. Územie MAS susedí s národným parkom a priamo v území sa nachádzajú prírodné rezervácie v najvyššom piatom stupni ochrany prírody. Pestré je geologické podložie územia, ktoré vytvára podmienky pre vznik prameňov minerálnych vôd, ktorých je v celom území spolu uznaných a kategorizovaných až 33 a existuje aj tradícia v ich využívaní na liečebné účely v obci Vyšné Ružbachy. Členitosť reliéfu a klimatické podmienky vytvárajú vhodné podmienky pre rozvoj lesného hospodárstva vo vyšších polohách a poľnohospodárstva v kotlinách a celkovo sú v území vhodné podmienky pre rozvoj živočíšnej výroby, čo potvrdzuje existencia poľnohospodárskych družstiev, fariem a súkromne hospodáriacich roľníkov v území. S hospodárskou výrobou úzko súvisí aj produkcia miestnych regionálnych výrobkov.

Poloha a geografické podmienky územia vplývali aj na bohatú históriu územia, ktorá zanechala stopy nie len vo forme kultúrnohistorických pamiatok, ale aj v bohatosti a pestrosti zvykov a tradícii územia. Najvýznamnejšou koncentráciou kultúrnych pamiatok je mesto Podolínec s mestskou pamiatkovou rezerváciou a druhou výraznou koncentráciou kultúrnych pamiatok sa pýšia obce Hniezdne a Vyšné Ružbachy. Mnohé kultúrne pamiatky nájdeme roztrúsené v území a ide prevažne o kostoly a kaplnky. V štruktúre sídel územia chýba výraznejšie centrum, hoci členom MAS je aj mesto Podolínec, pre jeho excentrickú polohu ho ťažko možno považovať za centrum regiónu. Najvýhodnejšiu polohu pre centrum regiónu má obec Hniezdne, ktorá je aj sídlom MAS. Počet obyvateľov územia narastá z dlhodobého hľadiska od roku 1991. V posledných rokoch však zaznamenávame mierny pokles počtu obyvateľov spôsobený predovšetkým migráciou, nakoľko prirodzený prírastok posledných jedenásť rokov zaznamenáva pozitívne hodnoty.

Spojitosť histórie, prírodných podmienok a spôsobu života obyvateľov sa najvýraznejšie prejavila vo forme tradícií v území. Obyvatelia územia boli preslávení ako drotári či košikári, ale v území sa rozvíjali všetky remeslá a tradície spojené so slovenským

vidiekom. Charakteristickými pre územie sú drotárstvo a košikárstvo, ktoré už majú v území aj pamätné miestnosti. Významným znakom každého územia je jeho charakteristická kuchyňa a tak je to aj v území MAS Partnerstvo pre región. Hoci v každej obci nájdeme špecifické recepty, je možné nájsť ich spoločné znaky, vychádzajúce so spoločného kultúrno-historického pozadia. Územie nedisponuje rozsiahlou hospodárskou základňou. Najsvetlejším príkladom posledných rokov je Nestville park v obci Hniezdne, ktorý spája tradíciu, miestne špecifiká, výrobu produktov a prezentáciu územia s rozvojom cestovného ruchu. Je preto dobrým príkladom úspešnej spoločnosti v území pre ostatné subjekty.

Územie MAS Partnerstvo pre región aj napriek svojej výhodnej polohe nemá dostatočné prepojenie s Poľskou republikou a ani prepojenie jednotlivých obcí územia nie je vyhovujúce. Infraštruktúra územia, či už miestna alebo regionálna, predstavuje podľa našich zistení najzávažnejšiu brzdu rozvoja územia. Aj napriek vysokej estetickej hodnote územia je jeho propagácia, infraštruktúra a služby na nízkej úrovni. Chýbajú prepojenia obcí prostredníctvom cyklotrás, prípadne turistických chodníkov. Pri už existujúcich turistických chodníkoch chýbajú informačné tabule o obciach a ich histórii. Tiež využívanie prírodného potenciálu územia vo forme minerálnych prameňov je nedostačujúce. Mnohé pramene nie sú vôbec spropagované, neexistuje o nich informačný materiál ani miesto k dôstojnému požitiu minerálnej vody z prameňa. Zachovávanie zvykov a tradícií, ktoré môžu byť značkou územia je na ústupe. Aj napriek mnohým špecifikám v gastronomickej oblasti je málo publikácii a prezentácií tejto problematiky. Chýba spoločné zameranie na výskum etnografie územia. Nevyhovujúci je stav budov a verejných priestranstiev a celkovo vzhľad obcí nekorešponduje s vysokou estetickou hodnotou prírodného prostredia.

Obyvateľstvo územia v posledných rokoch vo zvýšenej miere migruje za prácou z dôvodu nedostatku pracovných príležitostí v území. Klesá počet obyvateľov v predproduktívnom veku a zvyšuje sa počet poproduktívnej zložky obyvateľstva. To si vyžaduje zvýšenú pozornosť opatrovateľských služieb pre seniorov ale tiež aj zmeny vo fungovaní školského systému. Zmeny vo vekovej štruktúre kladú vyššie nároky na centrá oddychu, rekreačné zóny a parky v území. Znižuje sa mobilita osôb a zvyšujú sa nároky na zabezpečenie mobilných sociálnych služieb v území.

Územie má predpoklady pre nastolenie rozvoja. Musí sa však vysporiadať s mnohými nedostatkami a problémami. Bez zásahov lídrov územia a ich vzájomnej spolupráce nie je možné si predstaviť trvalo udržateľný rozvoj územia so zvyšujúcou sa kvalitou života jeho obyvateľov.

Dôkladná analýza širokej škály podmienok územia nás priviedla k charakteristike kľúčových problémov územia. Tie vidíme v:

- Nevyhovujúcom stave infraštruktúry územia
- Nevyhovujúcom stave vzhľadu obcí s nedostatočným priestorom pre trávenie voľného času
- Vysokej nezamestnanosti a vysokej migrácii obyvateľov regiónu
- Slabom využívaní vnútorných zdrojov územia pre rozvoj cestovného ruchu
- Nedostatočnej propagácia turisticky atraktívneho regiónu
- Nízkej úrovni služieb
- Nedostatočnej spolupráci medzi aktérmi rozvoja územia

Tieto najvýznamnejšie problémy územia predstavujú kľúčové oblasti, v ktorých má územie nedostatky a ktorých riešením je možné zlepšiť situáciu v území a zvýšiť tak kvalitu života jeho obyvateľov. Potreby územia vyplývajúce z analýzy územia a problémovej analýzy vytvárajú zameranie Stratégie CLLD. Stratégia je zameraná predovšetkým na podporu zamestnanosti, zlepšenia kvality služieb a celkovej infraštruktúry v území pre potreby rozvoja cestovného ruchu.

Z dôkladnej analýzy prostredia a identifikácie potrieb vyplynuli základné priority rozvoja územia, ktoré vidíme predovšetkým v zlepšení všetkých druhov infraštruktúry a zlepšení vzhľadu obcí, vytvorením turisticky atraktívneho regiónu s kvalitnými službami, podporov podnikania za účelom tvorby pracovných miest a to všetko v efektívnom riadení MAS. Prostredníctvom napĺňania týchto základných priorít, má územie MAS Partnerstvo pre región predpoklad pre vytvorenie jedinečného regiónu s vysokou kvalitou života jeho obyvateľov. Cieľom napĺňania základných priorít je dosiahnutie vízie územia MAS a splnenie strategického cieľa územia.

4.1. Definovanie vízie a strategického cieľa

Územie OZ Partnerstvo pre región je bohaté na kultúrnohistorické a prírodné pamiatky, je to územie bohatých a živých tradícií, špecifických jedál a výrobkov v esteticky hodnotnom a environmentálne čistom prírodnom prostredí. Územie spĺňa mnohé predpoklady pre rozvoj cestovného ruchu. Základným predpokladom rozvoja je však kvalitná infraštruktúra a príjemné a esteticky hodnotné prostredie obcí s dôstojnými priestormi pre trávenie voľného času, s možnosťami zamestnanosti v území a tvorbe regionálnych produktov. Mnohé predpoklady pre rozvoj územia je však potrebné podporiť a dosiahnuť tak naplnenie vízie územia.

Všetky analyzované predpoklady a možnosti rozvoja územia sa spájajú v jeho vízii, ktorá je predpokladom úrovne kvality života a prostredia v budúcnosti, pri naplnení stanovených cieľov rozvoja územia.

Vízia MAS Partnerstvo pre región

„Územie MAS je dobre propagovaným, turisticky atraktívnym územím so zachovanými prírodnými a kultúrnohistorickými pamiatkami, kvalitnými službami a vysokou kvalitou života obyvateľov a návštevníkov.“

Vízia je výsledkom predstáv lídrov, členov partnerstva a obyvateľov územia o predpokladanom vývoja v území. Vízia predpokladá rozvoj územia vo všetkých jeho oblastiach, ale predovšetkým v oblastiach, pre ktoré má územie najlepšie predpoklady na základe analýzy a definovaní potrieb. Vízia sa vzťahuje na obdobie roku 2025 a bude naplnená prostredníctvom dosiahnutia strategického cieľa.

Strategický cieľ

„*Zvyšovanie kvality života obyvateľov a zvyšovanie atraktivity územia prostredníctvom rozvoja zamestnanosti a kvality služieb v cestovnom ruchu, budovania technickej a sociálnej infraštruktúry, rozvojom remesiel pri zachovaní a zveľadení prírodných, kultúrnohistorických a gastronomických špecifík územia.“*

Strategický cieľ vychádza z vízie územia a jeho naplnenie predpokladáme v roku 2023. Strategický cieľ bude naplnený prostredníctvom investícii do oblastí, z ktorých každá oblasť je definovaná prioritou, pričom každá priorita sa vzťahuje na určitú oblasť, ktorú je potrebné zlepšiť pre dosiahnutie strategického cieľa. Priority boli stanovené na základe analýzy územia a definovania potrieb územia.

4.2. Stanovenie priorít, špecifických cieľov a opatrení

Pre naplnenie vízie územia prostredníctvom strategického cieľa je potrebné stanovenie priorít rozvoja. Pre územie MAS Partnerstvo pre región sme na základe predloženej analýzy a identifikovaných potrieb stanovili štyri priority, ktorých efektívne plnenie bude zaručené prostredníctvom špecifických cieľov ku každej priorite. Špecifický cieľ ku každej priorite bude dosiahnutý prostredníctvom opatrení, ktoré boli zvolené pre najefektívnejšie naplnenie priorít prostredníctvom dosiahnutia špecifických cieľov k prioritám.

Všetky opatrenia budú svojím zameraním prispievať k určeným fokusovým skupinám PRV SR 2014-2020 a určeným špecifickým cieľom IROP. Opatrenia budú tiež prispievať k cieľom Európy 2020 a to predovšetkým k cieľu zamestnanosti prostredníctvom rozvoja zamestnanosti v území. Cieľ Európy 2020 týkajúci sa výskumu a vývoja bude podporený prostredníctvom realizovaných geografických a etnografických výskumov v území, cieľ

vzdelávania prostredníctvom navrhovaných vzdelávacích aktivít v území a cieľ boja proti chudobe prostredníctvom zapájania chudobných a sociálne vylúčených na trh práce.

Priorita 1:

Zlepšenie vzhľadu a dostupnosti obcí, vytváraním, zlepšovaním a rozširovaním všetkých druhov infraštruktúry.

Priorita bola stanovená na základe zlého stavu infraštruktúry v území, pričom infraštruktúra je jedným zo základných predpokladov rozvoja územia. Tiež vzhľad obcí je v nevyhovujúcom stave a je v kontraste s vysokou estetickou hodnotou územia. Priorita sa zameriava na rozvoj infraštruktúry predovšetkým pre zlepšenie miestnej infraštruktúry, dostupnosti a vzhľadu obcí a zvýšenie kvality života v území a pre zlepšenie zamestnanosti a turistickej atraktivity územia. Priorita odstraňuje problémy definované v analytickej časti a v identifikácii problémov a potrieb rozvoja územia v oblasti infraštruktúry, dostupností a vzhľadu obcí a prispieva k danej fokusovej oblasti PRV SR na roky 2014 až 2020 a danému špecifickému cieľu v rámci IROP.

Priorita bude naplnená prostredníctvom špecifického cieľa tejto priority - Do roku 2023 zabezpečiť zlepšenie technickej infraštruktúry územia MAS a tiež zabezpečiť zveľadenie vzhľadu obcí, a to úpravou a tvorbou verejných priestranstiev, námestí a parkov. Cieľom je tiež skvalitnenie dostupnosti obcí a zabezpečenie spoločnej prepravy osôb.

Špecifický cieľ bude napĺňaný prostredníctvom opatrení, ktoré budú prispievať k fokusovej oblasti 6B v rámci PRV SR 2014-2020 a k špecifickému cieľu 5.1.2 v rámci IROP.

Špecifický cieľ tejto priority bude splnený prostredníctvom opatrenia stratégie A.1.1 a opatrenia B.1.1.

Obrázok č. 1: Opatrenia priority 1

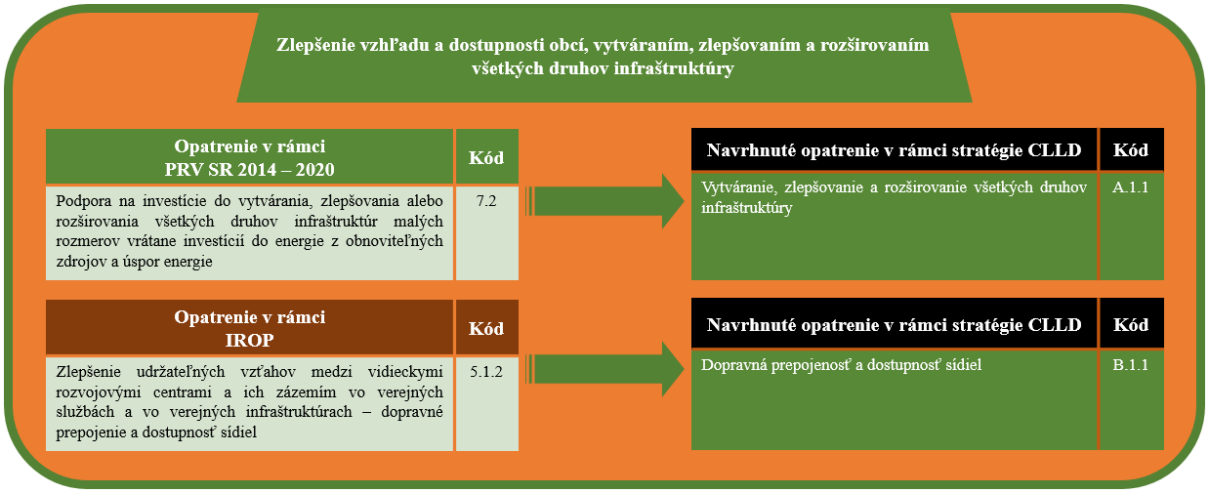

Opatrenie A.1.1. - Vytváranie, zlepšovanie a rozširovanie všetkých druhov infraštruktúry vychádza z podopatrenia PRV SR 2014-2020 7.2 – Podpora a investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátanie investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie (Obrázok č. 1). Toto opatrenie bude použité predovšetkým pre zlepšenie vzhľadu obcí a to prostredníctvom zlepšenia stavu verejných priestranstiev, čo napomôže zvýšiť atraktivitu územia a jeho konkurencie schopnosť v cestovnom ruchu a zvýši kvalitu života obyvateľov územia.

Opatrenie Stratégie CLLD pod označením A.1.1. prispieva k fokusovej oblasti 6B - Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach. Opatrenie k tejto fokusovej oblasti prispieva predovšetkým prostredníctvom investícií do zlepšovania kvality života v oblasti infraštruktúry a miestnych služieb. Tieto investície budú mať vplyv na miestny ekonomický rozvoj v podobe vytvorenia podmienok pre podnikateľov. Zlepšené podmienky pre život obyvateľov budú mať vplyv na zabránenie odlivu obyvateľov z územia, čo predstavuje ako, uvádzame v analytickej časti, veľký problém územia. Optimálne a efektívne využívanie kultúrno-historického a prírodného potenciálu územia urýchlia naštartovanie miestneho ekonomického rozvoja založeného na efektívnom využívaní endogénnych zdrojov. Pre efektívny a udržateľný rast územia je vzhľadom na veľký potenciál vidieckeho cestovného ruchu územia, ktorý deklarujeme na základe výsledkov analýzy, dôležité podporovať investície do budovania infraštruktúry miestneho vidieckeho cestovného ruchu. Prísun turistov do územia bude mať za následok zvýšenie príjmov obyvateľstva, diverzifikáciu ponúkaných služieb a v konečnom dôsledku zlepšenie ekonomického postavenia samotných obcí.

Opatrenie B.1.1. - Dopravná prepojenosť a dostupnosť sídel vychádza zo špecifického cieľa v rámci IROP 5.1.2 – Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach – dopravné prepojenie a dostupnosť sídel (Obrázok č. 1). Opatrenie B.1.1 bude použité predovšetkým k zlepšeniu stavu infraštruktúry, zlepšeniu dostupnosti obcí a dopravy obyvateľov do a zo zamestnania a verejným službám, čo zabezpečí zvýšenie konkurencie schopnosti územia a zvýši kvalitu života jeho obyvateľov.

Opatrenie Stratégie CLLD v Priorite 1 pod označením B.1.1 prispieva k naplneniu špecifického cieľa IROP pod označením 5.1.2 - Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach. Opatrenie prostredníctvom investícií do infraštruktúru napomôže zlepšeniu dostupnosti územia a tým podporí vytváranie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi

rozvojovými centrami, za ktoré môžeme v území považovať mesto Podolínec a obec Hniezdne, čo napomôže lepšej dostupnosti služieb a v konečnom dôsledku povedie k zlepšeniu kvality života obyvateľov a návštevníkov územia.

Priorita 2:

Vytvorenie turisticky atraktívneho územia, zvýšením komplexnosti a kvality služieb v cestovnom ruchu.

Priorita územia vychádza z dôkladnej analýzy územia a identifikácie problémov v ktorých sa jasne ukázal vysoký potenciál územia pre rozvoj cestovného ruchu ukrytý predovšetkým v bohatosti prírodných zdrojov minerálnych vôd, vysokej estetickej hodnote územia a bohatosti kultúrnohistorických pamiatok a tradícií územia. V území je však existujúci turistický ruch koncentrovaný a nerovnomerne rozložený a kvalita služieb je na základe výsledkov dotazníkového šetrenia a rozhovorov s miestnymi aktérmi považovaná za nízku. Nedostatočná je aj propagácia územia a spolupráca aktérov rozvoja. Problémom územia je postupné starnutie obyvateľstva a odchod mladých ľudí z územia. Priorita sa zameriava na vytvorenie turisticky atraktívneho územia predovšetkým zlepšením spolupráce aktérov rozvoja a propagácie územia navonok, zvýšením komplexnosti a kvality služieb v cestovnom ruchu, a to prostredníctvom podpory investícií do rekreačnej infraštruktúry, podporou nepoľnohospodárskych činností v území. Tiež podporou spolupráce medzi malými podnikmi a spoločným využívaním zariadením a budov pri rozvoji služieb v oblasti cestovného ruchu a tiež zlepšením udržateľnosti vzťahov medzi vidieckymi centrami a ich zázemím.

Priorita bude naplnená prostredníctvom splnenia špecifického cieľa priority, ktorým je - Do roku 2023 vybudovať z územia MAS stredisko cestovného ruchu s ponukou služieb cestovného ruchu, turistickou a rekreačnou infraštruktúrou, ktoré je dostatočne propagované a pre rozvoj cestovného ruchu využíva najmä svoj vnútorný prírodný, kultúrno-historický potenciál a regionálnu gastronómiu.

Špecifický cieľ bude splnený prostredníctvom opatrení, ktoré budú prispievať v rámci PRV SR 2014-2020 k fokusovým oblastiam 6A, 6B, 6C a 2A. V rámci IROP budú tieto opatrenia prispievať k špecifickému cieľu 5.1.2.

K naplneniu špecifického cieľa budú napomáhať aj opatrenia C.1.1 Zlepšenie prístupu k zdravotným a sociálnym službám (OP LZ, IP 4.2) a opatrenie C.1.2 Aktívne začlenenie ohrozených skupín obyvateľov do života (OP LZ, IP 4.1).

Špecifický cieľ tejto priority bude splnený prostredníctvom opatrení stratégie CLLD A.2.1, A.2.2., A.2.3. a opatrenia B.2.1. K naplneniu špecifického cieľa budú prispievať aj opatrenia C.1.1 a C.1.2.

Obrázok č. 2: Opatrenia priority 2

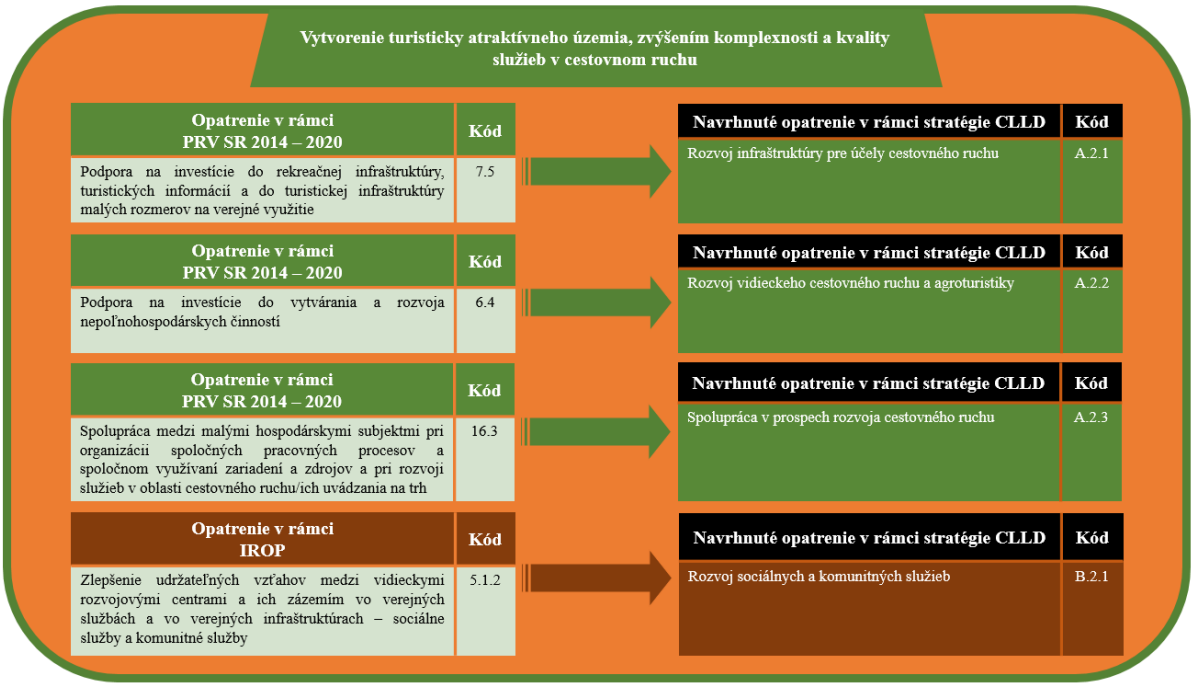

Opatrenie A.2.1. - Rozvoj infraštruktúry pre účely cestovného ruchu vychádza z podopatrenia PRV SR 2014-2020 7.5 – Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie (Obrázok č. 2). Opatrenie A.2.1. bude použité predovšetkým na rozvoj infraštruktúry pre účely cestovného ruchu ako napríklad budovanie cyklotrás, výstavba odpočívadiel pre peších turistov a cykloturistov, prístreškov pre možnosti odpočinku pri prameňoch minerálnych vôd, výstavba expozícií ľudových tradícií a podobne.

Opatrenie Stratégie CLLD pod označením A.2.1. prispieva k fokusovej oblasti 6B - Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach a to predovšetkým podporou rozvoja infraštruktúry pre účely cestovného ruchu ako napríklad budovanie cyklotrás, výstavba odpočívadiel a prístreškov pre možnosti odpočinku pri prameňoch minerálnych vôd. Opatrenie tiež sekundárne prispieva k fokusovej oblasti 5C - Uľahčenie dodávok a využívania obnoviteľných zdrojov energie, vedľajších produktov, odpadov, zvyškov a iných nepotravinových surovín na účely bioekonomiky a to predovšetkým prostredníctvom investícií do OZE a úspor energie, ktoré budú môcť byť súčasťou iných investícií v rámci

opatrenia napr. súčasťou rekonštrukcie kultúrneho domu bude výstavba kotolne na OZE a pod.

Opatrenie A.2.2. - Rozvoj vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky vychádza z podopatrenia PRV SR 2014-2020 6.4. – Podpora a investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností (Obrázok č. 2). Opatrenie A.2.2. bude použité pre účely rozvoja vidieckeho cestovného ruchu prostredníctvom podpory investícií do vytvárania a skvalitňovania služieb cestovného ruchu, propagácie miestnych gastronomických špecialít, tvorby náučných cyklotrás a turistických chodníkov a na podporu rozvoja vidieckeho cestovného ruchu, ktorý svojím zameraním a predovšetkým lepším rozmiestnením v území bude napomáhať rozvoju zamestnanosti a zlepšovaniu kvality života v území.

Opatrenie Stratégie CLLD pod označením A.2.2. prispieva k fokusovej oblasti 6A - Uľahčenie diverzifikácie, zakladania a rozvoja malých podnikov ako aj vytvárania pracovných miest a to predovšetkým podporov rozvoja infraštruktúry pre účely vidieckeho cestovného ruchu a podporou malých podnikov, pretože rozvoj zamestnanosti v terciárnom sektore má v území značný rastový potenciál a podporou budovania infraštruktúry cestovného ruchu v území sa nastolí širší rozvoj podnikateľskej činnosti a zabezpečí vznik nových pracovných príležitosti pre nezamestnaných a osobitne mladých ľudí, čím sa podporí ekonomický rast, stabilizácia a posilnenie vidieckej ekonomiky a generovanie nových pracovných miest a to napomôže zníženiu odchodu mladých ľudí z územia a pozitívne ovplyvní demografickú situáciu v území. Opatrenie ďalej prispieva k fokusovej oblasti 5C - Uľahčenie dodávok a využívania obnoviteľných zdrojov energie, vedľajších produktov, odpadov, zvyškov a iných nepotravinových surovín na účely bioekonomiky. K tejto fokusovej oblasti opatrenie prispieva predovšetkým prostredníctvom investícií do rekonštrukcie budov, čím sa zníži ich energetická náročnosť.

Opatrenie A.2.3. – Spolupráca v prospech rozvoja cestovného ruchu, vychádza z podopatrenia PRV SR 2014-2020 16.3 – Spolupráca medzi malými hospodárskymi subjektmi pri organizácii spoločných pracovných procesov a spoločnom využívaní zariadení a zdrojov a pri rozvoji služieb v oblasti cestovného ruchu a ich uvádzania na trh (Obrázok č. 2). Opatrenie A.2.3. bude použité pre zlepšenie spolupráce medzi podnikmi a poskytovateľmi služieb cestovného ruchu navzájom pri tvorbe a realizácii spoločných postupov, produktov a aktivít. Pôjde predovšetkým o podporu spolupráce v prospech rozvoja cestovného ruchu a k vytvoreniu priaznivej podnikateľskej klímy, ktorá naštartuje celkový rozvoj územia.

Opatrenie Stratégie CLLD pod označením A.2.3. prispieva k fokusovej oblasti 6C - Rozšírenie prístupnosti, využívania a kvality informačných a komunikačných technológií

(IKT) vo vidieckych oblastiach a to predovšetkým podporov rozvoja technickej infraštruktúry vo forme IKT prostriedkov a rozvojom spoločného webového sídla, vytvorením mobilných aplikácií s dostupnými informáciami o území a rozvojom spoločných informačných zdrojov o území. Opatrenie tiež prispieva k fokusovej oblasti 6A - Uľahčenie diverzifikácie, zakladania a rozvoja malých podnikov ako aj vytvárania pracovných miest a to predovšetkým rozvojom využívania potenciálu poľnohospodárskych a nepoľnohospodárskych podnikov organizovaním spoločných pracovných procesov, stretnutí za účelom vzdelávania a zdieľania skúseností čo povedie k tvorbe nových pracovných miest. Opatrenie ďalej prispieva k fokusovej oblasti 2A - Zlepšenie hospodárskeho výkonu všetkých poľnohospodárskych podnikov a uľahčenie reštrukturalizácie a modernizácie poľnohospodárskych podnikov, najmä na účely zvýšenia ich účasti na trhu, zamerania na trh a poľnohospodárskej diverzifikácie a to predovšetkým podporou spolupráce pri organizácii spoločných pracovných procesov, spoločnom využívaní zariadení a zdrojov a pri rozvoji služieb a marketingu v oblasti cestovného ruchu, rovnako ako aj podporou horizontálnej a vertikálnej spolupráce v rámci krátkych dodávateľských reťazcov a miestnych trhov. Opatrenie ďalej prispieva k fokusovej oblasti 1A - Podpora inovácie, spolupráce a rozvoja vedomostnej základne vo vidieckych oblastiach, a to predovšetkým podnecovaním vzniku nových produktov ako mobilných aplikácii o území, tiež podporou technológií, postupov a služieb vo vidieckych oblastiach, posilňovaním inovačnej kapacity aktérov prostredníctvom spolupráce na inovačných projektoch ako aj voľnou dostupnosťou dosiahnutých poznatkov pre širokú verejnosť a to predovšetkým zlepšením informovanosti o území, zlepšením propagácie územia v elektronickej podobe. Opatrenie ďalej prispieva k fokusovej oblasti 1B - Posilnenie prepojenia poľnohospodárstva, výroby potravín a lesného hospodárstva s výskumom a inováciou, a to aj na účely zlepšenia environmentálneho riadenia a výkonu a to predovšetkým prostredníctvom vzájomnej spolupráce, ktorá prepojí aktérov reprezentujúcich výskum aj prax v rôznych oblastiach za presadzovania inovatívnych riešení.

Opatrenie B.2.1 – Rozvoj sociálnych a komunitných služieb, vychádza z podopatrenia IROP 5.1.2 – Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach – dopravné prepojenie a dostupnosť sídel (Obrázok č. 2). Opatrenie B.2.1. bude použité predovšetkým k rozvoju sociálnych a komunitných služieb v území vo forme výstavby technickej infraštruktúry pre starších obyvateľov, zlepšenie služieb pre starších obyvateľov územia a tiež k podpore rozvoja komunitných služieb vo forme, čo povedie k zlepšeniu kvality života obyvateľov územia.

Opatrenie Stratégie CLLD v Priorite 2 pod označením B.2.1. prispieva k naplneniu špecifického cieľa IROP pod označením 5.1.2. - Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach. Opatrenie prispieva k splneniu cieľa predovšetkým prostredníctvom investícií do zlepšenia mobility občanov územia, predovšetkým znevýhodnených občanov vo vyššom veku a iných znevýhodnených sociálnych skupín.

K naplneniu špecifického cieľa budú napomáhať aj opatrenie C.1.1 Zlepšenie prístupu k zdravotným a sociálnym službám a opatrenie C.1.2. Aktívne začlenenie ohrozených skupín obyvateľov do života. Obe opatrenia vychádzajú z operačného programu ľudské zdroje.

Priorita 3:

Podpora a rozvoj podnikania za účelom zvyšovania zamestnanosti

Priorita podpory a rozvoja podnikania vychádza z analýzy územia a identifikácie problémov v ktorých sa jasne ukázal vysoký potenciál územia pre rozvoj cestovného ruchu a rozvoja zamestnanosti v cestovnom ruchu prostredníctvom zlepšenia kvality služieb v tomto odvetví. Zlepšenie kvality služieb a lepšia propagácia územia povedú k rastu zamestnanosti a to povedie k zvyšovaniu kapacít ľudských zdrojov a rastu zamestnanosti v území. Priorita sa zameriava na podporu a rozvoj podnikania v území za účelom zvyšovania zamestnanosti. Vychádza z analýzy územia a identifikácie potrieb, kde sa preukázal potenciál pre rozvoj zamestnanosti v oblastiach poľnohospodárstva a cestovného ruchu, pričom územie disponuje kvalitným a vzdelaním ľudským kapitálom. Rozvoj zamestnanosti je dôležitý pre využitie ľudského kapitálu územia, zníženie miery nezamestnanosti, zlepšenie kúpischopnosti obyvateľov a zvýšeniu kvality života obyvateľov územia.

Priorita bude naplnená prostredníctvom splnenia špecifického cieľa priority - Do roku 2023 zabezpečiť vytvorenie 6 nových pracovných miest podporou rozvoja poľnohospodárstva a podnikania, propagáciou, sieťovaním a vzdelávaním podnikateľov a podnikov.

Špecifický cieľ bude splnený prostredníctvom opatrení, ktoré budú prispievať v rámci PRV SR 2014-2020 k fokusovým oblastiam 2A, 2B, 5C a 3A a v rámci IROP budú aktivity prispievať k špecifickému cieľu 5.1.1.

Špecifický cieľ tejto priority bude splnený prostredníctvom opatrenia stratégie CLLD A.3.1 a opatrení B.3.1. a B.3.2. K naplneniu špecifického cieľa budú prispievať aj opatrenia C.3.1, C.3.2., C.3.3. a C.3.4.

Obrázok č. 3: Opatrenia priority 3

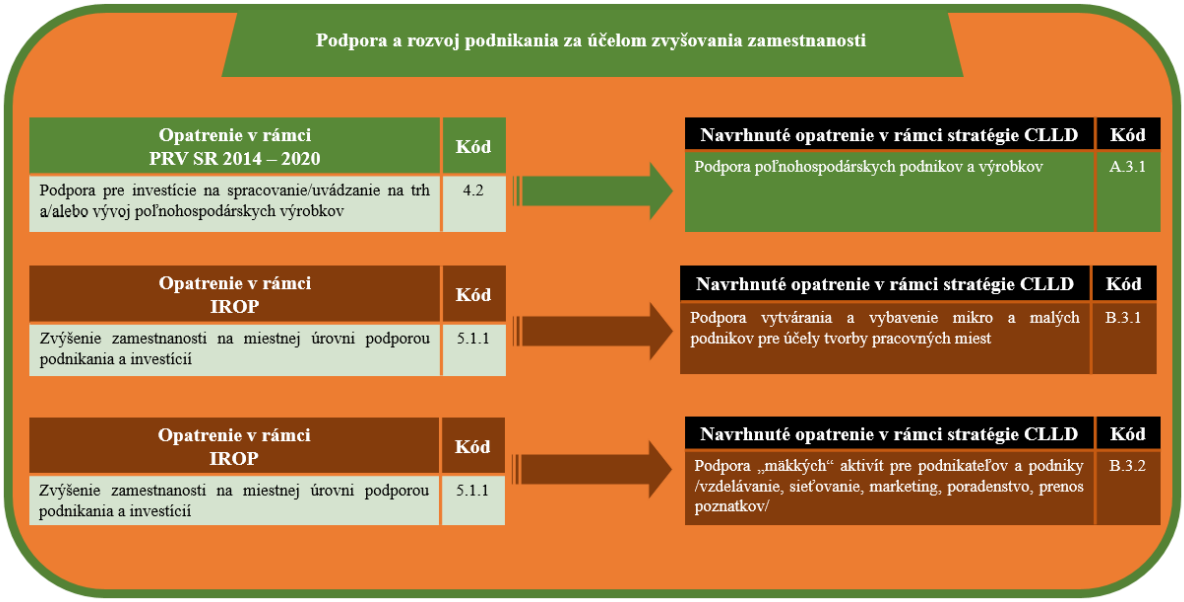

Opatrenie Stratégie CLLD A.3.1. – Podpora poľnohospodárskych podnikov a výrobkov vychádza z podopatrenia PRV SR 2014-2020 4.2. – Podpora pre investície na spracovanie/uvádzanie na trh a/alebo vývoj poľnohospodárskych výrobkov (Obrázok č. 3). Opatrenie A.3.1. bude použité predovšetkým na podporu poľnohospodárskych podnikov a výrobkov ako napríklad podpora miestnych gastronomických výrobkov, podpora jedinečných produktov charakteristických pre územia pre možnosti podpory cestovného ruchu a poľnohospodárov v území.

Opatrenie Stratégie CLLD pod označením A.3.1. prispieva k fokusovej oblasti 2A - Zlepšenie hospodárskeho výkonu všetkých poľnohospodárskych podnikov a uľahčenie reštrukturalizácie a modernizácie poľnohospodárskych podnikov, najmä na účely zvýšenia ich účasti na trhu, zamerania na trh a poľnohospodárskej diverzifikácie a to predovšetkým podporou rozvoja produkcie miestnych výrobkov, podporov investícií do technického vybavenia poľnohospodárskych podnikov a podporov diverzifikácie výroby v poľnohospodárstve. Opatrenie A.3.1. ďalej prispieva k fokusovej oblasti 2B - Uľahčenie vstupu poľnohospodárov s primeranými zručnosťami do odvetvia poľnohospodárstva a najmä generačnej výmeny a to predovšetkým podporou mladých a začínajúcich podnikateľov v odvetví poľnohospodárstva v území, podporov SHR a rodinných fariem. Opatrenie tiež prispieva k fokusovej oblasti 5C - Uľahčenie dodávok a využívania obnoviteľných zdrojov energie, vedľajších produktov, odpadov, zvyškov a iných nepotravinových surovín na účely bioekonomiky a to predovšetkým prostredníctvom podpory poľnohospodárstva a miestnych

producentov. Opatrenie A.3.1. tiež prispieva k fokusovej oblasti 3A - Zvýšenie konkurencieschopnosti prvovýrobcov prostredníctvom ich lepšej integrácie do poľnohospodársko-potravinového reťazca pomocou systémov kvality, pridávania hodnoty poľnohospodárskym produktom, propagácie na miestnych trhoch a v krátkych dodávateľských reťazcoch, skupín a organizácií výrobcov a medziodvetvových organizácií. Opatrenie k tejto fokusovej oblasti prispieva predovšetkým podporou miestnych producentov v území.

Opatrenie Stratégie CLLD B.3.1. – Podpora vytvárania a vybavenie mikro a malých podnikov pre účely tvorby pracovných miest vychádza z podopatrenia IROP 5.1.1. – Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a investícií (Obrázok č. 3). Opatrenie B.3.1. bude použité predovšetkým na podporu nových, ale aj existujúcich podnikateľov s cieľom podporiť zamestnanosť, inovácie a ekonomický rozvoj územia.

Opatrenie B.3.1. prispieva k naplneniu špecifického cieľa IROP pod označením 5.1.1. - Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií a to predovšetkým prostredníctvom rozvoja zamestnanosti v území s vysokou mierou nezamestnanosti a dlhodobej nezamestnanosti.

Opatrenie Stratégie CLLD B.3.2. – Podpora „mäkkých“ aktivít pre podnikateľov a podniky vychádza z podopatrenia IROP 5.1.1. – Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a investícií (Obrázok č. 3). Opatrenie B.3.2. bude použité predovšetkým na podporu marketingu mladých a začínajúcich podnikateľov, sieťovanie regionálnych producentov, podporu prenosu skúseností, podporu marketingu spoločných aktivít regionálnych producentova iné informačné aktivity pre podnikateľov ale aj obyvateľov územia.

Opatrenie B.3.2. prispieva k naplneniu špecifického cieľa IROP pod označením 5.1.1. - Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií a to predovšetkým prostredníctvom podpory vzdelávania a sieťovania podnikateľov.

K naplneniu špecifického cieľa budú napomáhať aj opatrenia C.3.1. Integrácia mladých ľudí na trh práce C.3.2. Podpora dlhodobo nezamestnaných prostredníctvom miestnych iniciatív a opatrenie C.3.3. Celoživotné vzdelávanie a zvyšovanie kvalifikácie podnikateľov v cestovnom ruchu, ktoré vychádzajú z operačného programu ľudské zdroje. Opatrenie C.3.4 Rozvoj vodnej turistiky v rámci spolupráce, ktoré tiež prispieva k naplneniu špecifického cieľa tejto priority, vychádza z programu cezhraničnej spolupráce SR a PL (Interreg, 5-A (PLSK) ID 1).

Priorita 4:

Efektívna činnosť MAS

Priorita efektívna činnosť MAS vychádza zo zamerania Stratégie CLLD. Miestny rozvoj vedený komunitou predstavuje ideálne riešenie mnohých problémov v území a efektívna činnosť MAS je základnou podmienkou napĺňania všetkých cieľov uvedených v Stratégii.

Priorita bude naplnená prostredníctvom splnenia špecifického cieľa priority - Zabezpečiť plynulý chod MAS a realizáciu činnosti spojených s uskutočňovaním stratégie CLLD.

Špecifický cieľ tejto priority bude splnený prostredníctvom opatrenia stratégie CLLD A.4.1 a opatrenia B.4.1.

Opatrenie Stratégie CLLD A.4.1. – Animácie a činnosti spojené s oživovaním stratégie CLLD vychádza z podopatrenia PRV SR 2014-2020 19.4 – Podpora na prevádzkové náklady a oživenie (Obrázok č. 4). Opatrenie A.4.1. bude použité predovšetkým na podporu činností a chodu MAS.

Opatrenie Stratégie CLLD B.4.1. – Činnosti spojené so zabezpečením chodu MAS a uskutočňovaním stratégie CLLD vychádza z podopatrenia IROP 5.1.1 – Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a investicií – financovanie a prevádzkovanie nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD (Obrázok č. 4). Opatrenie B.4.1. bude použité predovšetkým na podporu činností a chodu MAS a podporu činností spojených s napĺňaním stratégie CLLD pre MAS Partnerstvo pre región.

Obrázok č. 4: Opatrenia priority 4

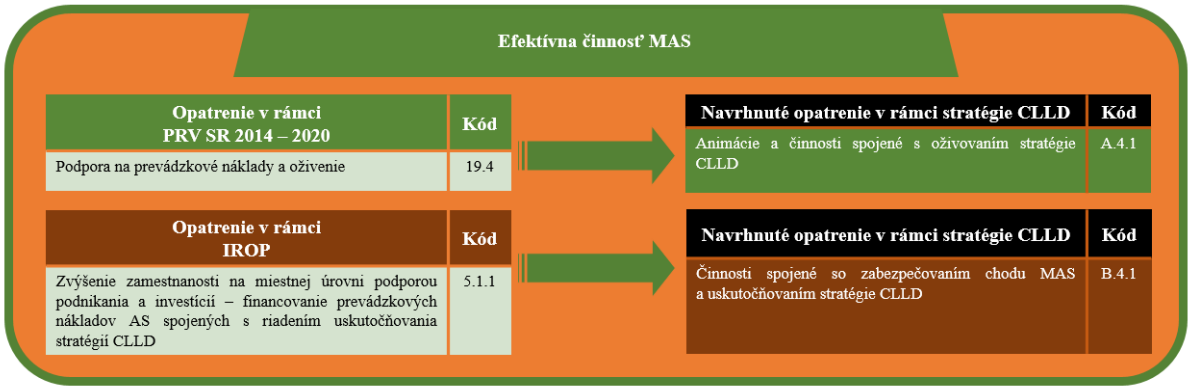

4.3. Súhrn strategického rámca

Dôkladná analýza územia, rozhovory a konzultácie s miestnymi aktérmi a obyvateľmi a vypracovanie SWOT analýzy územia nás priviedli k identifikácii potrieb územia. Na základe identifikovaných potrieb územia sme vytvorili víziu územia a strategický cieľ k jej naplneniu. Strategický cieľ indikoval priority v rozvoji územia. Na základe priorít územia a špecifických cieľov k ich naplneniu sme určili opatrenia, ktorými sa jednotlivé špecifické ciele budú napĺňať. Všetky navrhované opatrenia budú prispievať k priradeným fokusovým oblastiam v rámci PRV SR 2014-2020 a popísaným špecifickým cieľom IROP. Opatrenia budú tiež prispievať k plneniu cieľov Európy 2020.

Opatrenia vychádzajúce z potrieb územia plnia špecifické ciele stanovených priorít a tým napĺňajú strategický cieľ stratégie CLLD.

Tabuľka č. 3: Súhrnný prehľad strategického rámca

Názov stratégie Bohatstvo histórie - príležitosť pre budúcnosť		
Vízia Územie MAS je dobre propagovaným, turisticky atraktívnym územím so zachovanými prírodnými a kultúrnohistorickými pamiatkami, kvalitnými službami a vysokou kvalitou života obyvateľov a návštevníkov.		
Strategický cieľ Zvyšovanie kvality života obyvateľov a zvyšovanie atraktivity územia prostredníctvom rozvoja zamestnanosti a kvality služieb v cestovnom ruchu, budovania technickej a sociálnej infraštruktúry, rozvojom remesiel pri zachovaní a zveľadení prírodných, kultúrnohistorických a gastronomických špecifík územia.		
Priorita 1: **Zlepšenie vzhľadu a dostupnosti obcí, vytváraním, zlepšovaním a rozširovaním všetkých druhov infraštruktúry**		
Špecifický cieľ: Do roku 2023 zabezpečiť zlepšenie technickej infraštruktúry územia MAS, zveľadiť vzhľad obcí úpravou a tvorbou verejných priestranstiev, námestí a parkov, skvalitniť dostupnosť obcí a zabezpečiť spoločnú prepravu osôb. (špecifický cieľ primárne prispieva k fokusovej oblasti 6B)		
Opatrenia PRV: **A.1.1** Vytváranie, zlepšovanie a rozširovanie všetkých druhov infraštruktúry (7.2)	Opatrenia IROP: **B.1.1** Dopravná prepojenosť a dostupnosť sídiel (5.1.2)	Iné opatrenia:
Priorita 2: **Vytvorenie turisticky atraktívneho územia, zvýšením komplexnosti a kvality služieb**		

v cestovnom ruchu		
Špecifický cieľ: Do roku 2023 vybudovať z územia MAS stredisko cestovného ruchu s ponukou služieb cestovného ruchu, turistickou a rekreačnou infraštruktúrou, ktoré je dostatočne propagované a pre rozvoj cestovného ruchu využíva najmä svoj prírodný, kultúrno-historický potenciál a regionálnu gastronómiu. (špecifický cieľ primárne prispieva k fokusovej oblasti 6A, 6B, 6C, 2A)		
Opatrenia PRV: **A.2.1** Rozvoj infraštruktúry pre účely cestovného ruchu (7.5) **A.2.2** Rozvoj vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky (6.4) **A.2.3** Spolupráca v prospech rozvoja cestovného ruchu (16.3)	Opatrenia IROP: **B.2.1** Rozvoj sociálnych a komunitných služieb (5.1.2)	Iné opatrenia: **C.1.1** Zlepšenie prístupu k zdravotným a sociálnym službám (OP LZ, IP 4.2) **C.1.2** Aktívne začlenenie ohrozených skupín obyvateľov do života (OP LZ, IP 4.1)
Priorita 3: **Podpora a rozvoj podnikania za účelom zvyšovania zamestnanosti**		
Špecifický cieľ: Do roku 2023, zabezpečiť vytvorenie 6 nových pracovných miest podporou rozvoja poľnohospodárstva a podnikania, propagáciou, sieťovaním a vzdelávaním podnikateľov a podnikov. (špecifický cieľ primárne prispieva k fokusovej oblasti 2A, 2B, 2C, 5C, 3A, 4C)		
Opatrenia PRV: **A.3.1** Podpora poľnohospodárskych podnikov a výrobkov (4.2)	Opatrenia IROP: **B.3.1** Podpora vytvárania a vybavenie mikro a malých podnikov pre účely tvorby pracovných miest (5.1.1) **B.3.2** Podpora „mäkkých“ aktivít pre podnikateľov a podniky (5.1.1)	Iné opatrenia: **C.3.1** Integrácia mladých ľudí na trh práce (OP LZ, IP 2.1) **C.3.2** Podpora dlhodobo nezamestnamých prostredníctvom miestnych iniciatív (OP LZ, IP 3.1) **C.3.3** Celoživotné vzdelávanie a zvyšovanie kvalifikácie podnikateľov v cestovnom ruchu (OP LZ, IP 1.4)

		C.3.4 Rozvoj vodnej turistiky v rámci spolupráce SR a PL (Interreg, 5-A (PLSK) ID 1)
Priorita 4: **Efektívna činnosť MAS**		
Špecifický cieľ: Zabezpečiť efektívnu animáciu a uskutočňovanie činnosti spojených s oživovaním stratégie CLLD		
Opatrenia PRV: A.4.1 Animácie a činnosti spojené s oživovaním stratégie CLLD (19.4)	Opatrenia IROP:	Iné opatrenia:
Špecifický cieľ: Zabezpečiť plynulý chod MAS a realizáciu činnosti spojených s uskutočňovaním stratégie CLLD		
Opatrenia PRV:	Opatrenia IROP: B.4.1 Činnosti spojené so zabezpečovaním chodu MAS a uskutočňovaním stratégie CLLD (5.1.1)	Iné opatrenia:

4.5. Integrované znaky stratégie CLLD

Základným poslaním stratégie CLLD pre MAS Partnerstvo pre región je komplexný a trvalý rozvoj územia a zvyšovanie kvality života jeho obyvateľov na základe podpory rozvoja cestovného ruchu.

Hlavným integrovaným znakom stratégie CLLD je nadväznosť jednotlivých krokov plnenia stanovených cieľov stratégie. Vďaka dodržiavaniu intervenčnej logiky je zaručená efektívna postupnosť krokov, ktoré zabezpečia rozvoj územia.

Na základe analýzy má najlepšie predpoklady pre komplexný a trvalý rozvoj územia podpora cestovného ruchu. Zavádzaním opatrení podpory cestovného ruchu v území je zaručená podpora rozvoja zamestnanosti, zachovávanie kultúrnych tradícií a zvykov v území, zachovanie prírodného dedičstva pre budúce generácie, podpora miestnych produktov a propagácie územia. Tieto kroky nastolia rozvoj územia a povedú k zlepšeniu kvality života obyvateľov územia.

Zlepšenie infraštruktúry v území bude mať za následok zlepšenie dostupnosti územia, predovšetkým dostupnosť jednotlivých lokalít cestovného ruchu sa zlepší, čo pri zlepšení vzhľadu obcí, cez ktoré povedie trasa návštevníka územia, povedie k zlepšeniu celkového dojmu z územia a bude motivovať návštevníkov k dlhšiemu pobytu v území. Trávenie

voľného času v území a dlhší pobyt návštevníkov v území bude podporovaný prostredníctvo atrakcií vo forme cyklotrás, miestnych izieb ľudových tradícií a remesiel s možnosťou zážitkového cestovného ruchu, ochutnávkou miestnych gastronomických špecialít a výstavbou zón oddychu v blízkosti prameňov minerálnych vôd s možnosťou ochutnávky. Všetky atrakcie budú prepojené cez informačné zdroje vo forme IKT a bude zaručený voľný prístup k informáciám na jednotlivých stanovištiach.

Rozvoj cestovného ruchu bude podporený uskutočnením výskumov v území, ktoré budú mapovať zvyky, tradície a spôsob života v minulosti. Výsledky výskumu budú prezentované formou prístupnou širokej verejnosti, čo zvýši záujem o územie a povedie k nárastu návštevníkov územia, čo povedie k potrebe zvýšenia kapacít a zlepšenia kvality služieb v území. Zlepšenie kvality služieb bude mať za následok zvýšenie návštevnosti územia a zlepší jeho propagáciu formálnou, ale aj neformálnou cestou. Podpora cestovného ruchu povedie aj k potrebe sieťovania jednotlivých producentov a poskytovateľov CR. Zlepšenie doplnkových služieb v CR si bude vyžadovať spoluprácu miestnych producentov výrobkov a poskytovateľov služieb nie len v cestovnom ruchu. Zo zvýšenou návštevnosťou územia bude narastať tlak na rozvoj doplnkových služieb, ktoré následne nebudú slúžiť iba návštevníkom, ale aj obyvateľom územia, čo povedie k zlepšeniu ich kvality života.

Tvorba jedinečných gastronomických produktov slúžiacich na lepšiu propagáciu územia si bude vyžadovať podporu miestnych farmárov a producentov. Výrobky slúžiace na podporu cestovného ruchu budú prezentovať činnosti charakteristické pre územie a tradície a zvyky územia. Ich výrobou sa podporia miestny remeselníci čo povedie k nárastu ich produkcie a nárastu zamestnanosti. Sekundárne to napomôže zachovávaniu prírodného a kultúrno historického potenciálu územia.

Sieťovanie a vytváranie spoločných aktivít miestnych aktérov bude podporené vzájomnými školiacimi aktivitami a vzdelávaním pri výmene skúseností. To povedie k zlepšeniu koordinácie v službách v CR a doplnkových službách, zlepší celkové podnikateľské prostredie a povedie k rastu zamestnanosti v území.

Všetky opatrenia stratégie vychádzajú z analýzy a identifikácie potrieb územia a ich realizácia povedie k splneniu špecifických cieľov priorít rozvoja územia definovaných s stratégii CLLD, čo bude mať za následok multiplikačný efekt v podobe rastu zamestnanosti, zlepšenia kvality života v území, spomalí sa odchod mladých ľudí z územia a zlepší sa demografická štruktúra územia, zlepší sa propagácia územia a zvýši sa jeho turistická atraktivita. Tento stav bude zodpovedať vízii územia definovanej v stratégii CLLD.

4.6. Inovatívne znaky stratégie CLLD

Stratégia CLLD Bohatstvo histórie – príležitosť pre budúcnosť vytvorená pre potreby podpory rozvoja územia MAS Partnerstvo pre región obsahuje mnohé inovatívne znaky a postupy riešenia problémov, pričom na základe ich použitia ich rozdeľujeme do dvoch skupín. Prvou sú inovatívne znaky, ktoré vzišli so samotnej tvorby stratégie CLLD a druhou sú inovatívne znaky riešenia problémov územia.

Prvým a základným inovatívnym znakom je existencia samotnej stratégie CLLD, ktorá predstavuje prvý ucelený strategický rozvojový dokument, ktorý v sebe zahŕňa komplexnú analýzu zdrojov územia a zameriava sa na riešenie problémov v území. Obce územia MAS disponujú svojimi vlastnými rozvojovými dokumentmi, ale tie len v malej miere reflektujú potrebu vzájomnej spolupráce medzi obcami. Z tohto aspektu je existencia stratégie inovatívnym znakom rozvoja územia, pretože rozvoj územia nikdy nebol komplexne plánovaný.

Tvorba stratégie za použitia prístupu LEADER je tiež inovatívnym znakom rozvoja územia. Tento prístup umožňuje participáciu všetkých zložiek obyvateľstva a všetkých prítomných sektorových zložiek. Na základe prístupu LEADER je do iniciatívy rozvoja zapojené širšie spektrum aktérov, ktoré zaručuje lepšie predpoklady pre rozvoj územia. Stratégia predpokladá integrované a viacsektorové akcie podpory rozvoja, ktorých účelom bude naštartovanie spolupráce a vytváranie sietí miestnych aktérov na základe ktorých budú podporované ďalšie akcie podpory. Prístup LEADER predstavuje inovatívny znak rozvoja územia, pretože nebol nikdy v území použitý v takom rozsahu.

Inovatívnym znakom je nastavenie riešení problémov, ktoré predpokladá multiplikačný efekt. Zameranie stratégie na podporu cestovného ruchu predpokladá zlepšenie životných podmienok pre všetkých obyvateľov územia a naopak, opatrenia na podporu zvýšenia kvality života obyvateľov územia povedú k zvýšeniu atraktivity regiónu a tým napomôžu rozvoju cestovného ruchu. Tiež nadväznosť jednotlivých aktivít a podpora doplnkových služieb napomôžu plneniu základných cieľov stratégie.

Druhou skupinou inovatívnych znakov stratégie CLLD Bohatstvo histórie – príležitosť pre budúcnosť sú konkrétne inovatívne riešenia problémov územia.

Z analytickej časti vzišla potreba podpory rozvoja cestovného ruchu v území. Táto potreba sa bude napĺňať opatreniami, ktoré neboli v území použité. Pôjde predovšetkým o podporu výskumu miestnych zvykov a tradícií, kultúrnohistorických a religióznych špecifík územia prostredníctvom spolupráce s univerzitami formou rigoróznych, diplomových a bakalárskych prác. Výsledky prác budú použité na lepšiu propagáciu a to inovatívnymi

formami prostredníctvom informačných technológií. Výsledky tiež určia ďalšie aktivity v podpore rozvoja konkrétnych špecifík územia.

Podpora cestovného ruchu v území bude prebiehať aj formou náučno zážitkovou. Stratégia predpokladá napr. vznik izieb miestnych tradícií, v ktorých budú mať návštevníci možnosť priamo na mieste si vyskúšať vytvoriť produkt daného remesla. K jednotlivým expozíciám sa návštevníci dostanú prostredníctvom spoločnej infraštruktúry vo forme náučných cyklotrás, ktorá bude navyše obsahovať najmodernejšie prvky informačných technológii ako napr. QR kód na informačných tabuliach a vybraných miestach s odkazom na širšie informácie o území, o možnostiach odpočinku a rekreácie, prírodných zaujímavostiach a podobne.

Ďalšie inovatívne znaky vychádzajúce z potrieb podpory cestovného ruchu vidíme v možnostiach výroby miestnych produktov charakteristických pre územie vo forme gastronomickej ako napr. miestne špeciality, miestne výrobky s obsahom alkoholu, spomienkové a marketingové predmety a podobne.

Jednou zo základných identifikovaných potrieb bola aj potreba zvýšenia kvality služieb, ktorá sa v území bude riešiť prostredníctvo aktivít zameraných na podporu celoživotného vzdelávania a to nie len pre poskytovateľov služieb, ale aj zamestnancov. Vzdelávanie bude podporovať aj novovznikajúce podnikateľské subjekty, ktorým bude poskytnutá podpora a poradenstvo potrebné pre začatie podnikateľských aktivít.

5. Implementačný rámec

5.1. Popis riadiaceho a implementačného procesu

5.1.1. Riadiaci proces - organizačná štruktúra MAS

Z hľadiska právnej subjektivity má Partnerstvo pre región právnu formu občianskeho združenia v zmysle zákona SR č. 83/1990 Zb. O združovaní občanov v znení neskorších predpisov.

Členská základňa Občianskeho združenia „Partnerstvo pre región“ predstavuje partnerstvo verejného a súkromného sektora, tiež občianskych združení a neziskového sektora, ktoré pôsobia na jej území. Pomerné teritoriálne zastúpenie členov je zabezpečené tak, že všetci členovia majú trvalé bydlisko, sídlo, resp. prevádzku v jednej z obcí, ktorá spadá do územia partnerstva. Okrem uvedených kritérií partnerstvo spĺňa aj podmienky rodového a sociálneho zastúpenia. Vzhľadom na to, že územie Partnerstva sa vyznačuje značným počtom rómskej komunity a priaznivým zastúpením produktívneho obyvateľstva, táto skutočnosť odráža aj zloženie organizačnej štruktúry a zatupenie obyvateľov do orgánov združenia.

Konkrétny zoznam členov Partnerstva pre región je uvedený v Personálnej matici (príloha), štruktúra a organizácia partnerstva je presne špecifikovaná v stanovách (príloha), v schéme organizačnej štruktúry (Obrázok č.5) a v organizačnom poriadku (príloha). Všetky pracovné pozície potrebné k efektívnemu plneniu cieľov stratégie CLLD sú obsadené a v prípade personálnych zmien budú obsadené kvalifikovanými pracovníkmi, ktorí budú spĺňať všetky stanovené požiadavky a schopnosti k efektívnemu chodu MAS a plneniu stanovených cieľov. Združenie je zoskupenie predstaviteľov verejných a súkromných miestnych spoločensko-hospodárskych záujmov, v ktorých na úrovni rozhodovania nemajú ani orgány verejnej moci, ani žiadna záujmová skupina viac ako 49 % hlasovacích práv.

Práva a povinnosti, spôsob voľby a výberu jednotlivých zástupcov a konkrétne popisy jednotlivých orgánov MAS sú v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení a popísané v Organizačnom a Pracovnom poriadku a Stanovách o.z., ktoré sú prílohami Stratégie CLLD.

Obrázok č. 5: Schéma organizačnej štruktúry Partnerstva

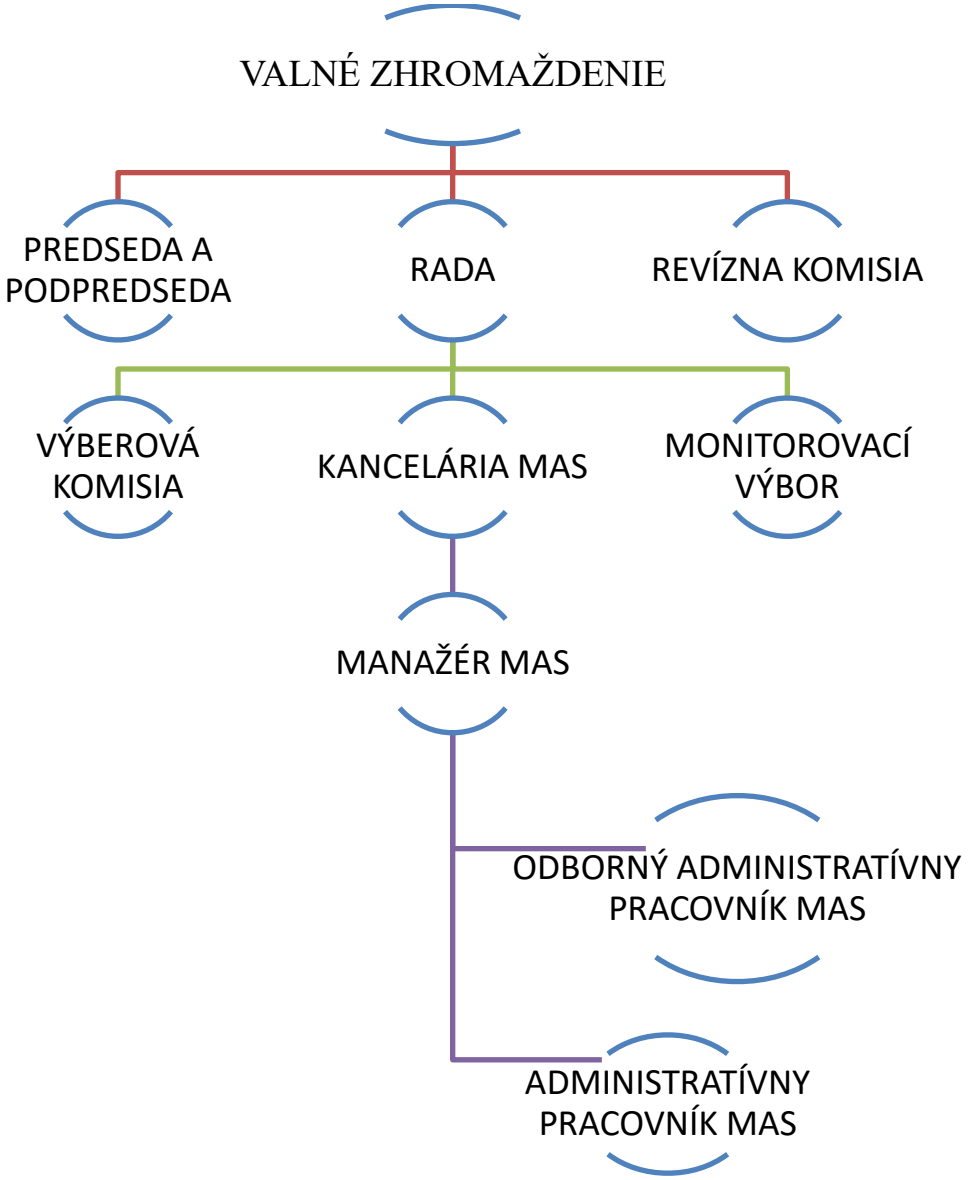

Valné zhromaždenie

Valné zhromaždenie členov združenia je najvyšším orgánom združenia a je tvorené všetkými členmi združenia. Členmi združenia sú zástupcovia jednotlivých sektorov so záujmom o rozvoj svojho územia na báze spolupráce, dlhoročnými skúsenosťami v oblastiach regionálneho rozvoja, vidieckeho cestovného ruchu, poľnohospodárstva a s praxou implementácie investičných a neinvestičných projektov realizovaných na území Partnerstva pre región. Dlhoročnú spoluprácu a skúsenosti dopĺňajú aj kvalifikačné predpoklady členov. Valné zhromaždenie členov združenia Partnerstva pre región je zoskupenie obyvateľov, ktorí chcú vytvoriť tie najlepšie podmienky pre kvalitný život pre miestnych obyvateľov.

Povinnosti a zodpovednosť členov orgánu je popísaná v stanovách a organizačnom poriadku partnerstva (príloha). Činnosť, práva a povinnosti tohto orgánu sa riadia ustanoveniami Systému riadenia CLLD v platnom znení.

Rada

Rada Partnerstva pre región je výkonným orgánom združenia (úroveň rozhodovania), ktorý zodpovedá za svoju činnosť Valnému zhromaždeniu, ktorý ho volí na dobu 4 rokov. Rada je tvorená 7 členmi. Kvalifikačné predpoklady 1/3 členov Výkonného orgánu zodpovedajú nasledovným kritériám:

Členovia Rady disponujú minimálne 5 ročnými skúsenosťami v oblasti potravinárstva, poľnohospodárstva, lesníctva, rozvoja vidieka, regionálneho rozvoja a skúsenosťami s implementáciou projektov. Členovia Rady sú volení na základe prísnych kritérií a sú to ľudia, ktorých spája spoločná snaha o zlepšenie podmienok života obyvateľov. Sú kvalifikovaní s bohatými skúsenosťami s prácou s ľuďmi, s implementáciou projektov a širokým právnym povedomím.

Stretnutia Valného zhromaždenia členov združenia a Rady prebiehajú v pravidelných intervaloch, v súlade so Stanovami a Organizačným poriadkom. Povinnosti a zodpovednosť členov orgánu je popísaná v Stanovách a Organizačnom poriadku partnerstva (príloha). Činnosť, práva a povinnosti tohto orgánu sa riadia ustanoveniami Systému riadenia CLLD v platnom znení.

Predseda a podpredseda

Predseda Občianskeho združenia „Partnerstvo pre región“ je štatutárnym zástupcom združenia navonok, podpisuje príslušné dokumenty v súlade s rozhodnutiami Rady a vedie priebeh stretnutí Valného zhromaždenia. Je to človek, ktorý dobré pozná problémy územia, aktívne sa zapája do ich riešenia a vedie spoločnú formálnu aj neformálnu diskusiu s obyvateľmi územia a snaží sa zistiť najpálčivejšie aktuálne problémy v území a ich riešenie. Je to všeobecne uznávaná autorita, ktorá podporuje vzájomné spoznávanie sa a budovanie priateľstiev medzi obyvateľmi územia.

Podpredseda združenia je blízkym spolupracovníkom predsedu, zastupuje ho v nevyhnutných situáciách a je spoločensky uznávanou autoritou.

Predseda MAS je štatutárnym orgánom MAS, pričom koná v mene MAS samostatne a je zastupiteľný podpredsedom, ktorý koná v mene MAS samostatne v prípade:

a. Neprítomnosti predsedu MAS na základe písomného poverenia predsedom MAS,

b. Identifikovania konfliktu záujmov pri procesoch spojených so schvaľovaním výziev, ich zmien, na predkladanie ŽoNFP/ŽoPr.

Predseda aj podpredseda partnerstva majú dosiahnuté vysokoškolské vzdelanie II. stupňa, skúsenosti v regionálnom rozvoji a podmienka zastúpenia verejným aj súkromným sektorom zaručuje správne vedenie partnerstva. Povinnosti a zodpovednosť členov orgánu je popísaná v Stanovách a Organizačnom poriadku partnerstva (príloha). Činnosť, práva a povinnosti tohto orgánu sa riadia ustanoveniami Systému riadenia CLLD v platnom znení.

Revízna komisia

Revízna komisia Občianskeho združenia „Partnerstvo pre región" je kontrolným orgánom, ktorý za svoju činnosť zodpovedá Valnému zhromaždeniu. Vykonáva najmä hodnotenie a kontrolu priebežného hospodárenia a nakladanie s majetkom Združenia. Kontroluje dodržiavanie stanov a interných organizačných predpisov Združenia. Revízna komisia vypracováva správy o svojej činnosti Valnému zhromaždeniu najmenej raz ročne. Revízna komisia má troch členov. Činnosť, práva a povinnosti tohto ogránu sa riadia ustanoveniami Systému riadenia CLLD v platnom znení.

Kancelária MAS

Kancelária MAS je zriadená Radou a jej hlavnou činnosťou je zabezpečenie spravovania verejných prostriedkov, ako aj manažovanie činnosti a realizácia úloh združenia. Na čele kancelárie je manažér menovaný Radou, ktorá na základe splnenia (kvalifikácia, vzdelanie, prax) kritérií vykonáva výber. Kancelária je reprezentačným miestom, sídli v obci Hniezdne č.p. 180, disponuje veľkou zasadacou miestnosťou a je vybavená najmodernejšou kancelársku technikou. Kancelária pracuje na základe Pracovného a Organizačného poriadku schváleného Radou Partnerstva. Administratívu a realizáciu úloh kancelárie združenia zabezpečujú zamestnanci (administratívny pracovník, účtovník) Partnerstva pre región, ktorí môžu byť členmi občianskeho združenia, avšak nesmú byť členmi orgánov združenia, pričom účtovnícke práce je možné zabezpečiť aj zmluvným spôsobom.

a) Manažér MAS je riadený predsedom, podpredsedom a/alebo Radou a jeho hlavné úlohy a zodpovednosť sú určené v Stanovách združenia. Manažér MAS má ukončené vysokoškolské vzdelanie a má viac ako 5 ročnú prax na pozícii manažéra, v oblasti projektového manažmentu, prax v oblasti tvorby a implementácie a koordinácie projektov v rámci EŠIF. Manažér partnerstva má rozsiahlu znalosť o území, je spoločenský,

komunikatívny, má záujem o riešenie problémov v území a nebojí sa presadzovať predstavy a ciele MAS.

b) Odborný administratívny asistent je riadený manažérom MAS. Kvalifikačným predpokladom pre výkon funkcie je minimálne vysokoškolské vzdelanie II. stupňa a min. odborná prax 2 roky alebo ukončené úplné SŠ vzdelanie s maturitou a min. odborná prax 3 roky.

c)Administratívny pracovník je riadený manažérom združenia. Kvalifikačným predpokladom pre výkon funkcie je minimálne stredoškolské vzdelanie a prax v administratíve.

Výberová komisia

Výberová komisia MAS vykonáva v zmysle čl. 34 ods. 3, písm. c) a f) Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady č. 1303/2013 výber ŽoNFP/ŽoPr podľa poradia ich prínosu k plneniu cieľov a zámerov Stratégie CLLD a stanovuje výšku podpory. Zloženie členov musí byť vyvážené a reprezentatívne v zmysle Nariadenia (EÚ) č. 1303/2013, teda musí byť zabezpečené, aby aspoň 50 % hlasov rozhodnutí o výbere patrilo partnerom, ktorí nie sú orgánmi verejnej správy, zároveň musí byť umožnený výber písomným konaním. Výberová komisia má minimálne 3 členov. Počet členov musí byť vždy nepárny. Výberová komisia pracuje v súlade so stanovami Občianske združenie „Partnerstvo pre región“ Miestna akčná skupina, Systémom riadenia CLLD 2014 -2020 podkap. 6.1.4.3., vypracovaným štatútom Výberovej komisie a Príručkou pre hodnotiteľa, ktoré tvoria prílohy stratégie. S cieľom naplnenia týchto podmienok výberová komisia v rámci PRV SR 2014 – 2020 vykonáva činnosti v súlade s ustanoveniami Systému riadenia CLLD v platnom znení. Výberová komisia je v rámci IROP menovaná iba v prípade rovnakého počtu bodov predmetnej výzvy. Činnosť, práva a povinnosti tohto orgánu sa riadia ustanoveniami Systému riadenia CLLD v platnom znení. **Monitorovací výbor**

Monitorovací výbor je kontrolným orgánom, ktorý pracuje v súlade s ustanoveniami systému riadenia CLLD v planom znení, a stanovami MAS Počet členov výboru určuje Rada a musí vždy byť nepárny. Monitorovací výbor je kontrolným orgánom, ktorý v súčinnosti s Radou a manažérom MAS zabezpečuje monitorovanie a hodnotenie implementácie stratégie a svojou činnosťou prispieva k zabezpečovaniu transparentnosti postupov riešenia problémov.

Členovia monitorovacieho výboru pôsobia v území MAS, poznajú problémy územia, ktoré riešia spolu s manažérom MAS a Radou, pričom vypracovávajú správy o monitoringu

za ročné obdobie. Činnosť, práva a povinnosti tohto orgánu sa riadia ustanoveniami Systému riadenia CLLD v platnom znení.

5.1.2. Implementačný proces

Implementačný proces stratégie CLLD Bohatstvo histórie – príležitosť pre budúcnosť sa bude realizovať prostredníctvom prostriedkov PRV SR 2014 -2020 z EPFRV a prostriedkov IROP 2014-2020 z EFRR. Stratégia stanovila opatrenia, ktoré vychádzajú z týchto grantových schém a na základe výziev bude realizovať napĺňanie svojich cieľov. Implementačný proces bude sa bude realizovať v súlade so Systémom riadenia CLLD 2014 – 2020, a to na troch úrovniach:

- na úrovni PRV, pre výzvy, ktorých opatrenia budú financované z EPFRV
- na úrovni IROP, pre výzvy, ktorých aktivity budú financované z EFRR
- pri projektoch, ktoré budú podporené z vlastných resp. iných zdrojov, MAS uplatní rovnaký implementačný proces v zmysle podmienok Systému riadenia CLLD

Tabuľka F Implementačný proces

	PRV na úrovni MAS	IROP na úrovni MAS
Vyhlasovanie výziev na predkladanie ŽoNFP/ŽoPr	– – MAS vypracuje harmonogram výziev na predkladanie ŽoNFP, ktorý schvaľuje štatutárny zástupca MAS (predseda/podpredseda). – MAS každoročne v termíne do 30. januára zverejní prostredníctvom ITMS 2014+ a svojho webového sídla harmonogram výziev na nasledujúci kalendárny rok postupom uvedeným v Systéme riadenia CLLD v platnom znení. – MAS je zodpovedná za aktualizáciu harmonogramu výziev v zmysle postupov uvedených v príručke pre prijímatelia LEADER a Systéme riadenia CLLD v platnom znení. – MAS vypracuje výzvu na predkladanie ŽoNFP v ITMS2014+ v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení a podmienkami systému ITMS2014+. – Štatutárny zástupca MAS (predseda/podpredseda) schvaľuje výzvu na predkladanie ŽoNFP, ako aj jej prípadné zrušenie/zmenu. – Po vypracovaní výzvy na predkladanie ŽoNFP zo strany MAS v ITMS2014+ a jej posúdením zo strany PPA v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení, MAS vykoná aktiváciu predmetnej výzvy na predkladanie ŽoNFP v systéme ITMS2014+ a zverejní výzvu na predkladanie ŽoNFP aj na svojom webovom sídle. – Vyhlasované výzvy na predkladanie ŽoNFP MAS na úrovni PRV budú mať formu uzavretých výziev, pričom MAS uplatní jednokolový výber projektov (Systém riadenia CLLD 2014 -2020 podkap. 9.1.). – Pri zmene/zrušení výzvy na predkladanie ŽoNFP, MAS postupuje v zmysle Systému riadenia CLLD 2014 -2020 podkap. 9.4. –	– Základným metodickým podkladom na predloženie ŽoPr je výzva na predkladanie ŽoPr pričom postup pri vyhlasovaní výziev na predkladanie ŽoPr v rámci IROP 2014 – 2020 sa riadi podľa podkap. 11.2 Systému riadenia CLLD 2014 – 2020 – MAS vyhlasuje výzvy na výber realizátorov svojej stratégie (ďalej len „ReS“), teda na predkladanie žiadostí ReS o príspevok (ďalej len „ŽoPr“) v súlade s podkap. 11.2 Systému riadenia CLLD 2014 – 2020. – Proces od vyhlásenia výzvy na predkladanie ŽoPr až po výber ŽoPr a podpis zmluvy medzi MAS a ReS sa neriadi ustanoveniami zákona o EŠIF ani SyR EŠIF. Výber ŽoPr je plne v kompetencii MAS, pričom musí prebehnúť objektívne a transparentne. (podkap. 11.1 Systému riadenia CLLD 2014 - 2020) – MAS vyhlasuje výzvy v súlade s indikatívnym harmonogramom výziev, zverejnenom na webovom sídle MAS. MAS je zodpovedná za aktualizáciu harmonogramu v súlade s podkap. 11.2 Systému riadenia CLLD 2014 -2020. – MAS pripravuje výzvy a dokumenty, ktoré sú relevantné vo vzťahu k výzve vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť. MAS je povinná sa riadiť pri príprave výzvy a relevantných dokumentov vzormi formulárov a metodickými pokynmi RO pre IROP v súlade s podkap. 11.2 Systému riadenia CLLD 2014 -2020. – MAS vyhlási výzvu jej zverejnením na svojom webovom sídle až po odsúhlasení výzvy zo strany RO pre IROP. RO pre IROP zabezpečí zverejnenie informácie o zverejnení výzvy MAS na svojom webovom sídle s aktívnym odkazom na webovú stránku MAS. – Postup MAS pri zmenách a zrušení výzvy sa riadi podmienkami stanovenými v Systéme riadenia CLLD 2014 – 2020 podkap. 11.3.

Príjem, registrácia a hodnotenie ŽoNFP/ŽoPr	Žiadateľ doručuje ŽoNFP s prílohami elektronicky prostredníctvom verejnej časti ITMS2014+ a v písomnej forme na adresu určenú v predmetnej výzve. Doručením ŽoNFP na MAS sa začína konanie o žiadosti. Po doručení písomnej formy ŽoNFP vrátane príloh na adresu sídla MAS, ŽoNFP bude zo strany MAS zaevidovaná podľa štandardných postupov evidovania došlej pošty a zároveň bude vystavené žiadateľovi Potvrdenie o prijatí ŽoNFP. Následne MAS: – Vykoná administratívne overenie ŽoNFP - posúdi splnenie podmienok pre doručenie ŽoNFP - riadne, včas a vo forme určenej vo výzve (Systém riadenia CLLD 2014 -2020 podkap. 9.5.2 a Príručka pre prijímateľa LEADER). – Na základe posúdenia splnenia podmienok doručenia ŽoNFP, v prípade, že ŽoNFP nebola doručená riadne a v predpísanej lehote, vydá MAS Rozhodnutie o zastavení konania (Systém riadenia CLLD 2014 -2020 podkap. 9.5.2). – V prípade ak žiadateľ splnil podmienky doručenia ŽoNFP, zaregistruje MAS ŽoNFP v ITMS2014+ a vykoná overenie ostatných podmienok poskytnutia príspevku. – MAS posudzuje v rámci administratívneho overenia aj podmienky poskytnutia príspevku alebo ich časť, ktoré sú určené vo výzve s výnimkou tých, ktoré sú úplne alebo z časti overované v rámci odborného hodnotenia ŽoNFP. MAS vykoná overenie podmienok poskytnutia príspevku na základe údajov a informácií uvedených žiadateľom vo formulári ŽoNFP a v relevantných prílohách ŽoNFP. Spôsob preukázania splnenia podmienok poskytnutia príspevku je definovaný v Systéme riadenia CLLD 2014 -2020 podkap 9.5.2. – V prípade, ak pri overovaní splnenia podmienok poskytnutia príspevku vzniknú pochybnosti o pravdivosti alebo úplnosti ŽoNFP alebo jej príloh, MAS tieto pochybnosti oznámi žiadateľovi a vyzve ho, aby sa k nim vyjadril, resp. v prípade pochybností o kompletnosti ŽoNFP, MAS vyzve žiadateľa na doplnenie. Podmienky a postupy v rámci procesu doplnenia ŽoNFP sú uvedené v Systéme riadenia CLLD podkap. 9.5.3. – MAS bude pri vzájomnej komunikácii so žiadateľom/prijímateľom v rámci implementácie stratégie CLLD využívať elektronicky spôsob komunikácie a to prostredníctvom e-mailu. V prípade, ak MAS neobdrží do 5 pracovných dní „Potvrdenie o prijatí a Potvrdenie o prečítaní“, je povinná predmetnú výzvu zaslať písomnou formou prostredníctvom doporučeného doručovania zásielok. – V prípade splnenia všetkých podmienok poskytnutia príspevku, ktorých overenie je súčasťou administratívneho overenia je ŽoNFP postúpená na ďalšie odborné hodnotenie. – MAS v procese schvaľovania ŽoNFP hodnotí oprávnenosť výdavkov, kontroluje dodržanie pravidiel SR a EÚ pri obstarávaní tovarov, služieb, stavebných prác a súvisiacich postupov a dodržanie minimálnej a maximálnej výšky oprávnených výdavkov (Systém riadenia CLLD 2014 -2020 podkap 9.5.4). – MAS priradí k ŽoNFP odborných hodnotiteľov (2 hodnotitelia na 1 ŽoNFP), ktorí vykonávajú odborné hodnotenie ŽoNFP v súlade s podkap. 9.5.5 Systému riadenia CLLD, Príručkou pre hodnotiteľa a na základe hodnotiacich kritérií zverejnených vo výzve. Výstupom z odborného hodnotenia je hodnotiaci hárok, ktorý obsahuje vyhodnotenie hodnotiacich kritérií z odborného hodnotenia a súčet dosiahnutých bodov. Špecifiká postupov odborného hodnotenia ŽoNFP sú uvedené v príručke pre prijímateľa LEADER a Systéme riadenia CLLD 2014 – 2020	– ŽoPr sa podáva písomne v určenej forme na adresu sídla MAS určenú vo výzve ako aj v elektronickej forme podľa inštrukcií definovaných vo výzve. Vzor formuláru ŽoPr a prierezovo využívaných príloh vydáva RO pre IROP pre všetky MAS. Neoddeliteľnou súčasťou ŽoPr sú povinné prílohy, ktorých minimálne náležitosti definuje MAS vo výzve. . – Po doručení ŽoPr MAS posúdi splnenie podmienky doručenia ŽoPr riadne, včas a vo forme určenej vo výzve. ŽoPr je doručená vo forme určenej MAS, ak je doručená v písomnej podobe a elektronicky. Posúdenie splnenia a nesplnenia podmienok je definované v podkap. 11.6.2 Systému riadenia CLLD a vo výzve MAS. – Pri ŽoPr, ktoré splnili podmienky doručenia, MAS ďalej overí v rámci administratívneho overenia splnenie každej jednotlivej podmienky poskytnutia príspevku v súlade s podkap. 11.6.2, bod 5-7 Systému riadenia CLLD. – V prípade, ak na základe preskúmania ŽoPr a jej príloh vzniknú pochybnosti o pravdivosti alebo úplnosti ŽoPr alebo jej príloh, postupuje MAS v zmysle podkap. 11.6.2 ods. 8-11 Systému riadenia CLLD. V prípade splnenia všetkých podmienok poskytnutia príspevku, ktorých overenie je súčasťou administratívneho overenia, je ŽoPr postúpená na odborné hodnotenie. – Odborné hodnotenie ŽoPr v rámci MAS vykonávajú minimálne dvaja odborní hodnotitelia v súlade s podkap. 11.6.3 Systému riadenia CLLD, ktorí vyhodnotia predložené ŽoPr na základe hodnotiacich kritérií zverejnených vo výzve a v stratégii CLLD a v súlade s Príručkou pre hodnotenie ŽoPr odbornými hodnotiteľmi. Ak počas odborného hodnotenia odborní hodnotitelia zistia, že na posúdenie splnenia odborného hodnotenia je potrebné poskytnúť zo strany ReS doplňujúce informácie, MAS postupuje v súlade s bodom 5. podkap. 11.6.3 Systému riadenia CLLD. – Konečným výstupom je hodnotiaci hárok v zmysle podkap. 6.1.4.7 Systému riadenia CLLD. – V prípade ak ŽoPr nesplnila podmienky odborného hodnotenia, MAS postupuje v zmysle podkap. 11.6.3 Systému riadenia CLLD. – MAS vymedzí oprávnenosť výdavkov, ako aj vecnú náplň oprávnených výdavkov v súlade s IROP v stratégii CLLD, vo výzve a v príručke pre ReS. MAS rozhoduje o oprávnenosti, resp. neoprávnenosti výdavkov projektu v procese schvaľovania ŽoPr a kontroly projektov. MAS zodpovedá za transparentnú, jednoznačnú a efektívnu interpretáciu oprávnenosti výdavkov vo vzťahu k IROP. Podmienky ktoré musia spĺňať výdavky z vecného hľadiska sú určené v Systéme riadenia CLLD 2014 – 2020 podkap. 11.6.1.3

Výber ŽoNFP/ŽoPr	- Výkonný výbor MAS zriaďuje pre každú výzvu minimálne trojčlennú výberovú komisiu. Aplikáciou rozlišovacích kritérií v ITMS2014+ výberová komisia stanoví poradie ŽoNFP, ktoré je vytvorené od najvyššie umiestnenej ŽoNFP spĺňajúcu všetky podmienky pre poskytnutie príspevku po najnižšie umiestnenú ŽoNFP spĺňajúcu všetky podmienky pre poskytnutie príspevku. - Po ukončení procesu výberu ŽoNFP výberová komisia vypracuje v rámci každého kola hodnotenia záverečnú správu z výzvy (ŽoNFP) v súlade s ustanoveniami Systému riadenia CLLD, podkap. 9.6.1. - Špecifiká postupov jednokolového procesu výberu sú uvedené v príručke pre prijímateľa LEADER. – Výberová komisia vykonáva v rámci výberu projektov činnosti uvedené v ods. 1 kapitoly 6.1.4.3. Systému raidenia CLLD v platnom znení.	– MAS pri výbere a hodnotení ŽoPr zodpovedá za dodržiavanie princípov transparentnosti, rovnakého zaobchádzania, nediskriminácie a dodržiavania podpory rovnosti mužov a žien a udržateľného rozvoja (v zmysle čl. 7 a 8 nariadenia 1303/2013).Výberová komisia v súlade s kapitolou 6.1.4.3 Systému riadenia CLLD overí výsledky administratívnej kontroly ŽoPr a odborného hodnotenia (hlasovaním vyjadrí súhlas alebo nesúhlas s odborným hodnotením) a následne aplikáciou výberových kritérií, ktorých súčasťou sú rozlišovacie kritéria stanoví poradie ŽoPr v súlade s podkap. 11.7 Systému riadenia CLLD. – Po ukončení procesu výberu ŽoPr výberová komisia vypracuje v rámci každého kola hodnotenia Protokol o výbere ŽoPr, v ktorom navrhne jednotlivé ŽoPr na schválenie, a ktorý predloží spolu so všetkými predloženými ŽoPr na RO pre IROP v súlade podkap. 11.7 bod 3-4 Systému riadenia CLLD.
Zmluva o poskytnutí NFP	Príspevok sa poskytuje prijímateľovi na základe a v súlade so zmluvou uzavretou podľa § 269 ods. 2 Obchodného zákonníka. Zmluva upravuje práva a povinnosti prijímateľa a poskytovateľa pri realizácii projektu a počas doby udržateľnosti projektu. PPA zašle písomný návrh na uzavretie zmluvy o poskytnutí NFP a určí lehotu na prijatie návrhu žiadateľovi. Podpis zmluvy o poskytnutí NFP sa riadi podľa podkap. 9.8 a ukončenie zmluvy o poskytnutí NFP podľa podkap. 9.9 Systému riadenia CLLD 2014 – 2020.	– Po odoslaní oznámení o schválení ŽoPr MAS (v súlade s podmienkami uvedenými v zmluve o poskytnutí NFP uzatvorenej medzi RO pre IROP a MAS) zabezpečí uzatvorenie zmluvy s užívateľom (ReS), ktorá upraví práva a povinnosti medzi MAS a ReS. Zmluva s užívateľom sa uzatvára podľa § 269 ods. 2 Obchodného zákonníka v nadväznosti na § 25 ods. 1 zák. č. 292/2014 Z.z. – Proces uzatvorenia zmluvy sa riadi podľa podkap. 11.9 Systému riadenia CLLD – MAS zabezpečí zverejnenie zmluvy s užívateľom v centrálnom registri zmlúv v súlade s bodom 10. podkap. 11.9 Systému riadenia CLLD.
	PRV na úrovni PPA	**IROP na úrovni RO**

Príjem, registrácia a hodnotenie ŽoNFP/ŽoPr	- PPA zabezpečí príjem posúdených ŽoNFP vrátane záverečnej správy z výzvy (ŽoNFP) z MAS. - PPA v rámci administratívneho overenia overí splnenie podmienok doručenia ŽoNFP na MAS a následne ostatných podmienok poskytnutia príspevku, určených vo výzve MAS a taktiež overí splnenie podmienok zo strany MAS v zmysle kapitoly 5 kapitoly 6.1 Systému riadenia CLLD, ktoré sú bližšie definované v príručke pre prijímateľa LEADER a to v rámci konania o ŽoNFP. - Následne PPA a MAS postupuje v zmysle ustanovení podkapitoly 9.7 Systému riadenia CLLD v platnom znení. - Pri kompletných ŽoNFP overuje PPA splnenie každej jednotlivej podmienky poskytnutia príspevku v systéme ITMS2014+ (ak relevantné). Špecifiká postupov kontroly vecnej správnosti ŽoNFP sú uvedené v príručke pre prijímateľa LEADER. - V rámci overenia hodnotiacich kritérii pre výber projektov (bodovacie kritéria), PPA vykoná len formálnu kontrolu kritérii, nie hodnotenie kvality, resp. posúdenie významu projektu pre stratégiu CLLD. - PPA zabezpečí overenie cieľa projektu a činnosti projektu. Cieľ projektu musí byť v súlade so sledovanými cieľmi PRV 2014 – 2020 pre príslušné opatrenie. Rozsah a činnosti projektu musia byť v súlade s podporovaným rozsahom a činnosti stanovenými v príručke pre prijímateľa LEADER, v stratégii CLLD a vo výzve. - Vrámci odborného hodnotenia overí PPA priradenie oprávnených výdavkov uvedených v ŽoNFP k prioritným a sekundárnym fokusovým oblastiam príslušného opatrenia/podopatrenia a operácie, vykoná overenie súladu predloženej ŽoNFP so schémou štátnej pomoci alebo schémou pomoci de minimis pre príslušné opatrenie/podopatrenie. - PPA výsledky po overení písomne zaznamená a vloží do ITMS2014+ . - PPA zasiela zoznam schválených žiadostí o NFP príslušnej MAS, ktorá ho zasiela následne - príslušnému samosprávnemu kraju za účelom predchádzania rizika dvojitého financovania. - Na základe skutočností zistených v rámci konania o ŽoNFP, t.j. na základe posúdenia splnenia podmienok poskytnutia príspevku určených vo výzve MAS, vydá PPA Rozhodnutie o schválení/Rozhodnutie o neschválení/Rozhodnutie o zastavení konania. - Proces príjmu, hodnotenia a výberu ŽoNFP na úrovni PPA sa riadi ustanoveniami Systému riadenia CLLD v platnom znení.	– RO pre IROP zabezpečí príjem posúdených ŽoPr vrátane Protokolu o výbere ŽoPr a posúdi splnenie podmienok administratívneho overenia, odborného hodnotenia a výberu ŽoPr zo strany MAS, v zmysle podkap. 11.8 Systému riadenia CLLD,na základe náhodného výberu v rozsahu podľa rizikovej analýzy. Podrobný postup overenia výberu ŽoPr upravuje RO pre IROP v IMP a jeho cieľom je primerane sa uistiť o skutočnosti, že MAS dodržala všetky postupy. – V prípade, ak pri preskúmavaní postupu MAS vzniknú pochybnosti o pravdivosti alebo nejasnosti, RO pre IROP postuuje v zmysle podkap. 11.8, bod 3-4 Systému riadenia CLLD. – V prípade zistenia nesúladu v Protokole o výber ŽoPr, MAS postupuje v zmysle bodu 5. podkap. 11.8 Systému riadenia CLLD. V prípade, že RO pre IROP nezistí žiadne závažné nedostatky v procese schvaľovania ŽoPr, zašle MAS písomný súhlas so zaslaním oznámenia o schválení ŽoPr príslušným ReS. – MAS má konečnú zodpovednosť za prípadné neskôr identifikované nedostatky výberu ŽoPr.

5.2. Akčný plán

Akčný plán stratégie CLLD bližšie špecifikuje opatrenia na dosiahnutie stanovených cieľov. Akčný plán stanovuje aktivity a opatrenia, ktoré budú zrealizované v území, stanovuje podmienky za akých sa budú opatrenia realizovať, kto bude zodpovedať za ich realizáciu a taktiež zobrazuje predbežný finančný odhad nákladov. Je to zoznam konkrétnych krokov, ktorých realizáciou sa dosiahnu stanovené ciele.

Časť A. Akčný plán pre základnú alokáciu MAS

Tabuľka č. 4. A: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Vytváranie, zlepšovanie a rozširovanie všetkých druhov infraštruktúry
Priradenie kódu opatrenia (v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	7 Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach/7.2 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie
Priradenie k fokusovej oblasti PRV /ŠCIROP	Primárna fokusová oblasť 6B Sekundárna fokusová oblasť predominantná – 6B (oprávnené činnosti 1-4) Sekundárna fokusová oblasť doplnková – 6A (oprávnené činnosti 1-2) Zdôvodnenie/popis: 6A - Vybudovaním infraštruktúry sa vytvoria podmienky pre vznik nových prevádzok a ekonomických aktivít vo vidieckych oblastiach.
Ciele opatrenia	Cieľom opatrenia je v nadväznosti na špecifický cieľ skvalitniť infraštruktúru územia, zlepšiť kvalitu života v území, zvýšiť bezpečnosť a prispieť k miestnemu ekonomickému rozvoju územia.
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie reaguje na výsledky SWOT analýzy, ktoré poukazujú na nedostatočné vybavenie územia technickou infraštruktúrou, nevyhovujúci stav miestnych komunikácií a chodníkov, nedostatočnú protipovodňovú ochranu, sieť vodovodov a kanalizácií a potrebu rekonštrukcie verejného osvetlenia. Tieto skutočnosti upozorňujú na potrebu oživenia obcí, skvalitnenie dopravnej siete, dostupnosti miestnych služieb, technickej infraštruktúry a zlepšenie vzhľadu obcí.
Rozsah a oprávnené činnosti	1. výstavba, rekonštrukcia, modernizácia, dostavba kanalizácie, vodovodu, alebo čistiarne odpadových vôd; 2. výstavba a rekonštrukcia miestnych komunikácií, lávok, mostov, chodníkov a záchytných parkovísk, autobusových zastávok, V prípade investícií do miestnych komunikácii, tie budú umožnené len v malom rozsahu a za predpokladu, že prispievajú k oživeniu znevýhodnenej vidieckej oblasti, kde môže zlepšiť prepojenie medzi vidieckymi oblasťami a širšou dopravnou sieťou, príp. budú prispievať k miestnemu ekonomickému rozvoju (napr. k rozvoju vidieckeho cestovného ruchu a pod.); 3. výstavba, rekonštrukcia a údržba odvodňovacích kanálov, prehlbovanie existujúcich obecných studní. 4. zlepšenie vzhľadu obcí – úprava a tvorba verejných priestranstiev, námestí, parkov a pod. Špecifikácia oprávnených činností bude súčasťou výzvy na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej MAS
Oprávnení prijímatelia	• obce z územia MAS s počtom obyvateľov do 20 000 • združenia obcí z územia MAS
Intenzita pomoci [1]	75 % EPFRV + 25 % ŠR
Oprávnené výdavky	• výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia, vrátane výdavkov na začlenenie prvkov zelenej infraštruktúry – náklady na následné "ozelenenie" objektov a ich začlenenie do zelenej infraštruktúry obce; • súvisiace všeobecné náklady špecifikované v podkapitole 8.1.3 PRV 2014 – 2020 Oprávnené sú výdavky v zmysle čl. 45 nariadenia 1305/2013 v PRV 2014 -2020 kapitola 8.1.3 Špecifikácia oprávnených výdavkov bude súčasťou výzvy na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej MAS. Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov vrámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS,

[1] Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

	s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené - výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od **1. januára 2016**. Oprávnené výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa **19. apríla 2016**. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV.“
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	• minimálna výška príspevku je 5 000 € z celkových oprávnených výdavkov • maximálna výška príspevku je 50 000 € z celkových oprávnených výdavkov
Finančný plán	

Región[2]	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
MR	170 000,00	127 500,00	42 500,00	0	0
VR	-	-	-	-	-
Spolu	170 000,00	127 500,00	42 500,00	0	0

Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií[3]	Všeobecné podmienky poskytnutia príspevku, výberové kritériá pre výber projektov a hodnotiace kritériá pre výber projektov pre projektové opatrenia PRV SR 2014-2020 boli vypracované v súlade so Systémom riadenia CLLD, Príručkou pre žiadateľa o poskytnutie NFP z PRV SR 2014 – 2020 pre podopatrenie 19.2 a Prílohou č. 2 k Príručke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 pre podopatrenie 19.2 a podľa zásad pre stanovenie výberových kritérií v súlade s prílohou č. 1. k Príučke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku PRV 2014 – 2020. Všeobecné podmienky poskytnutia príspevku, výberové kritériá pre výber projektov a hodnotiace kritériá pre výber projektov schválené PPA dňa 10. 08. 2018 pre projektové opatrenia PRV SR 2014-2020 v stratégii CLLD sú uvedené v Príručke pre hodnotiteľa projektov v rámci stratégie CLLD.
Povinné prílohy stanovené MAS	- MAS nestanovila povinné prílohy
Merateľné ukazovatele projektu	

Kód/ ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
7/7.2	Zlepšenie vzhľadu obcí /úprava a tvorba verejných priestranstiev, námestí, parkov a pod./	počet obcí	0	2
7/7.2	Počet podporených projektov zameraných na výstavbu a rekonštrukciu miestnych komunikácií/chodníkov, alebo rekonštrukciu odvodňovacích kanálov, prehlbovanie existujúcich obecných studní.	projekt	0	3
7/7.2	Počet obyvateľov obce/obcí ktorí budú mať prospech z realizovaného projektu	obyvateľ	0	5 250

Indikatívny harmonogram výziev

VYHLÁSENIE VÝZVY (v zmysle schváleného harmonogramu výziev)	POČET VÝZIEV
01 – 06/2018	1
06 – 12/2019	1
Spolu počet výziev na opatrenie	**2**

Tabuľka č. 4. B: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Dopravná prepojenosť a dostupnosť sídiel
Priradenie kódu opatrenia (v zmysle nariadenia (EÚ) č.	-

[2] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

[3] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

808/2014)	
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP	5.1.2
Ciele opatrenia	Cieľom opatrenia je vytvoriť predpoklady pre riešenie vzťahov medzi mestom a vidiekom v oblasti podpory verejnej infraštruktúry a verejných služieb či už nákupom vozidla pre účely spoločnej dopravy alebo výstavbou cyklistických trás zabezpečujúcich dopravu osôb do a zo zamestnania alebo k verejným službám.
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie reaguje na potrebu zabezpečenia lepšieho dopravného prepojenia obcí a miest, kde existujú demografické, sociálne a hospodárske väzby, ako aj prepojenia infraštruktúr pre prístup k verejným službám. Ide o prepojenia medzi mestským a vidieckym prostredím, ktoré vyplývajú z prepravy tovaru, presunov do a z práce, vzdelávacích služieb, zdravotných služieb, vodného a odpadového hospodárstva, hospodárskych transakcií, prístupu k prírodným zdrojom, ako aj z kultúry a rekreačných činností. Dopravné prepojenie nie je dostatočne zabezpečené a z toho vyplýva podpora prostredníctvom opatrenia.
Rozsah a oprávnené činnosti	1. nákup vozidiel pre účely zabezpečenia spoločnej dopravy osôb vrátane vozidiel prispôsobených osobám s obmedzenou možnosťou pohybu a orientácie, 2. zriaďovanie, obnova a výstavba cyklistických trás zabezpečujúcich dopravu osôb do a zo zamestnania alebo k verejným službám (napr. trasy vedúce k vlakovým, autobusovým zastávkam a staniciam v obciach a mestách) vrátane investícií do doplnkovej cyklistickej infraštruktúry vrátane odpočívadiel, chránených parkovísk pre bicykle, nabíjacích staníc pre elektro bicykle a pod. Špecifikácia oprávnených činností bude súčasťou výzvy na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej MAS.
Oprávnení prijímatelia	• mikroregionálne združenia, • občianske združenia, • neziskové organizácie.
Intenzita pomoci [4]	EÚ: 95%; Prijímateľ: 5% Na plnenie špecifického cieľa bude využitá schéma štátnej pomoci, resp. schéma pomoci de minimis v zmysle príslušných ustanovených pravidiel plne zodpovedajúcich legislatíve EÚ, ako aj ďalším dokumentom Európskej komisie v oblasti štátnej pomoci
Oprávnené výdavky	Konkretizácia oprávnenosti výdavkov (vecná a časová oprávnenosť, číselník oprávnených výdavkov, ďalšie pravidlá oprávnenosti pre najčastejšie sa vyskytujúce skupiny výdavkov) bude uvedená v Príručke pre žiadateľa z Prioritnej osi 5 IROP, ktorá bude súčasťou zodpovedajúcich výziev na predkladanie žiadostí o NFP.
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	• minimálna výška príspevku je 10 000 € z celkových oprávnených výdavkov • maximálna výška príspevku je 100 000 € z celkových oprávnených výdavkov
Finančný plán	
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií[6]	Všeobecné podmienky pre poskytnutie príspevku, kritéria pre hodnotenie a výber projektov v rámci IROP sú uvedené v Príručke pre hodnotiteľa projektov v rámci stratégie CLLD, ktorá bola vypracovaná v súlade s hlavnými zásadami výberu operácií definovanými v IROP pre Prioritnú os č. 5 Miestny rozvoj vedený komunitou a kritériami pre výber projektov – hodnotiace kritéria pre hodnotenie o NFP v rámci IROP prioritná os 5 (Príloha č. 8 k Príručke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 pre opatrenie 19. Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER a Integrovaného regionálneho operačného programu 2014 – 2020, Prioritná os 5. Miestny rozvoj vedený komunitou)

Región[5]	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
MR	105 263,00	100 000,00	0	5 263,00	0
VR	-	-	-	-	-
Spolu	105 263,00	100 000,00	0	5 263,00	0

[4] Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

[5] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

[6] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Merateľné ukazovatele projektu	

Kód/ ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
	Zlepšenie prístupu obyvateľov do a zo zamestnania a k verejným službám	počet osôb	0	2 000
	Počet nových služieb/ prvkov verejnej infraštruktúry	služba/prvok	0	1

Indikatívny harmonogram výziev

VYHLÁSENIE VÝZVY	POČET VÝZIEV
01 – 06/2018	1
01 – 06/2019	1
Spolu počet výziev na opatrenie	**2**

Tabuľka č. 4. C: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Rozvoj infraštruktúry pre účely cestovného ruchu
Priradenie kódu opatrenia (v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	7 Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach/7.5 Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácie a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP	Primárna fokusová oblasť 6B Sekundárna fokusová oblasť predominantná – 6B (oprávnené činnosti 1-3) Sekundárna fokusová oblasť doplnková – 6A (oprávnené činnosti 1-3) Zdôvodnenie/popis: 6A - Investície prispejú k miestnemu rozvoju, vytvoria podmienky pre nové ekonomické aktivity na vidieku, ktoré umožnia vznik nových pracovných príležitostí a rozvoj malých podnikov vo vidieckych oblastiach.
Ciele opatrenia	Cieľom opatrenia je skvalitniť a dobudovať infraštruktúru cestovného ruchu tak, aby územie disponovalo turisticky zaujímavými objektmi, zachovalými kultúrnymi, historickými a prírodnými objektmi, ľahko dostupnými turistickými informáciami a náučnými chodníkmi alebo cyklotrasami.
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie reaguje na skutočnosť, že územie MAS má vysoký potenciál na rozvoj vidieckeho cestovného ruchu s dôrazom na využitie poľnohospodárskych regionálnych produktov a prírodného a kultúrno-historického potenciálu. Avšak turistická a rekreačná infraštruktúra na území nie je dostatočne rozvinutá. Návštevníci územia nemajú dostatok informácií o tom, čo územie ponúka, nie sú k dispozícii turistické informácie, chýbajú cyklotrasy a náučné chodníky. Silný potenciál územia tak nie je využívaný v plnej miere a to bráni rozvoju vidieckeho cestovného ruchu.
Rozsah a oprávnené činnosti	1. investície, ktoré súvisia s vytvorením, udržiavaním, obnovou a skvalitňovaním turisticky zaujímavých objektov, bodov a miest vrátane príslušnej infraštruktúry – miestne kultúrne, historické, prírodné a iné objekty a zaujímavosti, zriadenie múzejných a galerijných zariadení a pod.; 2. investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a informačných tabúľ v turistických lokalitách na verejné využitie, budovanie drobných obslužných zariadení pre turistov, informačné body, smerové tabule, KIOSKy a pod.; 3. budovanie, rekonštrukcia náučných chodníkov, cykloturistických chodníkov, ich napojenie na náučné chodníky, budovanie doplnkovej infraštruktúry (odpočinkové miesta, prístrešky, stojany na bicykle a pod.), výstavba vyhliadkových veží, budovanie, údržba a obnova cykloturistického značenia na existujúcich cykloturistických trasách a pod. Špecifikácia oprávnených činností bude súčasťou výzvy na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej MAS.
Oprávnení prijímatelia	obce z územia MAS s počtom obyvateľov do 20 000
Intenzita pomoci [7]	75 % EPFRV + 25 % ŠR
Oprávnené výdavky	• výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia, vrátane výdavkov na začlenenie prvkov zelenej infraštruktúry – náklady na následné "ozelenenie" objektov a ich začlenenie do zelenej infraštruktúry obce; • súvisiace všeobecné náklady špecifikované v podkapitole 8.1.3 PRV 2014 – 2020

[7] Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

	• „Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov vrámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené - výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od **1. januára 2016**. Oprávnené výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa **19. apríla 2016**. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV.“ Oprávnené sú výdavky v zmysle čl. 45 nariadenia 1305/2013 v PRV 2014 -2020 kapitola 8.1.3. Špecifikácia oprávnených výdavkov bude súčasťou výzvy na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej MAS.
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	• minimálna výška príspevku je 5 000 € z celkových oprávnených výdavkov • maximálna výška príspevku je 50 000 € z celkových oprávnených výdavkov
Finančný plán	

Región[8]	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
MR	80 000,00	60 000,00	20 000,00	0	0
VR	-	-	-	-	-
Spolu	80 000,00	60 000,00	20 000,00	0	0

Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií[9]	Všeobecné podmienky poskytnutia príspevku, výberové kritériá pre výber projektov a hodnotiace kritériá pre výber projektov pre projektové opatrenia PRV SR 2014-2020 boli vypracované v súlade so Systémom riadenia CLLD, Príručkou pre žiadateľa o poskytnutie NFP z PRV SR 2014 – 2020 pre podopatrenie 19.2 a Prílohou č. 2 k Príručke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 pre podopatrenie 19.2 a podľa zásad pre stanovenie výberových kritérií v súlade s prílohou č. 1. k Príučke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku PRV 2014 – 2020. Všeobecné podmienky poskytnutia príspevku, výberové kritériá pre výber projektov a hodnotiace kritériá pre výber projektov schválené PPA dňa 10. 08. 2018 pre projektové opatrenia PRV SR 2014 – 2020 sú uvedené v Príručke pre hodnotiteľa projektov v rámci stratégie CLLD.
Merateľné ukazovatele projektu	

Kód/ ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
7/7.5	Počet vybudovaných alebo obnovených/ skvalitnených turisticky zaujímavých objektov	objekt	0	1
7/7.5	Počet prvkov vybudovanej rekreačnej/turistickej infraštruktúry (rozhľadne, prístrešky a pod.)	prvok	0	3
7/7.5	Počet obyvateľov obce/obcí ktorí budú mať prospech z realizovaného projektu	obyvateľ	0	5 250

Indikatívny harmonogram výziev	

DÁTUM VYHLÁSENIA VÝZVY (v zmysle schváleného harmonogramu výziev)	POČET VÝZIEV
06 – 12/2018	1
Spolu počet výziev na opatrenie	**2**

Tabuľka č. 4. D: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Rozvoj vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky
Priradenie kódu opatrenia	6 Rozvoj poľnohospodárskych podnikov a podnikateľskej činnosti/ 6.4 Podpora na investície

[8] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región
[9] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

(v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠCIROP	Primárna fokusová oblasť- 6B Sekundárna fokusová oblast predominantná – 6A (oprávnené činnosti 1,2 a 3 v prípade , že prevažujúca investícia projektu nie je využívanie OZE)) Sekundárna fokusová oblasť doplnková – 2A (oprávnené činnosti 1-3), 5C (oprávnené činnosti 3, v prípade, že prevažujúca investícia je využívanie OZE) Zdôvodnenie/popis: 2A - V prípade ak prijímatelia sú poľnohospodárske podniky, tak podporené investície prispejú k ich hospodárskemu posilneniu a zároveň k cieľu FO 2A Sekundárna fokusová oblasť doplnková – 6A (oprávnená činnosť 3) Zdôvodnenie/popis: 6A - V prípade ak projekt vytvorí pracovné miesta vo vidieckych oblastiach.
Ciele opatrenia	Cieľom opatrenia je podporiť rozvoj vidieckeho cestovného ruchu na území s nesmiernym potenciálom, a to skvalitňovaním existujúcich alebo tvorbou nových služieb cestovného ruchu, vytvoriť nové pracovné miesta na vidieku, a podporiť rozvoj nepoľnohospodárskych činností.
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie reaguje na potrebu zvyšovania zamestnanosti a zároveň rozšírenia a skvalitnenia služieb vidieckeho cestovného ruchu na území MAS, ktoré má mimoriadny potenciál na rozvoj cestovného ruchu. Je zamerané na podporu existujúcich a zakladanie nových podnikov v oblasti vidieckeho cestovného ruchu a poskytovania služieb pre cieľové skupiny obyvateľov, zlepšovanie podmienok na rekreačné a relaxačné činnosti, vzdelávanie a na podporu využívania OZE pri podnikaní.
Rozsah a oprávnené činnosti	1. činnosti spojené s vidieckym cestovným ruchom a agroturistikou zamerané na vytváranie podmienok pre rekreačné a relaxačné činnosti, vrátane vytvárania podmienok na poskytovanie vzdelávania a vytvorenie konferenčných priestorov. Oprávnená je výstavba ubytovacích zariadení, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich ubytovacích zariadení, ako aj nevyužívaných objektov na ubytovacie zariadenie a to s kapacitou od 5 do 30 lôžok, v nadväznosti na vytvorenie alebo modernizáciu areálu na rozvoj rekreačných a relaxačných činností. 2. činnosti spojené s poskytovaním služieb pre cieľovú skupinu: deti, seniori a občania so zníženou schopnosťou pohybu. V rámci danej oblasti je možné sa zamerať aj na terapie (hipoterapia, animoterapia), lesnú pedagogiku a pod., ktoré prispievajú k rekonvalescencii, lepšiemu začleneniu do spoločenského života, zvýšeniu motoriky cieľovej skupiny 3. spracovanie a uvádzanie na trh produktov, ktorých výstup spracovania nespadá do prílohy I ZFEÚ. (bližšia špecifikácia činnosti v Prílohe č. 1 k Príučke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku PRV 2014 – 2020) Špecifikácia opravených činností bude uvedená vo výzve na predkladanie ŽoNFP pre konkrétne opatrenie.
Oprávnení prijímatelia	• mikro, malé podniky a fyzické osoby vo vidieckych oblastiach, • poľnohospodári alebo členovia poľnohospodárskej domácnosti. Podrobná špecifikácia opravených prijímateľov bude uvedená vo výzve na predkladanie ŽoNFP pre konkrétne opatrenie.
Intenzita pomoci [10]	EÚ/ŠR: 50% (75% EU, 25% ŠR); Vlastné zdroje: 50% Na činnosti v rámci opatrenia sa vzťahujú pravidlá štátnej pomoci resp. pomoci de minimis - žiadateľ musí spĺňať podmienky vyplývajúce zo schém štátnej pomoci/pomoci de minimis.
Oprávnené výdavky	• výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s oprávnenými činnosťami v rámci tohto opatrenia; • súvisiace všeobecné náklady špecifikované v podkapitole 8.1.3 PRV 2014 – 2020 Oprávnené sú výdavky v zmysle čl. 45 nariadenia 1305/2013 v PRV 2014 -2020 kapitola 8.1.3 • oprávnené sú výdavky v zmysle čl. 45 nariadenia 1305/2013 v PRV 2014 -2020 kapitola 8.1.3 „Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov vrámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené - výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy

[10] Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

	na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od **1. januára 2016**. Oprávnené výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa **19. apríla 2016**. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV.“ • Špecifikácia oprávnených výdavkov bude súčasťou výzvy na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej MAS.
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	• minimálna výška príspevku je 10 000 € z celkových oprávnených výdavkov • maximálna výška príspevku je 50 000 € z celkových oprávnených výdavkov
Finančný plán	

Región[11]	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
MR	100 000,00	37 500,00	12 500,00	50 000,00	0
VR	-	-	-	-	-
Spolu	100 000,00	37 500,00	12 500,00	50 000,00	0

Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií[12]	Všeobecné podmienky poskytnutia príspevku, výberové kritériá pre výber projektov a hodnotiace kritériá pre výber projektov pre projektové opatrenia PRV SR 2014-2020 boli vypracované v súlade so Systémom riadenia CLLD, Príručkou pre žiadateľa o poskytnutie NFP z PRV SR 2014 – 2020 pre podopatrenie 19.2 a Prílohou č. 2 k Príručke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 pre podopatrenie 19.2 a podľa zásad pre stanovenie výberových kritérií v súlade s prílohou č. 1. k Príučke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku PRV 2014 – 2020. Všeobecné podmienky poskytnutia príspevku, výberové kritériá pre výber projektov a hodnotiace kritériá pre výber projektov schválené PPA dňa 10. 08. 2018 pre projektové opatrenia PRV SR 2014 – 2020 sú uvedené v Príručke pre hodnotiteľa projektov v rámci stratégie CLLD.
Merateľné ukazovatele projektu	

Kód/ ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
6/6.4	Počet podporených projektov na rozvoj vidieckeho cestovného ruchu	projekt	0	1
6/6.4	Počet podporených podnikov využívajúcich OZE	podnik	0	1
6/6.4	Počet pracovných miest vytvorených v podporených podnikoch Počet novovytvorených pracovných miest projektom prepočítaný na ekvivalent plného pracovného úväzku celkom	počet	0	1

Indikatívny harmonogram výziev

DÁTUM VYHLÁSENIA VÝZVY	POČET VÝZIEV
06 – 12/2018	1
Spolu počet výziev na opatrenie	**1**

Tabuľka č. 4. E: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Rozvoj sociálnych a komunitných služieb
Priradenie kódu opatrenia (v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	-
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP	5.1.2
Ciele opatrenia	Cieľom opatrenia je rozšíriť komplexnosť sociálnych a komunitných služieb a zvýšiť ich kvalitu zriaďovaním nových alebo rekonštrukciou existujúcich komunitných sociálnych služieb. Cieľom je tiež podporiť malé komunitné/sociálne centrá/skupiny. Opatrenie sa taktiež zamieria na rozvoj terénnych ambulantných sociálnych služieb.

[11] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

[12] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Zdôvodnenie výberu	Opatrenie reaguje na potrebu rozšírenie sociálnych a komunitných služieb na území vrátane infraštruktúry komunitných služieb, ale aj podporu malých komunitných skupín a centier.
Rozsah a oprávnené činnosti	1. zriaďovanie nových alebo rekonštrukcia a modernizácia existujúcich zariadení pre poskytovanie komunitných sociálnych služieb vrátane materiálno-technického vybavenia 2. zvyšovanie kvality a kapacity komunitných sociálnych služieb 3. rozvoj terénnych a ambulantných sociálnych služieb 4. infraštruktúra komunitných centier Špecifikácia oprávnených činností bude súčasťou výzvy na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej MAS.
Oprávnení prijímatelia	• občianske združenia, • neziskové organizácie.
Intenzita pomoci [13]	EÚ: 95%; Prijímateľ: 5% Na plnenie špecifického cieľa bude využitá schéma štátnej pomoci, resp. schéma pomoci de minimis v zmysle príslušných ustanovených pravidiel plne zodpovedajúcich legislatíve EÚ, ako aj ďalším dokumentom Európskej komisie v oblasti štátnej pomoci
Oprávnené výdavky[14]	Konkretizácia oprávnenosti výdavkov (vecná a časová oprávnenosť, číselník oprávnených výdavkov, ďalšie pravidlá oprávnenosti pre najčastejšie sa vyskytujúce skupiny výdavkov) bude uvedená v Príručke pre žiadateľa z Prioritnej osi 5 IROP, ktorá bude súčasťou zodpovedajúcich výziev na predkladanie žiadostí o NFP.
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	• minimálna výška príspevku je 10 000 € z celkových oprávnených výdavkov • maximálna výška príspevku je 20 000,00 € z celkových oprávnených výdavkov
Finančný plán	

Región[15]	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
MR	21 053,00	20 000,00	0	1 053,00	0
VR	-	-	-	-	-
Spolu	21 053,00	20 000,00	0	1 053,00	0

Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií[16]	Všeobecné podmienky pre poskytnutie príspevku, kritéria pre hodnotenie a výber projektov v rámci IROP sú uvedené v Príručke pre hodnotiteľa projektov v rámci stratégie CLLD, ktorá bola vypracovaná v súlade s hlavnými zásadami výberu operácií definovanými v IROP pre Prioritnú os č. 5 Miestny rozvoj vedený komunitou a kritériami pre výber projektov – hodnotiace kritéria pre hodnotenie o NFP v rámci IROP prioritná os 5 (Príloha č. 8 k Príručke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 pre opatrenie 19. Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER a Integrovaného regionálneho operačného programu 2014 – 2020, Prioritná os 5. Miestny rozvoj vedený komunitou)
Merateľné ukazovatele projektu	

Kód/ ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
	Počet podporených komunitných sociálnych centier/skupín	počet	0	1
	Počet nových služieb	počet	0	1

Indikatívny harmonogram výziev

VYHLÁSENIE VÝZVY (v zmysle schváleného harmonogramu výziev)	POČET VÝZIEV
01 – 06/2019	1
Spolu počet výziev na opatrenie	**1**

Tabuľka č. 4. F: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Spolupráca v prospech rozvoja cestovného ruchu
Priradenie kódu opatrenia (v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	16 Spolupráca/ 16.3 (Iná) spolupráca medzi malými hospodárskymi subjektmi pri organizácii spoločných pracovných procesov a spoločnom využívaní zariadení a zdrojov a pri rozvoji služieb v oblasti cestovného ruchu/ich uvádzania na trh
Priradenie k fokusovej oblasti	Primárna fokusová oblasť 6B

[13] Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.
[14] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP
[15] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región
[16] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

PRV / špecifickému cieľu IROP	Sekundárna fokusová oblasť predominantná – 2A (oprávnené činnosti 1-4) Sekundárna fokusová oblasť doplnková – 1A, 3A (oprávnené činnosti 1-4) Zdôvodnenie/popis: 1A - Podporením spolupráce medzi malými hospodárskymi subjektmi v poľnohospodárstve sa prispeje k cieľu FO 1A „Podpora inovácie, spolupráce a rozvoja vedomostnej základne vo vidieckych oblastiach Zdôvodnenie/popis: 3A - Ak podporené projekty sa týkajú vývoja nových potravín alebo odbytu poľnohospodárskych produktov, vznikne sekundárny príspevok k cieľu FO 3A.
Ciele opatrenia	Cieľom je podporiť spoluprácu medzi malými hospodárskymi subjektmi pri organizácii spoločných pracovných procesov, spoločnom využívaní zariadení a zdrojov a pri rozvoji služieb a marketingu v oblasti cestovného ruchu/ich uvádzania na trh, čím bude stimulovaná aj tvorba pracovných miest. Subjekty zapojené do spolupráce budú vo svojich projektoch aktívne využívať informačné a komunikačné technológie, pričom dôraz bude kladený na ich kvalitu a funkčnosť. Cieľom je prostredníctvom spolupráce zvýšiť efektivitu vykonávaných činností.
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie reaguje na potrebu posilňovať spoluprácu a inovačnú kapacitu aktérov v poľnohospodárstve, potravinárstve, lesnom hospodárstve a v rozvoji vidieka.
Rozsah a oprávnené činnosti	1. aktivity v rámci spolupráce medzi malými hospodárskymi subjektmi (mikropodnikmi) v odvetví poľnohospodárstva, potravinovom reťazci, sektore lesného hospodárstva a v sektore cestovného ruchu 2. aktivity pri organizácii spoločných pracovných procesov, 3. spoločné využívanie zariadení a zdrojov 4. aktivity pri rozvoji služieb a marketingu v oblasti cestovného ruchu. Špecifikácia oprávnených činností bude súčasťou výzvy na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej MAS.
Oprávnení prijímatelia	Najmenej 5 subjektov, ktorých spolupráca je medzi rôznymi aktérmi v poľnohospodárstve, potravinovom reťazci , v lesnom hospodárstve, alebo v sektore cestovného ruchu a rozvoji vidieka na území EÚ a medzi inými aktérmi, ktorí prispievajú k splneniu cieľov a priorít politiky rozvoja vidieka vrátane medziodvetvových organizácií, mimovládnych neziskových organizácií a výskumných organizácií.
Intenzita pomoci [17]	• 75 % EPFRV + 25 % ŠR • Na činnosti v rámci opatrenia sa vzťahujú pravidlá štátnej pomoci resp. pomoci de minimis - žiadateľ musí spĺňať podmienky vyplývajúce zo schém štátnej pomoci/pomoci de minimis.
Oprávnené výdavky[18]	• náklady na štúdie o príslušnej oblasti, realizačné štúdie a vypracovanie podnikateľského plánu, plánu obhospodarovania lesov alebo rovnocenného nástroja, alebo inej stratégie miestneho rozvoja, ako sa uvádza v článku 33 nariadenia EÚ č. 1303/2013; • prevádzkové náklady na spoluprácu; • priame náklady na konkrétne projekty spojené s vykonávaním podnikateľského plánu, plánu v oblasti životného prostredia, plánu obhospodarovania lesov alebo rovnocenného nástroja a inej stratégie miestneho rozvoja, ako sa uvádza v článku 33 nariadenia EÚ č. 1303/2013, alebo priame náklady na iné činnosti zamerané na inovácie vrátane testovania; • náklady na propagačné činnosti. • „Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov vrámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené - výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od **1. januára 2016**. Oprávnené výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa **19. apríla 2016**. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV.“ Špecifikácia oprávnených výdavkov bude súčasťou výzvy na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej MAS.
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	• minimálna výška príspevku je 5 000 € z celkových oprávnených výdavkov • maximálna výška príspevku je 20 000 € z celkových oprávnených výdavkov

[17] Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.
[18] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><td>Región[19]</td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr>
<tr><td>MR</td><td>20 000,00</td><td>15 000,00</td><td>5 000,00</td><td>0</td><td>0</td></tr>
<tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>20 000,00</td><td>15 000,00</td><td>5 000,00</td><td>0</td><td>0</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií[20]</td><td>Všeobecné podmienky poskytnutia príspevku, výberové kritériá pre výber projektov a hodnotiace kritériá pre výber projektov pre projektové opatrenia PRV SR 2014-2020 boli vypracované v súlade so Systémom riadenia CLLD, Príručkou pre žiadateľa o poskytnutie NFP z PRV SR 2014 – 2020 pre podopatrenie 19.2 a Prílohou č. 2 k Príručke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 pre podopatrenie 19.2 a podľa zásad pre stanovenie výberových kritérií v súlade s prílohou č. 1. k Príučke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku PRV 2014 – 2020. Všeobecné podmienky poskytnutia príspevku, výberové kritériá pre výber projektov a hodnotiace kritériá pre výber projektov schválené PPA dňa 10. 08. 2018 pre projektové opatrenia PRV SR 2014 – 2020 sú uvedené v Príručke pre hodnotiteľa projektov v rámci stratégie CLLD.</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><td>Kód/ ID</td><td>Názov/Ukazovateľ</td><td>Merná jednotka</td><td>Počiatočná hodnota</td><td>Celková cieľová hodnota</td></tr>
<tr><td>16/ 16.3</td><td>Počet projektov spolupráce</td><td>projekt</td><td>0</td><td>1</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Indikatívny harmonogram výziev</td><td>
<table>
<tr><td colspan="2">DÁTUM VYHLÁSENIA VÝZVY (v zmysle schváleného harmonogramu výziev)</td><td>POČET VÝZIEV</td></tr>
<tr><td colspan="2">01 - 06/2019</td><td>1</td></tr>
<tr><td colspan="2">Spolu počet výziev na opatrenie</td><td>1</td></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

Tabuľka č. 4. G: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Podpora poľnohospodárskych podnikov a výrobkov
Priradenie kódu opatrenia (v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	4 Investície do hmotného majetku/ 4.2 Podpora pre investície na spracovanie/uvádzanie na trh a/alebo vývoj poľnohospodárskych výrobkov
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP	Primárna fokusová oblasť 6B Sekundárna fokusová oblasť predominantná – 3A (oprávnené činnosti 1-9) Sekundárna fokusová oblasť doplnková – 2A, 6A (oprávnené činnosti 1-9) Zdôvodnenie/popis: 6A - V prípade ak projekt vytvorí pracovné miesta vo vidieckych oblastiach)
Ciele opatrenia	Cieľom opatrenia je podporiť investičné aktivity malých podnikov s obmedzeným prístupom k zdrojom financovania, predaj a kvalitu domácej produkcie a zvyšovanie tvorby pracovných miest v poľnohospodárstve.
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie reaguje na potrebu podpory rozvoja poľnohospodárstva na území a zároveň posilnenie konkurencieschopnosti spracovateľského a potravinárskeho priemyslu a zvýšenie efektivity všetkých výrobných faktorov.
Rozsah a oprávnené činnosti	1. výstavba vrátane prípravy staveniska, rekonštrukcia a modernizácia objektov súvisiacich so spracovaním, skladovaním, uvádzaním na trh a/alebo vývojom poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov, vrátane kancelárií (sklady obalových materiálov, čistiacich a dezinfekčných prostriedkov a pomôcok); 2. obstaranie, rekonštrukcia a modernizácia zariadení, strojov, prístrojov a technológií, spracovateľských a výrobných kapacít, vrátane laboratórneho vybavenia a detektorov kovov v rámci procesu spracovania, skladovania, uvádzania na trh produktov a /alebo vývoja poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov, vrátane produktov s chráneným označením pôvodu, chráneným zemepisným označením a zaručených tradičných špecialít podľa osobitného predpisu (nariadenie EÚ č. 1151/2012, nariadenie (EÚ) č. 1308/2013); 3. stavebné alebo technologické investície na vytvorenie alebo modernizáciu miestnej zbernej siete - príjem, skladovanie, úprava, triedenie a balenie; 4. nákup chladiarenských, mraziarenských alebo termoizolačných nákladných, osobných alebo špeciálnych automobilov, prívesov a návesov, nákladných automobilov a prívesov (návesov) špecializovaných na prepravu zvierat (aj nad 3,5 t), manipulačných vozíkov v súvislosti so spracovaním, resp. uvádzaním na trh

[19] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región
[20] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td></td><td>5. zavedenie technológií a postupov s cieľom vytvoriť nové alebo kvalitnejšie výrobky a otvorenie nových trhov, najmä v súvislosti s krátkym dodávateľským reťazcom vrátane podpory uvádzania výrobkov na trh alebo vypracovania programov správnej výrobnej praxe;
6. stavebné alebo technologické investície podporujúce lepšie využitie alebo elimináciu vedľajších produktov alebo odpadu a čistiarne odpadových vôd;
7. investície v súvislosti s výrobou a miešaním krmív z poľnohospodárskych produktov
8. investície na vybudovanie a zariadenie vlastných podnikových predajní;
9. investície do zlepšenia pracovného prostredia pre zamestnancov (hygienické zariadenia, jedálne, odpočivárne, klimatizácia).
Rozsah činností, kategórie oprávnených činností v rámci opatrenia, budú uvedené v konkrétnej výzve na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej MAS.</td></tr>
<tr><td>Oprávnení prijímatelia</td><td>• Fyzické a právnické osoby podnikajúce v oblasti spracovania produktov poľnohospodárskej prvovýroby a/alebo potravinárskej výroby (s výnimkou rybích produktov) v rámci celého rozsahu činností.
• Fyzické a právnické osoby podnikajúce v oblasti poľnohospodárskej prvovýroby ako aj spracovania vlastnej produkcie. V tomto prípade prijímateľ podpory bude môcť predávať výhradne výrobky, na ktoré sa ako vstup vzťahuje príloha I ZFEÚ.</td></tr>
<tr><td>Intenzita pomoci [21]</td><td><table><tr><td colspan="2">EÚ/ŠR</td><td>Vlastné zdroje</td></tr><tr><td colspan="2">50%</td><td rowspan="2">50%</td></tr><tr><td>75% EU</td><td>25% ŠR</td></tr><tr><td colspan="3">Na činnosti v rámci opatrenia sa vzťahujú pravidlá štátnej pomoci resp. pomoci de minimis - žiadateľ musí spĺňať podmienky vyplývajúce zo schém štátnej pomoci/pomoci de minimis.</td></tr></table></td></tr>
<tr><td>Oprávnené výdavky</td><td>• investície do dlhodobého hmotného majetku vrátane lízingu a investícií na zlepšenie kvalitatívnych vlastností nehnuteľného dlhodobého hmotného majetku spojené s opisom činností;
• investície do dlhodobého nehmotného majetku (nadobudnutie alebo vývoj počítačového softvéru a nadobudnutie patentových práv, licencií, autorských práv a ochranných známok v spojitosti so spracovaním poľnohospodárskych produktov);
• súvisiace všeobecné náklady špecifikované v podkapitole 8.1.3 PRV 2014 – 2020 Oprávnené sú výdavky v zmysle čl. 45 nariadenia 1305/2013 v PRV 2014 -2020 kapitola 8.1.3
• oprávnené sú výdavky v zmysle čl. 45 nariadenia 1305/2013 v PRV 2014 -2020 kapitola 8.1.3
„Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov vrámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené - výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od **1. januára 2016**. Oprávnené výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa **19. apríla 2016**. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV.“
•
Špecifikácia oprávnených výdavkov bude súčasťou výzvy na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej MAS.</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>• minimálna výška príspevku je 10 000 € z celkových oprávnených výdavkov
• maximálna výška príspevku je 30 000 € z celkových oprávnených výdavkov</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td><table><tr><td>Región[22]</td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr><tr><td>MR</td><td>60 000,00</td><td>22 500,00</td><td>7 500,00</td><td>30 000,00</td><td>0</td></tr><tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr><tr><td>Spolu</td><td>60 000,00</td><td>22 500,00</td><td>7 500,00</td><td>30 000,00</td><td>0</td></tr></table></td></tr>
</table>

[21] Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

[22] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií[23]	Všeobecné podmienky poskytnutia príspevku, výberové kritériá pre výber projektov a hodnotiace kritériá pre výber projektov pre projektové opatrenia PRV SR 2014-2020 boli vypracované v súlade so Systémom riadenia CLLD, Príručkou pre žiadateľa o poskytnutie NFP z PRV SR 2014 – 2020 pre podopatrenie 19.2 a Prílohou č. 2 k Príručke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 pre podopatrenie 19.2 a podľa zásad pre stanovenie výberových kritérií v súlade s prílohou č. 1. k Príučke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku PRV 2014 – 2020. Všeobecné podmienky poskytnutia príspevku, výberové kritériá pre výber projektov a hodnotiace kritériá pre výber projektov schválené PPA dňa 10. 08. 2018 pre projektové opatrenia PRV SR 2014 – 2020 sú uvedené v Príručke pre hodnotiteľa projektov v rámci stratégie CLLD.
Merateľné ukazovatele projektu	

Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
4/4.2	Počet podporených poľnohospodárskych podnikov/príjemcov (celkom)	počet	0	1
4/4.2	Počet pracovných miest vytvorených v podporených podnikoch Počet novovytvorených pracovných miest projektom prepočítaný na ekvivalent plného pracovného úväzku celkom	počet	0	1

Indikatívny harmonogram výziev

VYHLÁSENIE VÝZVY (v zmysle schváleného harmonogramu výziev)	POČET VÝZIEV
01 – 06/2018	1
Spolu počet výziev na opatrenie	**1**

Tabuľka č. 4. H: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Podpora vytvárania a vybavenie mikro a malých podnikov pre účely tvorby pracovných miest
Priradenie kódu opatrenia (v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	-
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP	5.1.1
Ciele opatrenia	Cieľom opatrenia je podporiť vznik nových a rozvoj existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb a družstiev, ktoré zabezpečia tvorbu pracovných miest a podporia ekonomický rozvoj územia.
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie reaguje na potrebu podpory malých podnikateľov a na potrebu rozširovania služieb v cestovnom ruchu a miestnych služieb pre zvyšovanie kvality života pre obyvateľov.
Rozsah a oprávnené činnosti	1. obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest 2. nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie a/alebo s poskytovaním nových služieb Špecifikácia oprávnených činností bude súčasťou výzvy na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej MAS.
Oprávnení prijímatelia	• samostatne zárobkovo činné osoby, okrem tých, ktoré sú oprávnenými prijímateľmi z PRV v opatrení LEADER a oprávnenými prijímateľmi z OP RH • mikro a malé podniky s počtom do 49 zamestnancov, okrem tých, ktoré sú oprávnenými prijímateľmi z PRV v opatrení LEADER a oprávnenými prijímateľmi z OP RH

[23] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td>Intenzita pomoci [24]</td><td>
<table>
<tr><td>EÚ</td><td>Prijímateľ</td></tr>
<tr><td>55%</td><td>45%</td></tr>
<tr><td colspan="2">Na plnenie špecifického cieľa č. 5.1.1 bude využitá schéma štátnej pomoci, resp. schéma pomoci de minimis v zmysle príslušných ustanovených pravidiel plne zodpovedajúcich legislatíve Európskej únie, ako aj ďalším dokumentom Európskej komisie v oblasti štátnej pomoci.</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Oprávnené výdavky</td><td>Konkretizácia oprávnenosti výdavkov (vecná a časová oprávnenosť, číselník oprávnených výdavkov, ďalšie pravidlá oprávnenosti pre najčastejšie sa vyskytujúce skupiny výdavkov) bude uvedená v Príručke pre žiadateľa z Prioritnej osi 5 IROP, ktorá bude súčasťou zodpovedajúcich výziev na predkladanie žiadostí o NFP.</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>• minimálna výška príspevku je 10 000 € z celkových oprávnených výdavkov
• maximálna výška príspevku je 60 000 € z celkových oprávnených výdavkov</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><td>Región[25]</td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr>
<tr><td>MR</td><td>218 182,00</td><td>120 000,00</td><td>0</td><td>98 182,00</td><td>0</td></tr>
<tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>218 182,00</td><td>120 000,00</td><td>0</td><td>98 182,00</td><td>0</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a
hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií[26]</td><td>Všeobecné podmienky pre poskytnutie príspevku, kritéria pre hodnotenie a výber projektov v rámci IROP sú uvedené v Príručke pre hodnotiteľa projektov v rámci stratégie CLLD, ktorá bola vypracovaná v súlade s hlavnými zásadami výberu operácií definovanými v IROP pre Prioritnú os č. 5 Miestny rozvoj vedený komunitou a kritériami pre výber projektov – hodnotiace kritéria pre hodnotenie o NFP v rámci IROP prioritná os 5 (Príloha č. 8 k Príručke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 pre opatrenie 19. Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER a Integrovaného regionálneho operačného programu 2014 – 2020, Prioritná os 5. Miestny rozvoj vedený komunitou)</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><td>Kód/ ID</td><td>Názov/Ukazovateľ</td><td>Merná jednotka</td><td>Počiatočná hodnota</td><td>Celková cieľová hodnota</td></tr>
<tr><td></td><td>Počet novovzniknutých/podporených podnikov</td><td>podnik</td><td>0</td><td>2</td></tr>
<tr><td></td><td>Počet novovytvorených pracovných miest</td><td>FTE</td><td>0</td><td>4</td></tr>
<tr><td></td><td>Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre firmu</td><td>podnik</td><td>0</td><td>1</td></tr>
<tr><td></td><td>Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre trh nové</td><td>podnik</td><td>0</td><td>1</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Indikatívny harmonogram výziev</td><td>
<table>
<tr><td>VYHLÁSENIE VÝZVY</td><td>POČET VÝZIEV</td></tr>
<tr><td>11/2017 – 04/2018</td><td>1</td></tr>
<tr><td>09 – 12/2018</td><td>1</td></tr>
<tr><td>Spolu počet výziev na opatrenie</td><td>2</td></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

Tabuľka č. 4. I: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Podpora „mäkkých“ aktivít pre podnikateľov a podniky

[24] Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.
[25] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región
[26] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Priradenie kódu opatrenia (v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	-
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP	5.1.1 Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií
Ciele opatrenia	Opatrenie sa zameriava na podporu „mäkkých“ aktivít pre podnikateľov a podniky. Sieťovanie, marketing, poradenstvo, prenos poznatkov a ďalších marketingových aktivít, miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov, sieťovanie na úrovni miestnej ekonomiky a výmenu skúseností. V rámci týchto aktivít budú uplatňované inovatívne metódy. Cieľom je propagovať podnikateľský sektor v území a podporiť vznik reťazcov.
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie reaguje na potrebu jednotného marketingu podnikateľského sektora územia, zviditeľnenie malých podnikateľov, potrebu rozširovania vedomostí, skúseností a vzájomnej inšpirácie podnikateľov, ale aj na absenciu miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov.
Rozsah a oprávnené činnosti	1. podpora marketingových aktivít, 2. podpora miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov, sieťovanie na úrovni miestnej ekonomiky a výmena skúseností. Špecifikácia oprávnených činností bude súčasťou výzvy na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej MAS.
Oprávnení prijímatelia	• samostatne zárobkovo činné osoby, okrem tých, ktoré sú oprávnenými prijímateľmi z PRV v opatrení LEADER a oprávnenými prijímateľmi z OP RH • mikro a malé podniky s počtom do 49 zamestnancov, okrem tých, ktoré sú oprávnenými prijímateľmi z PRV v opatrení LEADER a oprávnenými prijímateľmi z OP RH Špecifikácia oprávnených prijímateľov bude súčasťou výzvy na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej MAS.
Intenzita pomoci [27]	EÚ: 55%; Prijímateľ: 45% Na plnenie špecifického cieľa č. 5.1.1 bude využitá schéma štátnej pomoci, resp. schéma pomoci de minimis v zmysle príslušných ustanovených pravidiel plne zodpovedajúcich legislatíve Európskej únie, ako aj ďalším dokumentom Európskej komisie v oblasti štátnej pomoci.
Oprávnené výdavky[28]	Konkretizácia oprávnenosti výdavkov (vecná a časová oprávnenosť, číselník oprávnených výdavkov, ďalšie pravidlá oprávnenosti pre najčastejšie sa vyskytujúce skupiny výdavkov) bude uvedená v Príručke pre žiadateľa z Prioritnej osi 5 IROP, ktorá bude súčasťou zodpovedajúcich výziev na predkladanie žiadostí o NFP.
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	• minimálna výška príspevku je 10 000 € z celkových oprávnených výdavkov • maximálna výška príspevku je 50 000 € z celkových oprávnených výdavkov
Finančný plán	

Región[29]	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
MR	90 909,00	50 000,00	0	40 909,00	0
VR	-	-	-	-	-
Spolu	90 909,00	50 000,00	0	40 909,00	0

Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií[30]	Všeobecné podmienky pre poskytnutie príspevku, kritéria pre hodnotenie a výber projektov v rámci IROP sú uvedené v Príručke pre hodnotiteľa projektov v rámci stratégie CLLD, ktorá bola vypracovaná v súlade s hlavnými zásadami výberu operácií definovanými v IROP pre Prioritnú os č. 5 Miestny rozvoj vedený komunitou a kritériami pre výber projektov – hodnotiace kritéria pre hodnotenie o NFP v rámci IROP prioritná os 5 (Príloha č. 8 k Príručke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 pre opatrenie 19. Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER a Integrovaného regionálneho operačného programu 2014 – 2020, Prioritná os 5. Miestny rozvoj vedený komunitou)

[27] Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.
[28] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP
[29] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región
[30] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Merateľné ukazovatele projektu	

Kód/ ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
	Počet vytvorených propagačných/informačných materiálov/výstupov	výstup	0	2
	Počet projektov na výmenu skúseností	projekt	0	1

Indikatívny harmonogram výziev

VYHLÁSENIE VÝZVY	POČET VÝZIEV
11/2017 – 04/2018	1
09 - 12/2018	1
Spolu počet výziev na opatrenie	**2**

Pre efektívne napĺňanie cieľov stratégie a zlepšenie spolupráce aktérov sú stanovené aj opatrenia, ktoré vychádzajú z iných operačných programov. Tieto opatrenia budú mať doplňujúci efekt pre plnenie cieľov stratégie.

Tabuľka č. 4.J: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Zabezpečiť plynulý chod MAS a realizáciu činnosti spojených s uskutočňovaním stratégie CLLD
Priradenie kódu opatrenia (v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	-
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / ŠC IROP	5.1.1 Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií
Ciele opatrenia	Opatrenie je zamerané na podporu prevádzkovej a administratívnej činnosti MAS, budovania zručností zamestnancov a členov, zabezpečovania publicity MAS a činností spojených s monitorovaním a hodnotením stratégie CLLD.
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie je nevyhnutné na podporu rozvoja zručností zamestnancov a členov MAS, ako aj zabezpečovanie publicity a informovanosti o MAS a jej aktivitách a zabezpečenia plynulého a správneho chodu MAS.
Rozsah a oprávnené činnosti	Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégie CLLD
Oprávnení prijímatelia	• Verejno – súkromné partnerstvo so schváleným štatútom MAS
Intenzita pomoci	

EÚ	Prijímateľ
95%	5%

Oprávnené výdavky	Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD: • personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové vrátane nákladov na prenájom kancelárskych priestorov, osobné náklady, poistenie) • vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD • náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS • finančné náklady (napr. bankové poplatky) • náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS)
Finančný plán	

Región[31]	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
MR	101 053,00	96 000,00	0	5 053,00	0
VR	-	-	-	-	-
Spolu	101 053,00	96 000,00	0	5 053,00	0

[31] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

Tabuľka č. 4.K: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	Animácie a činnosti spojené s oživovaním stratégie CLLD
Priradenie kódu opatrenia (v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	19 Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER (MRVK – miestny rozvoj vedený komunitou) (článok 35 nariadenia (EÚ) č. 1303/2013)/19.4 Podpora na prevádzkové náklady a oživenie
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach
Ciele opatrenia	Opatrenie je zamerané na podporu aktivít v súvislosti s oživovaním stratégie miestneho rozvoja, t.j. propagácia stratégie a informovanosť o dotknutom území.
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie je nevyhnutné na zabezpečenie aktivít súvisiacich s oživovaním stratégie CLLD.
Rozsah a oprávnené činnosti	Financovanie animačných nákladov MAS v súvislosti s oživovaním stratégie CLLD
Oprávnení prijímatelia	• Verejno – súkromné partnerstvo so schváleným štatútom MAS
Intenzita pomoci	EÚ: 75%; ŠR: 25%
Oprávnené výdavky	Financovanie animačných nákladov MAS v súvislosti s oživovaním stratégie CLLD: • propagácia a informovanie o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD • výmena informácií medzi miestnymi aktérmi - semináre, konferencie, workshopy pre členov MAS, ďalších aktérov ako aj aktivity zamerané na rozširovanie ich vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác • vzdelávanie potenciálnych prijímateľov zamerané na rozširovanie vedomostí a zručností pri príprave projektov
Finančný plán	

Región[32]	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
MR	31 000,00	23 250,00	7 750,00	0	0
VR	-	-	-	-	-
Spolu	31 000,00	23 250,00	7 750,00	0	0

Tabuľka č. 4. L: Iné opatrenia stratégie CLLD

Názov opatrenia	**Zlepšenie prístupu k zdravotným a sociálnym službám**
Operačný program	Ľudské zdroje, IP 4.2
Ciele opatrenia	Opatrenie má zabezpečiť prostriedky na zabezpečenie propagácie komunitnej starostlivosti a na jej podporu formou dennej starostlivosti a vytváraním komunitných centier.
Podmienky oprávnenosti (činnosti, výdavky, žiadateľ), harmonogram výziev, intenzita pomoci a podmienky hodnotenia budú stanovené v podporných dokumentoch k danému operačnému programu a v rámci konkrétnej výzvy vyhlásenej RO.	
Názov opatrenia	**Aktívne začlenenie ohrozených skupín obyvateľov do života**
Operačný program	Ľudské zdroje, IP 4.1
Ciele opatrenia	Cieľom oparenia je zabezpečiť aktivity, ktoré budú viesť k eliminácii negatívnych stereotypov majority obyvateľstva vo vzťahu k Rómom, šírenie myšlienok tolerancie, akceptácie odlišností a zlepšovanie postojov mladých ľudí voči znevýhodneným skupinám obyvateľstva.
Podmienky oprávnenosti (činnosti, výdavky, žiadateľ), harmonogram výziev, intenzita pomoci a podmienky hodnotenia budú stanovené v podporných dokumentoch k danému operačnému programu a v rámci konkrétnej výzvy vyhlásenej RO.	
Názov opatrenia	**Integrácia mladých ľudí na trh práce**
Operačný program	Ľudské zdroje, IP 2.1
Ciele opatrenia	Opatrenie má prispieť k zvýšeniu zamestnanosti mladých ľudí, osobitne mladých ľudí s nízkou kvalifikáciou a dlhodobo nezamestnaných najmä formou zavedenia nových alebo inovatívnych foriem podpory mladých s cieľom ich vzdelávania, hľadania zamestnania. Opatrenie má taktiež

[32] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

	zabezpečiť prostriedky na integráciu marginalizovaných rómskych komunít hlavne prostredníctvom programov umožňujúcim dokončenie vzdelania na základnej alebo strednej škole.
Podmienky oprávnenosti (činnosti, výdavky, žiadateľ), harmonogram výziev, intenzita pomoci a podmienky hodnotenia budú stanovené v podporných dokumentoch k danému operačnému programu a v rámci konkrétnej výzvy vyhlásenej RO.	
Názov opatrenia	**Podpora dlhodobo nezamestnaných prostredníctvom miestnych iniciatív**
Operačný program	Ľudské zdroje, IP 3.1
Ciele opatrenia	Cieľom je opatrenia je podporiť miestne a regionálne iniciatívy, ich prístupu k tvorbe udržateľných pracovných miest a samozamestnávaniu. Prostredníctvom opatrenia budú podporovaní aktéri v území pri aktívnom rozvoji poľnohospodárskych a nepoľnohospodárskych činností s cieľom zvýšiť počet disponibilných pracovných miest v území.
Podmienky oprávnenosti (činnosti, výdavky, žiadateľ), harmonogram výziev, intenzita pomoci a podmienky hodnotenia budú stanovené v podporných dokumentoch k danému operačnému programu a v rámci konkrétnej výzvy vyhlásenej RO.	
Názov opatrenia	**Celoživotné vzdelávanie a zvyšovanie kvalifikácie podnikateľov v cestovnom ruchu**
Operačný program	Ľudské zdroje, IP 1.4
Ciele opatrenia	Opatrenie reaguje na potrebu podpory rozvoja malých podnikov v poľnohospodárstve a v cestovnom ruchu v území. MAS plánuje zabezpečiť vzdelávanie a zvyšovanie kvalifikácie formou odborného vzdelávania, informačných aktivít a zvyšovaním kvalifikácie podnikateľov z územia, prostredníctvom celoživotného vzdelávania so zameraním na nových mladých súkromných podnikateľov v poľnohospodárstve (mladí farmári), iné rezorty (mikropodniky, živnostníci).
Podmienky oprávnenosti (činnosti, výdavky, žiadateľ), harmonogram výziev, intenzita pomoci a podmienky hodnotenia budú stanovené v podporných dokumentoch k danému operačnému programu a v rámci konkrétnej výzvy vyhlásenej RO.	
Názov opatrenia	**Rozvoj vodnej turistiky v rámci spolupráce SR a PL**
Operačný program	Interreg, 5-A (PLSK) ID 1)
Ciele opatrenia	Cieľom opatrenia je ochrana a rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva cezhraničného územia – v rámci opatrenia plánuje MAS prostredníctvom partnerského projektu podporiť rozvoj vodnej turistiky na slovensko-poľskom pohraničí, ktorá prispeje k zvýšeniu návštevnosti a tiež k priamemu či nepriamemu nárastu pracovných príležitosti.
Podmienky oprávnenosti (činnosti, výdavky, žiadateľ), harmonogram výziev, intenzita pomoci a podmienky hodnotenia budú stanovené v podporných dokumentoch k danému operačnému programu a v rámci konkrétnej výzvy vyhlásenej RO.	

Časť B. Akčný plán pre dodatočnú výkonnostnú alokáciu

Tabuľka č. 4.M: Opatrenia PRV – akčný plán pre dodatočnú výkonnostnú alokáciu

Názov opatrenia	Vytváranie, zlepšovanie a rozširovanie všetkých druhov infraštruktúry
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6B
Rozsah a oprávnené činnosti	1. výstavba, rekonštrukcia, modernizácia, dostavba kanalizácie, vodovodu, alebo čistiarne odpadových vôd; 2. výstavba a rekonštrukcia miestnych komunikácií, lávok, mostov, chodníkov a záchytných parkovísk, autobusových zastávok, výstavba, rekonštrukcia a údržba odvodňovacích kanálov, prehlbovanie existujúcich obecných studní. V prípade investícií do miestnych komunikácii, tie budú umožnené len v malom rozsahu a za predpokladu, že prispievajú k oživeniu znevýhodnenej vidieckej oblasti, kde môže zlepšiť prepojenie medzi vidieckymi oblasťami a širšou dopravnou sieťou, príp. budú prispievať k miestnemu ekonomickému rozvoju (napr. k rozvoju vidieckeho cestovného ruchu a pod.); 3. zlepšenie vzhľadu obcí – úprava a tvorba verejných priestranstiev, námestí, parkov a pod. Špecifikácia oprávnených činností bude súčasťou výzvy na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej MAS
Finančný plán	

Región[33]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
MR	150 000,00	150 000,00	-

[33] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

VR	-	-	-	
Spolu	150 000,00	150 000,00	-	

Názov opatrenia	Rozvoj infraštruktúry pre účely cestovného ruchu
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6B
Rozsah a oprávnené činnosti	1. investície, ktoré súvisia s vytvorením, udržiavaním, obnovou a skvalitňovaním turisticky zaujímavých objektov, bodov a miest vrátane príslušnej infraštruktúry – miestne kultúrne, historické, prírodné a iné objekty a zaujímavosti, zriadenie múzejných a galerijných zariadení a pod.; 2. investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a informačných tabúľ v turistických lokalitách na verejné využitie, budovanie drobných obslužných zariadení pre turistov, informačné body, smerové tabule, KIOSKy a pod.; 3. budovanie, rekonštrukcia náučných chodníkov, cykloturistických chodníkov, ich napojenie na náučné chodníky, budovanie doplnkovej infraštruktúry (odpočinkové miesta, prístrešky, stojany na bicykle a pod.), výstavba vyhliadkových veží, budovanie, údržba a obnova cykloturistického značenia na existujúcich cykloturistických trasách a pod. Špecifikácia oprávnených činností bude súčasťou výzvy na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej MAS.

Finančný plán

Región[34]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
MR	100 000,00	100 000,00	-
VR	-	-	-
Spolu	100 000,00	100 000,00	-

Názov opatrenia	Rozvoj vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6A, 5C
Rozsah a oprávnené činnosti	1. činnosti spojené s vidieckym cestovným ruchom a agroturistikou zamerané na vytváranie podmienok pre rekreačné a relaxačné činnosti, vrátane vytvárania podmienok na poskytovanie vzdelávania a vytvorenie konferenčných priestorov. Oprávnená je výstavba ubytovacích zariadení, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich ubytovacích zariadení, ako aj nevyužívaných objektov na ubytovacie zariadenie a to s kapacitou od 5 do 30 lôžok, v nadväznosti na vytvorenie alebo modernizáciu areálu na rozvoj rekreačných a relaxačných činností. 2. činnosti spojené s poskytovaním služieb pre cieľovú skupinu: deti, seniori a občania so zníženou schopnosťou pohybu. V rámci danej oblasti je možné sa zamerať aj na terapie (hipoterapia, animoterapia), lesnú pedagogiku a pod., ktoré prispievajú k rekonvalescencii, lepšiemu začleneniu do spoločenského života, zvýšeniu motoriky cieľovej skupiny. 3. spracovanie a uvádzanie na trh produktov, ktorých výstup spracovania nespadá do prílohy I ZFEÚ. (bližšia špecifikácia činnosti v Prílohe č. 1 k Príučke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku PRV 2014 – 2020) Špecifikácia opravených činností bude uvedená vo výzve na predkladanie ŽoNFP pre konkrétne opatrenie.

Finančný plán

Región[35]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
MR	100 000,00	50 000,00	50 000,00
VR	-	-	-
Spolu	100 000,00	50 000,00	50 000,00

Názov opatrenia	Spolupráca v prospech rozvoja cestovného ruchu
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	1A, 2A,6A, 6C
Rozsah a oprávnené činnosti	1. aktivity v rámci spolupráce medzi malými hospodárskymi subjektmi (mikropodnikmi) v odvetví poľnohospodárstva, potravinovom reťazci, sektore lesného hospodárstva a v sektore cestovného ruchu 2. aktivity pri organizácii spoločných pracovných procesov, 3. spoločné využívanie zariadení a zdrojov

[34] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región
[35] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

	4. aktivity pri rozvoji služieb a marketingu v oblasti cestovného ruchu. Špecifikácia oprávnených činností bude súčasťou výzvy na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej MAS.
Finančný plán	

Región[36]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
MR	25 000,00	25 000,00	-
VR	-	-	-
Spolu	25 000,00	25 000,00	-

Názov opatrenia	Podpora poľnohospodárskych podnikov a výrobkov
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	2A, 2B, 5C, 3A
Rozsah a oprávnené činnosti	1. výstavba vrátane prípravy staveniska, rekonštrukcia a modernizácia objektov súvisiacich so spracovaním, skladovaním, uvádzaním na trh a/alebo vývojom poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov, vrátane kancelárií (sklady obalových materiálov, čistiacich a dezinfekčných prostriedkov a pomôcok); 2. obstaranie, rekonštrukcia a modernizácia zariadení, strojov, prístrojov a technológií, spracovateľských a výrobných kapacít, vrátane laboratórneho vybavenia a detektorov kovov v rámci procesu spracovania, skladovania, uvádzania na trh produktov a /alebo vývoja poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov, vrátane produktov s chráneným označením pôvodu, chráneným zemepisným označením a zaručených tradičných špecialít podľa osobitného predpisu (nariadenie EÚ č. 1151/2012, nariadenie (EÚ) č. 1308/2013); 3. stavebné alebo technologické investície na vytvorenie alebo modernizáciu miestnej zbernej siete - príjem, skladovanie, úprava, triedenie a balenie; 4. nákup chladiarenských, mraziarenských alebo termoizolačných nákladných, osobných alebo špeciálnych automobilov, prívesov a návesov, nákladných automobilov a prívesov (návesov) špecializovaných na prepravu zvierat (aj nad 3,5 t), manipulačných vozíkov v súvislosti so spracovaním, resp. uvádzaním na trh 5. zavedenie technológií a postupov s cieľom vytvoriť nové alebo kvalitnejšie výrobky a otvorenie nových trhov, najmä v súvislosti s krátkym dodávateľským reťazcom vrátane podpory uvádzania výrobkov na trh alebo vypracovania programov správnej výrobnej praxe; 6. stavebné alebo technologické investície podporujúce lepšie využitie alebo elimináciu vedľajších produktov alebo odpadu a čistiarne odpadových vôd; 7. investície v súvislosti s výrobou a miešaním krmív z poľnohospodárskych produktov 8. investície na vybudovanie a zariadenie vlastných podnikových predajní; 9. investície do zlepšenia pracovného prostredia pre zamestnancov (hygienické zariadenia, jedálne, odpočívárne, klimatizácia). Rozsah činností, kategórie oprávnených činností v rámci opatrenia, budú uvedené v konkrétnej výzve na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej MAS.
Finančný plán	

Región[37]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
MR	80 000,00	40 000,00	40 000,00
VR	-	-	-
Spolu	80 000,00	40 000,00	40 000,00

Názov opatrenia	Animácie a činnosti spojené s oživovaním stratégie CLLD
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6B
Rozsah a oprávnené činnosti	Financovanie animačných nákladov MAS v súvislosti s oživovaním stratégie CLLD
Finančný plán	

Región[38]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
MR	28 000,00	28 000,00	-
VR	-	-	-
Spolu	28 000,00	28 000,00	-

[36] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región
[37] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región
[38] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

Tabuľka č. 4.N: Opatrenia IROP – akčný plán pre dodatočnú výkonnostnú alokáciu

Názov opatrenia	Podpora vytvárania a vybavenie mikro a malých podnikov pre účely tvorby pracovných miest
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	5.1.1
Rozsah a oprávnené činnosti	1. obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest 2. nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie a/alebo s poskytovaním nových služieb Špecifikácia oprávnených činností bude súčasťou výzvy na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej MAS.
Finančný plán	

Región[39]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
MR	181 818,00	100 000,00	81 818,00
VR	-	-	-
Spolu	181 818,00	100 000,00	81 818,00

Názov opatrenia	Podpora „mäkkých“ aktivít pre podnikateľov a podniky
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	5.1.1
Rozsah a oprávnené činnosti	1. podpora marketingových aktivít, 2. podpora miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov, sieťovanie na úrovni miestnej ekonomiky a výmena skúseností. Špecifikácia oprávnených činností bude súčasťou výzvy na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej MAS.
Finančný plán	

Región[40]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
MR	72 727,00	40 000,00	32 727,00
VR	-	-	-
Spolu	72 727,00	40 000,00	32 727,00

Názov opatrenia	Rozvoj sociálnych a komunitných služieb
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	5.1.2
Rozsah a oprávnené činnosti	1. zriaďovanie nových alebo rekonštrukcia a modernizácia existujúcich zariadení pre poskytovanie komunitných sociálnych služieb vrátane materiálno-technického vybavenia 2. zvyšovanie kvality a kapacity komunitných sociálnych služieb 3. rozvoj terénnych a ambulantných sociálnych služieb 4. infraštruktúra komunitných centier Špecifikácia oprávnených činností bude súčasťou výzvy na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej MAS.
Finančný plán	

Región[41]	Spolu	EÚ a ŠR	VZ
MR	21 053,00	20 000,00	1 053,00
VR	-	-	-
Spolu	21 053,00	20 000,00	1 053,00

Názov opatrenia	Dopravná prepojenosť a dostupnosť sídiel
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	5.1.2
Rozsah a oprávnené činnosti	1. nákup vozidiel pre účely zabezpečenia spoločnej dopravy osôb vrátane vozidiel prispôsobených osobám s obmedzenou možnosťou pohybu a orientácie, 2. zriaďovanie, obnova a výstavba cyklistických trás zabezpečujúcich dopravu osôb do a zo zamestnania alebo k verejným službám (napr. trasy vedúce k vlakovým, autobusovým zastávkam a staniciam v obciach a mestách) vrátane investícií do doplnkovej cyklistickej infraštruktúry vrátane odpočívadiel, chránených parkovísk pre bicykle, nabíjacích staníc pre elektro bicykle a pod. Špecifikácia oprávnených činností bude súčasťou výzvy na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej

[39] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región
[40] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región
[41] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

	MAS.
Finančný plán	<table><tr><td>Región[42]</td><td>Spolu</td><td>EÚ a ŠR</td><td>VZ</td></tr><tr><td>MR</td><td>52 632,00</td><td>50 000,00</td><td>2 632,00</td></tr><tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr><tr><td>Spolu</td><td>52 632,00</td><td>50 000,00</td><td>2 632,00</td></tr></table>
Názov opatrenia	Zabezpečiť plynulý chod MAS a realizáciu činnosti spojených s uskutočňovaním stratégie CLLD
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	5.1.1
Rozsah a oprávnené činnosti	Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégie CLLD
Finančný plán	<table><tr><td>Región[43]</td><td>Spolu</td><td>EÚ a ŠR</td><td>VZ</td></tr><tr><td>MR</td><td>91 579,00</td><td>87 000,00</td><td>4 579,00</td></tr><tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr><tr><td>Spolu</td><td>91 579,00</td><td>87 000,00</td><td>4 579,00</td></tr></table>

5.3. Monitorovanie a hodnotenie stratégie CLLD

MAS počas implementácie stratégie CLLD poskytuje všetky informácie potrebné na monitorovanie a hodnotenie programu pre riadiace orgány, Národnú sieť rozvoja vidieka SR alebo iné subjekty poverené výkonom týchto funkcií. Počas implementácie stratégie CLLD, MAS vykonáva priebežné hodnotenie implementácie stratégie CLLD a činnosti MAS, ktorým poskytuje informácie o tom, či sú ciele, ktoré si v stratégii stanovila napĺňané.

5.3.1. Opis monitorovania a hodnotenia stratégie CLLD

Hlavným cieľom monitorovania a hodnotenia stratégie CLLD je posúdiť, či je implementácia stratégie CLLD úspešná a poskytnúť komplexné informácie o implementácii stratégie pre riadiaci orgán, výkonný orgán, monitorovací výbor a najvyšší orgán MAS. Cieľom monitorovania je sledovanie plnenia cieľov stratégie, pričom výsledky patria k dôležitým informáciám vo vzťahu k fyzickému pokroku realizácie stratégie CLLD. Hodnotenie a monitorovanie bude slúžiť aj ako nástroj prípadných zmien, ktoré vyššie uvedené orgány môžu navrhnúť a prijať ak implementácia nebude sledovať vytýčené ciele.

Monitorovanie a hodnotenie stratégie v súlade s kap. 10 Systému riadenia CLLD vykonáva Monitorovací výbor MAS, ktorý je menovaný a zriadený výkonným orgánom. Monitorovací výbor MAS je kontrolným orgánom, ktorý vykonáva najmä hodnotenie a kontrolu realizácie projektov v rámci stratégie, pripravuje a vypracováva správy o implementácii stratégie, správy o monitoringu za ročné obdobie a pod. Svojou činnosťou

[42] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región
[43] Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

prispieva k zabezpečeniu transparentnosti postupov a upozorňuje kontrolný orgán na prípadné porušenia a nesúlad.

Úlohou Monitorovacieho výboru v rámci monitorovania a hodnotenia stratégie CLLD je najmä:

- hodnotenie merateľných ukazovateľov na úrovni výstupov a výsledkov,
- monitorovanie a hodnotenie implementácie stratégie na základe merateľných ukazovateľov,
- posudzovanie míľnikov implementácie stratégie a napĺňania jej cieľov,
- podávanie pravidelných správ orgánom MAS a riadiacim orgánom pre PRV a IROP.

Zber dát monitorovacích ukazovateľov zabezpečuje MAS minimálne na konci každého roku, avšak v prípade hodnotenia na úrovni projektov, vykonáva zber monitorovacích ukazovateľov priebežne na projektovej úrovni najmä prostredníctvom ŽoNFP a monitorovacích správ. Časť ukazovateľov sa získava aj administratívnym spôsobom, ako napr. celkové verejné výdavky, alebo počty podporených operácií. Monitorovanie na úrovni projektov MAS vykonáva:

- počas realizácie projektu,
- pri ukončení projektu,
- po ukončení projektu,
- počas udržateľnosti projektu.

Monitorovací výbor MAS realizuje monitorovanie počas implementácie stratégie CLLD. Hodnotenie vykonáva MAS, resp. nezávislý hodnotiteľ, pričom sú zohľadnené špecifiká v jednotlivých oblastiach sebahodnotenia a taktiež vyhodnotenie kľúčových znakov LEADER – prínos pre územie MAS v oblasti siedmich kľúčových znakov LEADER. MAS, Monitorovací výbor, vykonáva hodnotenie výstupov a výsledkov a monitorovanie realizácie projektov v rámci stratégie CLLD, vykonáva monitoring priebehu vecného a finančného plnenia projektov za ročné obdobie a vyhodnotenie jednotlivých výziev a vypracúva správu z monitoringu a hodnotenia za ročné obdobie, ktorú predkladá výkonnému orgánu MAS na prerokovanie a vydanie stanoviska. V prípade odklonu od plnenia cieľov budú navrhnuté opatrenia, ktoré budú predložené aj výkonnému orgánu MAS na prerokovanie a schválenie.

MAS realizuje vyhodnocovanie stratégie CLLD:

- Strednodobé hodnotenie (mid–term) v roku 2020 - Cieľom je posúdiť výstupy a výsledky intervencie. Predmetom strednodobého hodnotenia bude hodnotenie výsledkov všetkých sledovaných ukazovateľov. Posudzuje sa celá stratégia CLLD, pričom výsledok posúdenia a hodnotenia má vplyv na jej aktualizáciu. Strednodobé hodnotenie predkladá MAS spolu so

„Správou o implementácii stratégie CLLD“. V prípade strednodobého hodnotenia správa hodnotiteľa bude slúžiť Monitorovaciemu výboru na sledovanie plnenia cieľov stratégie a bude obsahovať návrhy na zmeny v prípade zistenia odklonu od cieľov.

- Záverečné hodnotenie (ex–post) v roku 2023 - Vykonáva MAS na základe vyhodnotenia monitorovacích ukazovateľov s ohľadom na ich prínos pre naplnenie cieľov stratégie CLLD a prínos pre územie MAS. Hodnotenie je zamerané na celkovú účinnosť a efektívnosť vynaloženia finančných prostriedkov EPFRV a EFRR. Cieľom je využiť výsledky záverečného hodnotenia pri zostavovaní novej stratégie rozvoja MAS. Zároveň je jeho cieľom vyhodnotiť dopady a efekty využitia verejných a súkromných zdrojov v prospech cieľov stratégie a ich vplyvu na celkový rozvoj územia. Predmetom záverečného hodnotenia je hodnotenie celkových výstupov a výsledkov podľa jednotlivých opatrení stratégie, ukazovateľov na úrovni špecifických cieľov a fokusových oblastí, ma úrovni programov a celkové hodnotenie implementácie stratégie CLLD.

Sebahodnotenie MAS

MAS počas implementácie stratégie vykonáva sebahodnotenie, a to v nasledovných oblastiach:

- implementácia stratégie CLLD vrátane 7 kľúčových znakov LEADER,
- implementačný proces,
- riadiaci proces,
- propagácia a vzdelávanie členov MAS.

MAS vykonáva sebahodnotenie v rámci dodržiavania 7 kľúčových znakov LEADER v zmysle Systému riadenia CLLD podkapitola 1.1, a to raz ročne na základe vyhodnotenia údajov vo výročnej správe:

Znak č. 1. Oblastné stratégie miestneho rozvoja

Znak č. 2. Prístup zdola nahor

Znak č. 3. Verejno-súkromné partnerstvá: MAS

Znak č. 4. Uľahčovanie inovácie

Znak č. 5. Integrované a viacsektorové akcie

Znak č. 6. Vytváranie sietí

Znak č. 7. Spolupráca

MAS bude overovať svoju činnosť aj na základe správ z jednotlivých aktivít a monitorovacích správ. Jednotlivé orgány MAS budú pravidelne vyhodnocovať zabezpečenie implementácie stratégie CLLD vrátane 7 kľúčových znakov LEADER, a to konkrétne:

- Funkčnosť existujúcej organizačnej štruktúry MAS
- Funkčnosť manažmentu MAS
- Flexibilitu, účinnosť a oprávnenosť rozhodovacích postupov o stratégii a projektoch
- Schopnosť MAS zabezpečiť implementáciu stratégie a projektov
- Schopnosť MAS zabezpečiť monitoring a hodnotenie projektov

Ďalej pre výkonný orgán, výberovú komisiu MAS a monitorovací výbor budú dôležité aj nasledovné otázky sebahodnotenia:

ORGÁN	SEBAHODNOTENIE	ÁNO/NIE
Výkonný orgán	Výkonný orgán sa schádzal minimálne dvakrát ročne	
	Výkonný orgán bol na každom zasadnutí uznášaniaschopný	
	Boli dodržané všetky termíny týkajúce sa činnosti orgánu	
	Boli pripravené všetky materiály na rokovania najvyššieho orgánu	
	Boli pripravené všetky dokumenty týkajúce sa činnosti MAS (napr. štatúty, pracovný a organizačný poriadok, atď.)	
	Spolupráca s ostatnými orgánmi MAS vrátane najvyššieho orgánu funguje plynule	
Výberová komisia	Komisia zasadala pravidelne, a to na základe projektových výziev	
	Komisia bola na každom zasadnutí uznášaniaschopná	
	Komisia spolupracuje s manažérom MAS a výkonným orgánom plynule	
	Boli dodržané všetky termíny týkajúce sa činnosti komisie	
	Boli pripravené všetky materiály týkajúce sa činnosti komisie	
Monitorovací výbor	Monitorovací výbor zasadal pravidelne podľa potreby	
	Monitorovací výbor bol na každom zasadnutí uznášaniaschopný	
	Monitorovací výbor spolupracuje s manažérom MAS, výkonným orgánom a vonkajšími hodnotiteľmi plynule	
	Boli dodržané všetky termíny týkajúce sa činnosti výboru	
	Boli pripravené všetky materiály týkajúce sa činnosti výboru	

Uvedené body budú na začiatku každého roka predmetom rokovania kontrolného orgánu MAS. V prípade odpovedi „nie“ príslušný orgán prerokuje danú oblasť a na základe toho vykoná potrebné opatrenia na odstránenie problému. Základom sebahodnotenia implementácie stratégie je pravidelné (minimálne raz za rok) vyhodnocovanie vyššie uvedených ukazovateľov.

Okrem týchto bodov bude monitorovací výbor vyhodnocovať aktivity, uskutočňované v rámci uskutočňovania a oživenia stratégie CLLD, a to:

- Uskutočnené vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod.), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD
- Publicita a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí
- Propagácia a informovanie o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD;
- Výmena informácií medzi miestnymi aktérmi - semináre, konferencie, workshopy pre členov MAS, ďalších aktérov ako aj, zamerané na ich rozširovanie vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác;
- Vzdelávanie potenciálnych prijímateľov zamerané na rozširovanie vedomostí a zručností pri príprave projektov.

Hodnotenie implementácie stratégie, bude MAS vykonávať prostredníctvom míľnikov, na základe ktorých je možné posúdiť napĺňanie jej cieľov.

MÍĽNIKY
Zvýšiť zamestnanosť vytvorením min 6 nových pracovných miest na území
Zabezpečiť rozvoj poľnohospodárstva podporou min 1 poľnohospodára/poľnohospodárskeho podniku
Podporiť rozvoj podnikateľského prostredia založením min 1 nového podniku
Predĺžiť dobu/dĺžku zotrvania turistov v území vytvorením zaujímavého produktu cestovného ruchu
Oživiť ľudovú kultúru podporou remesiel a folklóru (min 2 projekty)
Zlepšiť vzhľad obcí výstavbou min 2 verejných priestranstiev/parkov/námestí
Zlepšiť dopravnú prepojenosť a dostupnosť sídiel vybudovaním spájajúcej cyklotrasy
Podporiť rozvoj cestovného ruchu a atraktivitu územia vytvorením/skvalitnením min 1 ubytovacieho zariadenia
Propagovať územie MAS na území Prešovského kraja vytvorením min 2 propagačných/informačných materiálov

Pri hodnotení činnosti MAS a implementácie stratégie CLLD budú využité inovatívne prístupy pri získavaní, monitorovaní a hodnotení údajov, ktoré sú dôležité pri posudzovaní. MAS bude po realizácii svojich aktivít (podujatí) získavať spätnú väzbu prostredníctvom anonymného dotazníka, ktorý pomôže poukázať na prípadné nedostatky pre činnosti MAS, alebo povzbudiť MAS pri správnej činnosti. Tieto informácie bude získavať aj formou prieskumu verejnej mienky, a to každoročne.

Spôsob podávania pravidelných správ orgánom MAS a riadiacim orgánom pre PRV a IROP

Monitorovacia správa

Kancelária MAS spracuje každoročne monitorovaciu správu, ktorej obsahom budú aj informácie získané porovnávaním monitorovacích ukazovateľov na úrovni výstupov a výsledkov pre jednotlivé opatrenia a teda aké merateľné výsledky boli na území MAS dosiahnuté prostredníctvom realizovaných projektov v rámci implementácie stratégie CLLD s cieľom ich pravidelného sledovania a následného prípadného preverenia spôsobu implementácie stratégie. Ďalej ukazovatele na úrovni fokusových oblastí a špecifických cieľov a míľniky implementácie. Správy o monitorovaní pripravuje kancelária MAS, ktorá má k dispozícii údaje v podobe kvantifikovaných ukazovateľov na základe pravidelných zberov údajov. Monitorovacie správy predkladá Výkonnému orgánu, ktorý ich prerokuje, vydá stanovisko. Správa spolu so stanoviskom je postúpená Monitorovaciemu výboru MAS, ktorý zasadá dvakrát ročne a ktorý správu prerokuje a schváli/neschváli, pričom hodnotí, či implementácia stratégie postupuje v súlade s jej cieľmi. Predloženú správu buď schváli a pokračuje v stanovenej línii implementácie programu, alebo v prípade odklonu smerovania stratégie od plneniu jej cieľov, Monitorovací výbor navrhne opatrenia a tie predloží Výkonnému orgánu MAS a Najvyššiemu orgánu na prerokovanie a schválenie. Monitorovacie správy sú ďalej podkladom pre zostavenie hodnotiacich správ (správa o činnosti MAS, výročná správa, priebežná hodnotiaca správa) a tie slúžia následne ako vstup pre nezávislé hodnotenie implementácie stratégie alebo ako podklad pre Výkonný orgán MAS a Monitorovací výbor.

Správa o implementácii stratégie CLLD

MAS v rámci opatrenia 19.2 spracuje a predloží každoročne správu o implementácii stratégie CLLD, ktorú predloží Výkonnému orgánu MAS a riadiacim orgánom PRV a IROP. Štruktúra správy o implementácii stratégie CLLD bude zodpovedať požiadavkám riadiaceho orgánu PRV a IROP. Základnými zdrojmi údajov do správy sú údaje z ITMS2014+

(relevantné len pre projekty IROP), monitorovacie správy realizovaných projektov v rámci implementácie stratégie CLLD a administratívne údaje ako sú napr. súbory informácií, štatistiky a pod.

Výročná správa MAS

Manažér MAS každoročne spracuje výročnú správu MAS o jej hospodárení, ktorej obsahom bude zhodnotenie oboch typov ukazovateľov – výstupu i výsledku. Výročnú správu bude prejedávať Monitorovací výbor a Výkonný orgán MAS. Výročná správa bude zasielaná na riadiacemu orgánu PRV a IROP na konci každého roku.

Riadenie rizík a ich eliminácia

HĽADISKO	RIZIKO	NÁSLEDOK	OPATRENIE	ZODPOVEDNÝ SUBJEKT
Procesné	Nezískanie štatútu	Spomalenie a narušenie procesu plnenia akčného plánu, obmedzené finančné zdroje	Kvalitné vypracovanie projektového zámeru – stratégie CLLD pod odborným vedením	Výkonný orgán Odborný tím
	Legislatívne zmeny	Spomalenie a narušenie procesov plnenia plánu	Monitorovanie legislatívnych zmien pre určenie včasných a správnych riešení	Kancelária MAS
	Zmena štatutárnych orgánov obcí	Skomplikovanie procesov, nová dokumentácia, nedôvera, potreba budovania vzťahov	Oboznámenie s chodom MAS, jej cieľmi a prioritami, vzájomná spolupráca	Kancelária MAS
Finančné	Nezískane finančného príspevku	Obmedzenie možností, čiastočné plnenie plánu rozvoja, obmedzené finančné zdroje	Tvorba fondu z členských príspevkov na financovanie aktivít partnerstva, uchádzanie sa o získanie zdrojov z iných fondov a operačných programov, realizácia projektov prostredníctvom obcí (majetky obcí) a cudzích zdrojov	Výkonný orgán Valné zhromaždenie
Ľudské zdroje	Personálne zloženie – nekvalifikovaný manažment	Spomalenie procesov, neplnenie plánov, nesprávna realizácia aktivít, nesprávne delegovanie úloh, zlyhanie organizácie, narušenie procesu	Realizácia školení, informačných a vzdelávacích seminárov a aktivít na zvyšovanie vedomostí a zručností pracovníkov MAS	Výkonný orgán Manažér MAS

5.3.2. Monitorovacie ukazovatele

Merateľné ukazovatele sa budú sledovať nasledovne:

Úroveň ukazovateľov	Frekvencia vyhodnocovania	Spôsob zberu dát	Súvisiaca dokumentácia
Ukazovatele na	2018, 2020,	• pravidelný zber údajov	Správa o činnosti

úrovni programu – PRV SR 2014-2020 a IROP 2014-2020	2023	• monitorovacie a výročné správy	MAS
Merateľné ukazovatele na úrovni výstupov a výsledkov (projekty/opatrenia)	Pri každej žiadosti o platbu pre podporený projekt v rámci MAS	• dáta získané z monitorovacích správ predkladaných žiadateľmi • výstupy a výsledky sa budú sledovať vždy po skončení predkladaného projektu • pravidelný zber údajov	Monitorovacia správa Priebežná hodnotiaca správa
	Každoročne		Výročná správa
Merateľné ukazovatele na úrovni strategických cieľov a fokusových oblastí	Každoročne	• pravidelný zber údajov • monitorovacie a výročné správy	Monitorovacia správa
	2018, 2020, 2023		Správa o činnosti MAS
Míľniky implementácie	Každoročne	• pravidelný zber údajov • monitorovacie a výročné správy	Monitorovacia správa Výročná správa
	2018, 2020, 2023		Správa o činnosti MAS

Vlastné ukazovatele a cieľové hodnoty všetkých ukazovateľov boli určené na základe výsledkov analýzy územia a identifikácie potrieb a sú uvedené v akčnom pláne Stratégie CLLD. Cieľové hodnoty boli stanovené tak, aby odrážali hlavné potreby a priority stratégie a taktiež aby boli reálne dosiahnuteľné.

Jedným z hlavných cieľov MAS je dosiahnuť ekonomický rozvoj územia a zastavenie odlivu ľudí z vidieka a územia MAS preto do roku 2023 predpokladá zvýšenie počtu obyvateľov. Cieľová hodnota v roku 2023 pre ukazovateľ – čistý počet obyvateľov, ktorý má prospech zo zlepšenia služieb, bola odvodená z celkového počtu obyvateľov MAS, keďže predpokladáme, že zlepšením služieb, následným zvýšením atraktivity územia a ekonomickým rozvojom dospejeme k prospechu pre všetkých obyvateľov MAS.

Tabuľka č. 5: Povinné ukazovatele na úrovni programu – PRV SR

Názov cieľového ukazovateľa	Cieľová hodnota v roku 2023
Čistý počet obyvateľov, ktorý má prospech zo zlepšenia služieb	10 500
Počet obyvateľov podporenej MAS	10 500
Pracovné miesta vytvorené v podporovaných projektoch (LEADER/PRV) (oblasť zamerania 6B)	**2**

Tabuľka č. 6: Celkové verejné výdavky – PRV SR

Názov ukazovateľa výstupu	Cieľová hodnota v roku 2023
Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora na vykonávanie operácií v rámci stratégie CLLD (len časť z PRV)	350 000,00
Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora pri prevádzkových nákladoch a oživení - (len časť z PRV)	31 000,00

Tabuľka č. 7: Povinné ukazovatele na úrovni IROP

Názov ukazovateľa výstupu	Merná jednotka	Cieľová hodnota v roku 2023
Počet podporených podnikov	podnik	**2**
Zamestnanosť v podporených podnikoch	FTE	**4**
Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre firmu nové	podnik	**1**
Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre trh nové	podnik	**1**
Počet nových služieb a prvkov verejnej infraštruktúry	počet	**2**

Tabuľka G: Povinné ukazovatele v súvislosti s IROP a PRV – úroveň špecifických cieľov IROP a fokusových oblastí PRV

Špecifický cieľ/ fokusová oblasť	Názov ukazovateľa výstupu	MJ	Cieľová hodnota v roku 2023
1A),2A),6A)	Celkové verejné výdavky (16)	€	20 000,00
1B)	Celkový počet projektov (16)	počet	1
2A)	Počet poľnohospodárskych podnikov, ktoré z programu rozvoja vidieka získali podporu na investície do reštrukturalizácie alebo modernizácie (4.2)	počet	1
2A),2B) 5C),6A)	Celkové investície (verejné a súkromné) (6)	€	100 000,00
2A),2B) 3A),5C)	Celkové investície (verejné a súkromné) (4)	€	60 000,00
2A),2B) 3A),5C)	Celkové verejné výdavky (4)	€	30 000,00
2A),2B) 5C),6A)	Celkové verejné výdavky (6)	€	50 000,00

2B),5C),6A)	Počet podnikateľov (poľnohospodárskych podnikov), ktorí dostávajú pomoc na začatie podnikania/podporu na investície do nepoľnohospodárskych činností vo vidieckych oblastiach (6.4)	počet	1
5C)	Počet projektov, ktoré zahŕňajú investície do výroby energie z obnoviteľných zdrojov	počet	1
	Celkový počet projektov (6)	počet	1
6A)	Pracovné miesta vytvorené v podporovaných projektoch (6 a 16)	počet	1
6B)	Celkové výdavky na chod MAS (19.4)	€	127 000,00
	Celkové výdavky na operácie v rámci stratégie CLLD (19.2)	€	640 000,00
3A)	Počet projektov, ktoré získali podporu na investície (napr. do poľnohospodárskych podnikov, v oblasti spracovania a uvádzania poľnohospodárskych výrobkov na trh) (4.2)	počet	1
	Počet poľnohospodárskych podnikov, ktoré dostávajú podporu na účasť na systémoch kvality, miestnych trhoch a krátkych dodávateľských reťazcoch, a skupín/organizácií výrobcov (4 a 16)	počet	1
6C)	Čistý počet obyvateľov, ktorý má prospech zo zlepšenia služieb (7)	počet	10 500
	Celkové verejné výdavky (7)	€	250 000,00
5.1.2	Počet nových služieb a prvkov verejnej infraštruktúry	počet	2
5.1.1	Nárast zamestnanosti v podporovaných podnikoch	počet	4

6. Finančný rámec

Finančný rámec predstavuje vyčíslenie konkrétnych finančných výdavkov na dosiahnutie cieľov stratégie. Financie rozdeľuje na základe ich zdrojov získavania, čím napomáha prehľadnosti financovania a prispieva k podpore rozvoja územia.

6.1. Financovanie stratégie CLLD

Financovanie stratégie CLLD pre MAS Partnerstvo pre región sa bude realizovať prostredníctvom zdrojov z PRV SR 2014-2020 a prostredníctvom zdrojov IROP. Financie získané z týchto zdrojov budú rozdelené podľa jednotlivých opatrení stratégie, ktoré vychádzajú z podopatrení PRV SR 2014-2020 a podopatrení IROP.

Tabuľka č. 8: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP

	SPOLU (EUR)
Celkové zdroje z PRV (EPFRV) a IROP (EFRR) (základná alokácia podľa vzorca pre MAS v súlade s kapitolou 6.4 Systému riadenia CLLD), z toho:	767 000,00
Operácie v rámci implementácie stratégie CLLD	640 000,00

Chod MAS a animácie	127 000,00

Tabuľka č. 9: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP rozdelené podľa fondov

	Fond	Región	Spolu (EUR)
Celkové zdroje z PRV (EPFRV) a IROP (EFRR) (základná alokácia podľa vzorca pre MAS v súlade s kapitolou 6.4 Systému riadenia CLLD), z toho:	EPFRV/ EFRR	MR	767 000,00
		VR	
Operácie v rámci implementácie stratégie CLLD	EPFRV/ EFRR	MR	640 000,00
		VR	
Chod MAS	EFRR	MR	96 000,00
		VR	
Animácie	EPFRV	MR	31 000,00
		VR	

Pozn.: Financovanie chodu MAS vrátane animácií musí byť v súlade s kapitolou 6.2 Systému riadenia CLLD.

Tabuľka č. 10: Rozdelenie zdrojov na jednotlivé typy výdavkov v rámci príslušných programov

	región	PRV				IROP				SPOLU			
		EPFRV	**ŠR**	**VZ**	**spolu**	**EFRR**	**ŠR**	**VZ**	**spolu**	**fondy**	**ŠR**	**VZ**	**spolu**
operácie v rámci stratégie CLLD	MR	262 500,00	87 500,00	80 000,00	430 000,00	290 000,00	0,00	145 407,00	435 407,00	552 500,00	87 500,00	225 407,00	865 407,00
	VR												
chod MAS	MR	-	-	-	-	96 000,00		5 053,00	101 053,00	96 000,00	0,00	5 053,00	101 053,00
	VR												
animácie	MR	23 250,00	7 750,00	0,00	31 000,00	-	-	-	-	23 250,00	7 750,00	0,00	31 000,00
	VR												
SPOLU	MR	285 750,00	95 250,00	80 000,00	461 000,00	386 000,00	0,00	150 459,00	536 459,00	671 750,00	95 250,00	230 459,00	997 459,00
	VR												
	spolu	285 750,00	95 250,00	80 000,00	461 000,00	386 000,00	0,00	150 459,00	536 459,00	671 750,00	95 250,00	230 459,00	997 459,00

6.2. Finančný plán pre opatrenia

V tabuľkách uvádzame prehľad podľa opatrení stratégie CLLD, v členení podľa fondu (EPFRR/PRV, EFRR/IROP), kategórii regiónu a podľa zdrojov ich financovania. Pomer prostriedkov medzi fondmi je vyvážený.

Tabuľka č. 11: Sumárna tabuľka finančného plánu

Opatrenie stratégie CLLD	Fond	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
A 1.1 Vytváranie, zlepšovanie a rozširovanie všetkých druhov infraštruktúry	EPFRV	MR	170 000,00	127 500,00	42 500,00	0,00	0,00
		VR					
B.1.1 Dopravná prepojenosť a dostupnosť sídiel	EFRR	MR	105 263,00	100 000,00	0,00	5 263,00	0,00
		VR					
A.2.1 Rozvoj infraštruktúry pre účely cestovného ruchu	EPFRV	MR	80 000,00	60 000,00	20 000,00	0,00	0,00
		VR					
A.2.2 Rozvoj vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky	EPFRV	MR	100 000,00	37 500,00	12 500,00	50 000,00	0,00
		VR					
A.2.3 Spolupráca v prospech rozvoja cestovného ruchu	EPFRV	MR	20 000,00	15 000,00	5 000,00	0,00	0,00
		VR					
B.2.1 Rozvoj sociálnych a komunitných služieb	EFRR	MR	21 053,00	20 000,00	0,00	1 053,00	0,00
		VR					
A.3.1 Podpora poľnohospodárskych podnikov a výrobkov	EPFRV	MR	60 000,00	22 500,00	7 500,00	30 000,00	0,00
		VR					
B.3.1 Podpora vytvárania a vybavenie mikro a malých podnikov pre účely tvorby pracovných miest	EFRR	MR	218 182,00	120 000,00	0,00	98 182,00	0,00
		VR					
B.3.2 Podpora „mäkkých“ aktivít pre podnikateľov a podniky /vzdelávanie, sieťovanie, marketing, poradenstvo, prenos poznatkov/	EFRR	MR	90 909,00	50 000,00	0,00	40 909,00	0,00
		VR					

Tabuľka č. 12: Celkový pomer medzi fondmi na stratégiu

	PRV (EPFRV) : IROP (EFRR)
Stratégia CLLD mimo BSK (viac rozvinutý región):	55:45
Stratégia CLLD v rámci BSK (viac rozvinutý región):	

Tabuľka č. 13: Zameranie stratégie podľa sektorov

Názov opatrenia stratégie CLLD	**Rozpočet na opatrenie**	**Oprávnený prijímateľ – verejný sektor** *(označiť „X“)*	**Oprávnený prijímateľ – neverejný sektor** *(označiť „X“)*
A 1.1 Vytváranie, zlepšovanie a rozširovanie všetkých druhov infraštruktúry	170 000,00	x	
B.1.1 Dopravná prepojenosť a dostupnosť sídiel	100 000,00		x
A.2.1 Rozvoj infraštruktúry pre účely cestovného ruchu	80 000,00	x	
A.2.2 Rozvoj vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky	50 000,00		x
A.2.3 Spolupráca v prospech rozvoja cestovného ruchu	20 000,00		x
B.2.1 Rozvoj sociálnych a komunitných služieb	20 000,00		x
A.3.1 Podpora poľnohospodárskych podnikov a výrobkov	30 000,00		x
B.3.1 Podpora vytvárania a vybavenie mikro a malých podnikov pre účely tvorby pracovných miest	120 000,00		x
B.3.2 Podpora „mäkkých“ aktivít pre podnikateľov a podniky /vzdelávanie,	50 000,00		x

sieťovanie, marketing, poradenstvo, prenos poznatkov/			
Celkový rozpočet podľa sektorov	----------	250 000,00	390 000,00
Percentuálny pomer zamerania stratégie	----------	39	61

7. Zhodnotenie prínosov stratégie CLLD, jej synergie a doplnkovosť

Podporené remeslá a zachované tradície, zdravé, regionálne produkty a pracovití farmári, zveľadené územie a spokojní obyvatelia, kvalitné služby a vďační návštevníci. Stratégia miestneho rozvoja vedeného komunitou Občianskeho združenia „Partnerstvo pre región“, príležitosť, ktorá pre územie predstavuje množstvo prínosov, no najmä možnosť podporiť nadšenie ľudí pre spoluprácu, pripravených viesť rozvoj svojho územia tým správnym smerom. Komunita aktívnych ľudí na území MAS Partnerstva pre región, sa rozhodla viesť svoje územie k prosperite, čo predpokladá prínosy hlavne v oblasti:

- Cestovný ruch – kvalitné a komplexné služby pre menej, či viac náročných návštevníkov, vzdelaní poskytovatelia služieb, propagované územie s kvalitnou rekreačnou a relaxačnou infraštruktúrou. To všetko pri zachovaní životného prostredia, ktoré je pre túto oblasť prioritou, prispeje k vytvoreniu konkrétnych produktov cestovného ruchu príznačných pre toto územie, ktoré budú založené na využívaní predností a špecifík územia.
- Poľnohospodárstvo a podnikanie – produkcia zdravých domácich výrobkov, použitá ako jeden z hlavných marketingových nástrojov pre rozvoj cestovného ruchu - tvorba jedinečných gastronomických produktov, zabezpečí výrazný multiplikačný efekt a prispeje k ekonomickému rozvoju územia,
- Dostupnosť – skvalitnená dopravná infraštruktúra, zlepšený prístup obyvateľov k verejným službám a do zamestnania, podporený pohyb obyvateľov a zároveň ochrana životného prostredia vybudovaním cyklotrasy, prispejú k znižovaniu odlivu obyvateľstva z vidieka, zlepšia prepojenosť sídiel a prispejú k zmierneniu rozdielov na úrovni hospodárskeho a sociálneho rozvoja jednotlivých častí územia.

- Zveľadené územie – skrášlené obce s kvalitnou infraštruktúrou, zvýšia spokojnosť obyvateľov.
- Sociálna oblasť – podporené komunitné centrá a sociálne služby prispejú k rozvoju ľudského potenciálu, začleňovania marginalizovaných skupín a celkovému sociálnemu rozvoju.
- Spolupráca – spolupráca miestnych podnikateľov pri vytváraní produktov a služieb, spoločná propagácia a postupy, budovanie cezhraničných partnerstiev a spoluprác v synergii s rozvojom podnikateľského sektora a cestovného ruchu.

7.1. Prínosy k zlepšovaniu ekonomického rozvoja územia

Územie Občianskeho združenia Partnerstvo pre región je spleťou prvkov, ktoré pri správnom využití a synergii zabezpečia ekonomický rozvoj a prosperitu územia. Už samotný názov stratégie „Bohatstvo minulosti – príležitosť pre budúcnosť" indikuje smer, ktorým sa bude rozvoj územia uberať. Územie sa nachádza v atraktívnom prírodnom prostredí, umocňovanom významnými prírodnými danosťami v okolí, množstvom historických a kultúrnych pamiatok, bohatou históriou, zachovalými tradíciami a ľuďmi, ktorí nezanechali remeslá, ale naopak, snažia sa prostredníctvom nich o rozvoj svojho územia. Pomerne vysoká nezamestnanosť ako aj tradičný problém, ktorým je vysoká miera migrácie mladých ľudí za pracovnými príležitosťami z územia je výrazným nedostatkom, ktorý postihuje väčšinu územia Prešovského kraja. Stratégia CLLD sa preto prioritne zameriava na riešenie tohto problému, ktorý má vplyv aj na ďalšie oblasti rozvoja územia a hlavne na ekonomický rozvoj. Všetky kľúčové kroky, ktoré povedú k riešeniu identifikovaných problémov rozvoja územia sú integrované v opatreniach, ktoré synergicky riešia každú problémovú oblasť. Stratégia prostredníctvom opatrení rieši problém koncentrácie pracovných príležitostí v strediskách CR a nerovnomerné rozdelenie pracovných príležitostí v území, a to zlepšením podmienok dopravy obyvateľov do zamestnania a k verejným službám, podporou existujúcich a vzniku nových podnikov, podporou poľnohospodárstva, prepojením vidieckych rozvojových centier, za ktoré môžeme v území považovať mesto Podolínec a obec Hniezdne, vytvorením systému vzdelávania uchádzačov o zamestnanie a zapojením dlhodobo nezamestnaných do fungovania trhu práce. Samotné opatrenia zahrnuté v Stratégii CLLD zabezpečia vznik minimálne 6 pracovných miest, z čoho 2 pracovné miesta vzniknú z realizácie opatrení PRV a 4 pracovné miesta z realizácie opatrení IROP.

Kostru celej stratégie tvoria priority, ktoré boli určené na základe dôkladnej analýzy a identifikácie potrieb územia. Rozvoj cestovného ruchu a podpora zamestnanosti sú dva

hlavné piliere, integrujúce prvky, na ktorých stojí ekonomický a sociálny rozvoj územia MAS Partnerstvo pre región a z ktorých vychádzajú všetky navrhnuté priority a opatrenia stratégie.

Stratégiou MAS Partnerstvo pre región je vytvoriť z územia región/stredisko cestovného ruchu s ponukou služieb cestovného ruchu, turistickou a rekreačnou infraštruktúrou, ktoré je dostatočne propagované a pre rozvoj cestovného ruchu využíva najmä svoj vnútorný prírodný, kultúrno-historický potenciál a regionálnu gastronómiu. Pre splnenie tohto cieľa boli stanovené opatrenia, ktoré v synergii s predpokladmi územia zabezpečia:

- významnú atraktivitu (kultúrno-historické pamiatky, turistické trasy, cyklochodníky, galérie, miestne izby ľudových tradícií a remesiel s možnosťou zážitkového cestovného ruchu, ochutnávkou miestnych gastronomických špecialít, zóny oddychu v blízkosti prameňov minerálnych vôd s možnosťou ochutnávky a pod.),
- ekologicky nezaťažené územie a nenarušené životné prostredie (zariadenia cestovného ruchu a poľnohospodárske podniky, ktoré využívajú OZE, chránené životné prostredie, obyvatelia s povedomím a záujmom o ochranu životného prostredia),
- dopravná dostupnosť (kvalitné miestne komunikácie, prepojenosť sídiel spoločnou cyklotrasou, dostupnosť k verejným službám)
- vhodná technická infraštruktúra (skvalitnené všetky druhy infraštruktúry)
- pozitívny postoj miestneho obyvateľstva k cestovnému ruchu (vzdelávacie a informačné aktivity na podporu a osvetu, zveľadené a upravené obce – zlepšené životné podmienky pre obyvateľov, ako aj návštevníkov územia,
- dostatok (kvalitných) pracovných síl (vzdelávanie na podporu zvyšovania zručností a vedomostí, vzdelávanie pre marginalizované skupiny, vzdelávanie začínajúcich podnikateľov, vzdelávanie na zvýšenie kvalifikácie, nakoľko bez dostatočne kvalifikovaných zamestnancov nie možné napredovanie ekonomického rozvoja)
- propagované územia (propagácia územia inovatívnymi spôsobmi, moderné aj tradičné formy propagácie, jednoduchá dostupnosť informácií pre potenciálny návštevníkov, podporené marketingové aktivity podnikateľov, spoločná propagácia).

Jednoducho povedané, všetky opatrenia a aktivity zakomponované v Stratégii CLLD sú integrované a ich hlavným cieľom je zabezpečiť ekonomický rozvoj územia prostredníctvom zvýšenia zamestnanosti v území, a to podporou cestovného ruchu a podnikania.

K ekonomickému rozvoju územia významne prispievajú opatrenia stratégie, v rámci ktorých sa predpokladá vytvorenie pracovných miest. V rámci PRV ide o opatrenie A.2.2 Rozvoj vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky a A.3.1 Podpora poľnohospodárskych podnikov a výrobkov, kde MAS plánuje vytvorenie min. 2 nových pracovných miest. V rámci IROP plánuje MAS vytvoriť min. 4 pracovné miesta, a to prostredníctvom opatrenia B.3.1 Podpora vytvárania a vybavenie mikro a malých podnikov pre účely tvorby pracovných miest. Podiel rozpočtu stratégie na novo vytvorené pracovné miesta je 127 833,00 €.

7.2. Prínosy k napĺňaniu cieľov PRV

Predkladaná stratégia CLLD sa prostredníctvom zadefinovaných opatrení vychádzajúcich z PRV SR 2014-2020 zameriava aj na podporu konkurencieschopnosti poľnohospodárstva a potravinárstva na území MAS Partnerstvo pre región.

Opatrenie „Podpora poľnohospodárskych podnikov a výrobkov“ priamo prispieva k zvýšeniu konkurencieschopnosti poľnohospodárstva a k zvýšeniu živočíšnej a špecializovanej rastlinnej výroby. Územie je známe podporou a zachovalými remeslami preto je toto opatrenie viac ako len vhodné a jeho výsledný efekt bude mať prínos nie len pri tvorbe pracovných miest, podpore poľnohospodárstva, ekologického poľnohospodárstva a využívaní OZE, ale aj ako už spomínaný marketingový nástroj pre rozvoj vidieckeho cestovného ruchu, ktorý budú využívať zariadenia cestovného ruchu. Tvorba a využitie tradičných a originálnych miestnych výrobkov/produktov, zvýši záujem o územie a podporí rozvoj agroturistiky. Tým prispieva toto opatrenie aj k zvýšeniu konkurencieschopnosti potravinárskej výroby a v neposlednom rade aj k tvorbe pracovných miest, či už samozamestnaním alebo vznikom nových pracovných príležitosti. Prínosom v rámci tohto opatrenia bude aj zavádzanie inovatívnych metód do technologických postupov za účelom zvyšovania kvality produkcie poľnohospodárstva.

Na zvyšovanie konkurencieschopnosti poľnohospodárstva potravinárstva pôsobí opatrenie „Spolupráca v prospech rozvoja cestovného ruchu“, ktoré predpokladá spoluprácu hospodárskych podnikov na tvorbe gastronomických špecialít, ako súčasti ponuky cestovného ruchu pre návštevníkov územia a spoločnú propagáciu.

Za dôležitý predpoklad zvyšovania konkurencieschopnosti uvedených odvetví považujeme medzi inými aj rozvoj infraštruktúry pre účely vidieckeho cestovného ruchu a zveľaďovanie prostredia obcí a ich vidieckeho okolia, čo predstavuje zároveň prínosy opatrení „Rozvoj infraštruktúry pre účely cestovného ruchu", "Vytváranie, zlepšovanie a rozširovanie všetkých druhov infraštruktúry" a "Rozvoj vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky".

Kombinácia cestovného ruchu, poľnohospodárskej výroby, spolupráce aktérov v spojení s vhodnou propagáciou a marketingom výrazne prispeje k vyváženému územnému rozvoju vidieckej ekonomiky v celom území MAS.

Implementácia stratégie prispeje k ochrane a zlepšeniu životného prostredia a využívaniu aspektov environmentálnej účinnosti, a to v rámci všetkých opatrení, kde bude MAS uprednostňovať projekty využívajúce OZE a zavádzajúce prvky zelenej infraštruktúry. Uplatňované budú princípy zeleného verejného obstarávania. Plánované je zvyšovanie informovanosti poľnohospodárov a aktérov v oblasti cestovného ruchu výmenou skúseností pri využívaní OZE a ekologických postupoch.

Prínosom stratégie sú opatrenia na podporu zamestnanosti a vzdelávania orientované na zraniteľné skupiny obyvateľstva MAS, a to dlhodobo nezamestnaní a marginalizované rómske komunity. Pôjde o aktivity orientované na zvýšenie kvalifikácie rómskych absolventov a zvyšovanie kvalifikácie a uplatnenie dlhodobo nezamestnaných a Rómov na trhu práce. Stratégia rieši problematiku dlhodobo nezamestnaných organizovaním vzdelávací programov a workshopov zameraných na zvýšenie zamestnanosti v oblasti získavania zručností pre nízko kvalifikovaných ľudí.

V rámci opatrenia na podporu rozvoja vidieckeho cestovného ruchu budú prínosom služby pre cieľovú skupinu ľudí s obmedzeným pohybom. Prínosom je aj rozšírenie a skvalitnenie poskytovaných služieb sociálnych a komunitných centier, čo sa dotýka najmä starších občanov, resp. zdravotne postihnutých osôb. Taktiež prispieva aj zlepšenie dostupnosti k verejným službám a skvalitnenie dopravnej infraštruktúry.

Riešenie problematiky zraniteľných skupín obyvateľstva sa bude uskutočňovať v spolupráci MAS, verejná správa a neziskové organizácie v území.

Všetky opatrenia stratégie boli navrhnuté s ohľadom na zachovanie a ochranu životného prostredia, čo bude zohľadnené aj pri hodnotení predkladaných projektov. Jednou zo základných podmienok Stratégie pri rozvoji územia je využitie prírodného potenciálu, ale aj jeho ochrana, preto bude snahou MAS pri jednotlivých aktivitách zakomponovať aj prvky na ochranu životné prostredia. K podpore zdravého životného štýlu a zároveň nenarušeniu

a ochrane životného prostredia prispeje vybudovanie cyklotrasy, ktorá bude spájať vidiecke centrá a podporovať dostupnosť sídiel, zjednodušovať prístup do zamestnania a k verejným službám a to všetko pri zachovaní životného prostredia, uprednostnením ekologickejšej prepravy osôb, čím podporí aj pohyb obyvateľov.

Prínosom bude aj využívanie inovácií a ekologických prvkov v poľnohospodárstve a v rámci zariadení cestovného ruchu.

Stratégia prispieva k ochrane životného prostredia aj plánovanými aktivitami na zvýšenie informovanosti, povedomia a osvety obyvateľov a návštevníkov územia v oblasti dôležitosti a spôsoboch zachovania a ochrany životného prostredia.

7.3. Prínosy k napĺňaniu cieľov IROP

Predkladaná stratégia CLLD sa prostredníctvom zadefinovaných opatrení vychádzajúcich z IROP 2014-2020 zameriava predovšetkým na zvyšovanie zamestnanosti na území MAS, a to najmä podporou existujúcich a nových podnikov, inovácii na miestnej úrovni, rozvojom tradičných remesiel v území, podporou vzdelávania a marketingových aktivít zameraných na propagáciu cestovného ruchu a podnikateľov v území.

Okrem zvyšovania zamestnanosti opatrenia prispievajú aj k podpore sociálnych a komunitných služieb, a to predovšetkým formou podpory a rozvoja sociálnej komunitnej infraštruktúry a tiež rozvojom terénnych a ambulantných sociálnych služieb s cieľom podpory marginalizovaných rómskych komunít na území MAS.

K zlepšeniu udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami prispeje zlepšenie dopravnej dostupnosti sídiel pre zlepšenie mobility miestnych obyvateľov pri dochádzke za prácou, vzdelaním, sociálnou a zdravotníckou infraštruktúrou, vrátane prepojenia okrajových vidieckych časti s mestami.

7.4. Synergie a doplnkovosť stratégie CLLD

7.4.1. Popis iných stratégií, ktoré sa na danom území realizujú, resp. plánujú realizovať

Stratégia CLLD sa prioritne pridržiavala nadradených regionálnych a miestnych strategických dokumentov ako PHSR PSK na obdobie 2008-2015 či RIÚS PSK 2014-2020, pričom sme zohľadňovali aj existujúce PHSR členských obcí. Veľmi dôležitým programom, z ktorého sme vychádzali pri tvorení stratégie, bol aj Operačný program Ľudské zdroje 2014-2020 (OPLZ), ktorý definuje opatrenia na posilňovanie ekonomického rastu a zamestnanosti Slovenska. Pri riešení otázky zamestnanosti v území MAS sme sa pridŕžali aj Regionálneho plánu podpory zamestnanosti v okrese Stará Ľubovňa na rok 2015.

Na území Občianskeho združenia „Partnerstvo pre región“ sa okrem stratégie CLLD realizujú, resp. plánujú realizovať a iné stratégie, plány a investície, s ktorými je stratégia kompatibilná:

- Integrovaný regionálny operačný program pre PSK 2014 – 2020 (RIUS)
  Opatrenia v rámci stratégie sú kompatibilné s uvedeným programom najmä pri zlepšovaní dopravnej infraštruktúry, zlepšovaní dostupnosti pracovných príležitostí, podpore sociálnych služieb a sociálnej infraštruktúry. V neposlednom rade podporuje prístup obyvateľov a sociálnych skupín ku kultúrnym službám, vzdelávaniu a rekreácii.
- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja PSK 2014 – 2020
  Aktivity stratégie CLLD a uvedeného strategického dokumentu prispejú k zlepšenou kvality života obyvateľov, skvalitneniu infraštruktúry, zvýšeniu konkurencieschopnosti územia a podnikateľského sektora a k ochrane a podpore životného prostredia.
- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja členských obcí MAS
  Opatrenia v rámci stratégie CLLD nadväzujú na opatrenia PHSR obcí MAS, a to najmä v rámci skvalitňovania základných služieb a obnovy dedín, podporou na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych komunikácií a technickej infraštruktúry obcí, ale aj rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie.
- Program rozvoja vidieka Prešovského samosprávneho kraja
  Stratégia rieši rozširovanie a tvorbu nových služieb na vidieku, zlepšovanie dostupnosti a kvality sociálnych a kultúrnych služieb, vytvára podmienky a predpoklady na využívanie miestnych zdrojov a kapacít a podporuje využívanie OZE a uplatňovanie princípov environmentálnej politiky.

7.4.2. Synergie a komplementarity

Všetky uvedené strategické dokumenty, ktorých sa stratégia pridržiava, sú navzájom komplementárne a vychádzajú z programov IROP a PRV, pričom zároveň prispievajú k plneniu cieľov stratégie Európy 2020, ako aj Národného programu reforiem SR.

Stratégia CLLD MAS Partnerstvo pre región sa rovnako ako aj uvedené PHSR či RIÚS, zameriava na podporu rastu a konkurencieschopnosti území, na vyrovnávanie regionálnych disparít prostredníctvom koordinovanej podpory, integrovaného prístupu, využitie rozvojových nástrojov a na podporu udržateľného rozvoja (podpora pre rozvoj infraštruktúry, vybraných dostupných a efektívnych verejných služieb, podpora podnikania a tvorby pracovných miest, podpora miestnych komunít na vidieku a v meste). Všetky uvádzané dokumenty sú v priamom súlade s predkladanou stratégiou, a to najmä v oblasti rozvoja cestovného ruchu a ľudského kapitálu v území. Sú tiež východiskom pre vzájomnú doplnkovosť plánovaných opatrení, a to najmä v oblasti rozvoja prírodného potenciálu a využívania existujúceho ľudského kapitálu, ktorý bude MAS podporovať v rámci OPLZ, prostredníctvom iných opatrení stanovených v akčnom pláne Stratégie CLLD.

7.5. Popis multiplikačných efektov

Implementácia stratégie CLLD bude mať veľký význam, ako pre aktérov priamo zapojených do aktivít stratégie a projektov, tak aj pre obyvateľov a návštevníkov územia. Stratégia pozitívne ovplyvní rozvoj celého územia MAS. Investície prinesú rozvoj zamestnanosti, zvyšovanie produkcie, rast konkurencieschopnosti podnikov a územia, zvyšovanie dôchodkov a kvality života na vidieku. Okrem priamych vplyvov na socio-ekonomickú stránku územia MAS, stratégia motivuje a zaktivizuje podnikateľov a obyvateľov, zvýši ich spokojnosť, podporí integritu a spoluprácu a zatraktívni celé územie.

Po ukončení implementácie stratégie, budú výstupy a výsledky realizovaných projektov, aktivít a činnosti MAS šírené prostredníctvom jednotlivých členov MAS, realizátormi jednotlivých projektov a predovšetkým dotknutými cieľovými skupinami, ktorým realizácia priniesla úžitok. Šírenie výsledkov a výstupov bude mať regionálny, národný, ale aj nadnárodný dosah. Zvýši sa informovanosť v rámci regiónu, územia MAS, posilní sa integrita, vzrastie návštevnosť územia a propagácia Prešovského kraja. Zvýšenie povedomia o aktivitách MAS vytvorí príležitosti pre národné a nadnárodné spolupráce a výmenu skúseností.

Monitorovanie multiplikačných efektov MAS bude prebiehať na úrovní miestnych samospráv a bude vyplývať z monitorovania a hodnotenia programov hospodárskeho

a sociálneho rozvoja. MAS bude hodnotiť uvedené multiplikačné efekty raz ročne, v rámci monitorovacích správ, ktoré predloží výkonnému orgánu MAS. Monitorovať a hodnotiť bude najmä multiplikačné efekty v oblastiach:

- Atraktivita územia
- Podnikateľský sektor a zamestnanosť
- Obyvatelia – kvalita života a spokojnosť obyvateľov

8. Prílohy k stratégii CLLD

Príloha č. 1: Vymedzenie územia a obyvateľstva MAS

Príloha č. 2: Doklad o súhlase všetkých obcí so zaradením do územia pôsobnosti MAS

Príloha č. 3: Mapa územia MAS

Príloha č.4: Zoznam členov MAS podľa sektorov (vrátane obcí)

Príloha č.5: Dokumenty preukazujúce proces tvorby a formovania partnerstva

Príloha č. 5.1: Dokumenty preukazujúce proces tvorby stratégie CLLD (informačné aktivity)

Príloha č. 6: Zoznam zdrojov (analýzy) a vstupných dokumentov

Príloha č. 7: Organizačná štruktúra MAS

Príloha č. 8: Personálna matica MAS

Príloha č. 9: Štatúty, interné smernice, stanovy MAS